

Mezinárodní politika

ROČNÍK XXXIV

6/2010

CENA 59 Kč

Informační
technologie
a Korejská
republika

Rozhovor
s českým velvyslancem
v Korejské republice
Jaroslavem Olšou

Z historie české
koreanistiky

Čína a Korea

Dohoda o volném
obchodu mezi EU
a Korejskou
republikou

Korejská válka
pohledem filmu

ISSN 0543-7962

12

9 770543 796005

ÚSTAV
MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ
PRAHA

INSTITUTE
OF INTERNATIONAL RELATIONS
PRAGUE

VÝBĚR Z NOVINEK KNIHOVNY ÚMV

- 56 489
AKO
Ako skúmať národ : deväť štúdií o etnicite a nacionalizme / ed. Peter Dráf, Andrej Findor. – Brno : Tribun EU, 2009. – 261 s. : gr., tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7399-752-6
- 56 561
BAREŠ, Ladislav
Dějiny Egypta / Ladislav Bareš, Rudolf Veselý, Eduard Gombár. – Praha : Lidové noviny, 2009. – 821 s. : il., mp. – (Dějiny států). – Chron.-Rej. ISBN 978-80-7106-971-3
- 56 603
BARŠA, Pavel
Dialog teorií / filozofická dilemata výzkumu mezinárodních vztahů / Pavel Barša ... [et al.]. – Praha : Sociologické nakladatelství, 2009. – 252 s. – (Studijní texty). – Autoři částí: Vít Beneš, Mats Braun, Petr Druhá, Jan Karlas, Michal Kořan, Ondřej Slačálek. – Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7419-011-7
- De 56 493
BÍLKOVÁ, Veronika
Odpovědnost za ochranu (R2P) : nová naděje nebo staré pokrytectví? / Veronika Bílková. – Praha : Univerzita Karlova, 2010. – 177 s. – (Prameny a nové proudy právní vědy ; no. 44). – Bibl.-Pozn.-Přil.-Rej. ISBN 978-80-87146-27-9
- 56 653
CABADA, Ladislav
Evropa regionů / Ladislav Cabada ... [et al.]. – Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. – 223 s. : mp. – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7380-163-2
- 56 614
HÁJKOVÁ, Pavla
Jaromír Štětina : brutalita moci : rozhovor / Pavla Hájková, Jaromír Štětina. – Praha : Portál, 2010. – 222 s. : il. ISBN 978-80-7367-672-8
- D 56 499
KLVAČOVÁ, Eva
Světová ekonomická krize : příčiny, projevy, perspektivy / Eva Klvačová ... [et al.]. – Praha : Professional Publishing, 2009. – 101 s. : gr., tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7431-012-6
- 56 627
KOZÁK, Kryštof
Zahraniční politika USA na začátku 21. století / Kryštof Kozák ... [et al.]. – Praha : Asociace pro mezinárodní otázky, 2009. – 308 s. – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-87092-11-8
- 56 606
KRATOCHVÍL, Petr
Původ a smysl národního zájmu : analýza legitimacy jednoho politického konceptu / Petr Kratochvíl. – Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010. – 211 s. – (Politologická řada ; sv. 31). – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7325-206-9
- 56 655
KREISER, Klaus
Dějiny Turecka / Klaus Kreiser, Christoph K. Neumann. – Praha : Lidové noviny, 2010. – 329 s. : il., mp. – (Dějiny států). – Bibl.-Chron.-Rej. ISBN 978-80-7422-012-8
- De 56 604
MACH, Petr
Jak vystoupit z EU / Petr Mach. – Praha : Laissez Faire, 2010. – 103 s. : gr., tab. – Bibl. ISBN 978-80-254-6624-7
- 56 558
MALÍŘ, Jan
Česká republika v Evropské unii (2004-2009) : institucionální a právní aspekty členství / Jan Malíř ... [et al.]. – Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. – 255 s. : gr., tab. – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7380-236-3
- De 48 390/1/4
MISSION
Mission militaire française auprès de la République Tchecoslovaque 1919–1939. Serie I 1919–1925 ; Volume 4, Réflexions stratégiques, études, plans d'opérations = Francouzská vojenská mise v Československu 1919–1939 ; Série I : 1919–1925 ; Svazek 4, Strategické úvahy, studie, operační plány. – Praha : Vojenský historický ústav, 2009. – 384 s. – (Edition documentaire = Edice dokumentů). – Pozn. ISBN 978-80-7278-509-4
- 56 621
PACIFICKÁ
Pacifická Asie / David Šanc, Marek Ženišek ... [et al.]. – Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. – 285 s. : tab. – Autor částí: Zdeněk Zbořil. – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7380-234-9
- 56 607
PRIMAKOV, Jevgenij Maksimovič
Svět bez Ruska? : k čemu vede politická krátkozrakost / Jevgenij Primakov. – Praha : Ottovo nakladatelství, 2010. – 183 s. – Pozn. ISBN 978-80-7360-951-1
- 56 611
ROBINSON, William I.
Teorie globálního kapitalismu : transnacionální ekonomika a společnost v krizi / William I. Robinson. – Praha : Filosofie, 2009. – 362 s. : tab. – (Filosofie a sociální vědy ; 32). – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7007-305-6
- 56 652
SOJKA, Milan
Česká ekonomika v evropských integračních procesech : vybrané problémy / Milan Sojka ... [et al.]. – Brno : Doplněk, 2009. – 291 s. : tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7239-234-6
- D 56 517
SOUHRNNÁ
Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie 2009. – Lucemburk : Úřad pro publikace Evropské unie, 2010. – 128 s. : il., gr., mp. – Pozn. ISBN 978-92-79-14330-4
- 56 554
ŠANC, David
Commonwealth : z perspektivy politické vědy / David Šanc, Marek Ženišek ... [et al.]. – Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. – 219 s. : tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7380-146-5
- E 43 238/2009 PK
ŠTATISTICKÁ
Štatistická ročenka Slovenskej republiky 2009. – Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009. – 692, 30 s. : gr., mp., tab.+ CD-ROM. – Přil.-Rej. ISBN 978-80-224-1103-5
- 56 647
ŠTOURAČOVÁ, Judita
Ekonomická dimenze české diplomacie a její aplikace ve vztahu k zemím západního Balkánu / Judita Štouračová ... [et al.]. – Praha : Professional Publishing, 2010. – 248 s. ; tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7431-017-1
- 56 605
ŠTROUGAL, Lubomír
Paměti a úvahy / Lubomír Štrougal. – Praha : Epoque, 2009. – 363 s. ISBN 978-80-7425-026-2
- 56 608
TOMEŠ, Igor
Úvod do teorie a metodologie sociální politiky / Igor Tomeš. – Praha : Portál, 2010. – 439 s. – Bibl. ISBN 978-80-7367-680-3
- 56 564
TŮMA, Miroslav
Obranná politika Československé a České republiky (1989–2009) / Miroslav Tůma, Josef Janošec, Josef Procházka. – Praha : Ministerstvo obrany ČR, 2009. – 231 s. ; tab. – Bibl.-Pozn.-Rej. ISBN 978-80-7278-522-3
- 56 511
VESELÝ, Zdeněk
Diplomacie v měnícím se světě / Zdeněk Veselý ... [et al.]. – Praha : Professional Publishing, 2009. – 196 s. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7431-006-5
- 56 555
WAIŠOVÁ, Šárka
Evropská energetická bezpečnost / Šárka Waisová ... [et al.]. – Plzeň : Aleš Čeněk, 2008. – 203 s. : mp. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-7380-148-9
- De 56 498
ZVLÁDÁNÍ
Zvládání finančních krizí : evropský a americký model : souhrnná publikace z vědeckopopularizačního semináře realizovaného v rámci projektu Podpora šíření poznatků výzkumu evropské integrace pořádaného dne 13. listopadu 2009 v Brně. – Brno : Newton College, 2009. – 182 s. : gr., tab. – Bibl.-Pozn. ISBN 978-80-904281-2-6

Světozor • 1

Robert Mikoláš | Severní Korea: koncentrační tábor, který nikdo nechce osvobodit • 2

Česko-korejská vzájemnost ve stínu Drnové střechy | -zz- • 3

KOREA

Jaroslav Olša | „Československo-jihokorejská izolace, která trvala až do přelomu 80. a 90. let, se nedá tak lehce přeskočit“ • 4

Brian MacDonald | Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou • 7

Tomáš Smetánka | Neutrální Československo. Čtyřicet let v komisi pro dohled nad průměrem v Koreji • 9

Jim E. Hoare | Politika sblížení s KLDK v letech 1998–2008 • 12

Rudolf Fürst | Čína a Korea: Korejská krize v kontextu obnovující se sinocentrické konstelace na Dálném východě? • 14

Martin Vlnas | Prezident Pak: muž, který postavil Koreu, ale srazil Korejce • 17

Viktor Hollmann | Informační technologie a Korejská republika • 20

Adam Strauch | Korejská republika na cestě k protiraketovému štítu • 23

Naděžda Vlnasová | Krize jako šance pro hospodářský růst • 25

Joanna Hosaniak | Hledání nového místa k životu. Zkušenosti severokorejských uprchlíků • 28

Vladimír Pucek | Z historie české koreanistiky • 31

KDO JE | MJONG-BAK

Vladimír Beroun | Prezident I Mjong-bak: jestřáb v Modrém domě • 34

FILM A POLITIKA

Michal Procházka | Korejská válka pohledem filmu • 38

VELKÁ BRITÁNIE OČIMA MICHALA MRAVINAČE

Nová éra v britské politice? • 42

POSLEDNÍ STRANA**Foto na titulní straně**

Spojení tradice s modernou v současné Korejské republice. foto: Björn Steinz

Tiráž

Ročník XXXIV • Vydává: Ústav mezinárodních vztahů, v. v. i. • **Šéfredaktor:** Robert Schuster • **Úvodníky, komentáře:** Zdeněk Zbořil • **Odpovědná redaktorka:** Milena Strejčková • **Sekretářka redakce:** Irena Krejčová • **Grafický návrh:** Jakub Tayari • **Distribuce:** Dagmar Cervinková • **Redakční rada:** Veronika Bilková (předsedkyně), Vojtěch Belling, Miloš Calda, Martin Ehl, Jiří Fárek, Kai-Olaf Lang, Kristina Larischová, Pavel Máša, Jaroslav Olša jr., Miloš Pojar, Pavel Pšeja, Michael Romancov, Jiří Schneider, Jiří Štěpanovský, Filip Tesař, Tomáš Veselý, Zdeněk Zbořil • **Jednotlivé příspěvky vyjadřují názory autorů, nikoli vydavatele. Nevyžádané rukopisy redakce nevrací.**

All rights reserved. Copyright under the International Copyright Convention. No part of this publication may be reproduced, stored in retrieval systems or transmitted in any form or by any means without the prior permission of the International Politics editorial office. Reprints are available upon request. Reprints and permissions: Write to International Politics, Nerudova 3, 118 50 Praha 1.

Redakce a administrace: Nerudova 3, 118 50 Praha 1 • **telefon** 251 108 107 • **fax** 251 108 222 • **e-mailová adresa** umvedo@iir.cz • **Objednávky a předplatné přijímá** administrace redakce. Vychází měsíčně. **Cena výtisku** 59 Kč. **Předplatné na rok činí** 590 Kč, ve **Slovenské republice** 29,28 €. **Registrováno** MK ČR E 5210.

Tiskne Petr Dvořák – Tiskárna, Jeřábová 1302, 263 01 Dobruška. **Rozšiřuje** redakce a další distributoři v drobném prodeji. **Ve Slovenské republice rozšiřuje** L.K. Permanent, s.r.o. P.P.4., 834 14 Bratislava 34 • **telefon** +421 244 453 711 • **fax** +421 244 373 311 • **e-mailová adresa** Herslova@lkpermanent.sk • **www.predplatne.cz**. **Informace o MP a ediční činnosti ÚMV** na www.iir.cz • **Podávání tlačkoviny** povolené SsRP Banská Bystrica č.j. Opč-3215/B-96 zo dňa 12. 9. 1996. **ISSN** 0543-7962 • **INDEX** 46911

**16. duben až
15. květen 2010****Světozor**

- 16.** Ve velké části Evropy byla přerušena na několik dní letecká doprava v důsledku výbuchu islandské sopky Eyjafjallajökull.
- 16.** Kyrgyzský prezident Kurmanbek Bakijev se vzdal úřadu. Demisi podepsal v Kazachstánu.
- 18.** Mezinárodní měnový fond schválil Islandu půjčku ve výši 160 milionů dolarů na pokrytí závazků vůči Velké Británii a Nizozemsku.
- 21.** Na Srí Lance byly vyhlášeny výsledky voleb. Zvítězila Strana svobodných občanů prezidenta Radžadživya.
- 21.** Ruský prezident Dmitrij Medveděv po schůzce se svým ukrajinským protějškem Viktorem Janukovyčem v Charkově oznámil, že ruská Černomořská flotila zůstane v Sevastopolu nejméně do roku 2042.
- 22.** Zřejmě bublina methanu způsobila výbuch ropné plošiny v Mexickém zálivu, která se 36 hodin nato zřítila do moře. Obrovský únik ropy ohrozil několik amerických států.
- 23.** Řecko požádalo o aktivaci finanční pomoci ve výši 45 mld. eur země eurozóny a MMF.
- 23.** Zasedání NATO v Tallinu pozvalo Bosnu a Hercegovinu do řad Aliance, ovšem po splnění řady podmínek.
- 24.** Thajský premiér odmítl kompromisní návrhy demonstrantů. Od poloviny března zahynulo při demonstracích téměř 30 lidí.
- 25.** Prezidentské volby v Rakousku vyhrál dosavadní prezident Heinz Fischer. Získal 78 procent hlasů, volební účast 49 procent.
- 25.** Ve druhém kole parlamentních voleb v Maďarsku zvítězila středopravicová strana Mladí demokrate (FIDESZ) Viktora Orbána. Získala 263 křesel, ústavní většinu. Do Parlamentu se dostali ještě socialisté s 59 křesly, krajně pravicový JOBBIK se 47 křesly a zelení se 16 křesly.
- 27.** Slovenský parlament schválil zákon na podporu vlastenectví v mnohem mírnější podobě, než jak ho navrhla Slovenská národní strana a vetoval prezident Gašparovič.
- 27.** Portugalsku byl snížen rating o dva body.
- 28.** Španělsku byl snížen rating o jeden bod.
- 29.** Belgický parlament schválil zákaz nošení oděvů, které znemožňují identifikaci člověka (burky a nikáby).
- 30.** V Šanghaji byla slavnostně zahájena světová výstava EXPO 2010.
- 1. 5.** V Aténách a dalších řeckých městech se konaly demonstrace proti připravovaným úsporným opatřením.

2. Ministři financí eurozóny schválili Řecku půjčku ve výši 110 eur během tří let.
3. Thajský premiér Vedžadživa slíbil, že parlamentní volby se budou konat 14. listopadu, pokud demonstranti přijmou jeho plán usmíření.
6. Řecký parlament schválil úsporná opatření, která požadují země eurozóny a MMF.
6. Parlamentní volby ve Velké Británii vyhráli konzervativci, kteří získali 306 mandátů. Druzí labouristé získali 258 mandátů, třetí liberálové 57 mandátů.
7. Palestinské vedení schválilo nepřímé mírové rozhovory s Izraelem. Prostředníkem bude americký emisar George Mitchell.
8. Portugalsko oznámilo, že letos sníží schodek státního rozpočtu o 7,5 mld. eur místo plánovaných 8,5 mld.
9. Nová kostarická prezidentka Laura Chinchillová složila slib a ujala se funkce.
9. Zemské volby v Severním Porýní - Vestfálsku vyhrála CDU s náskokem pouze jedné desetiny hlasů před SPD. Třetí byli Zelení, čtvrtí FDP.
9. V Moskvě se konala vojenská přehlídka k 65. výročí ukončení 2. světové války poprvé za účasti vojenských jednotek z Velké Británie, Francie, USA a Polska. Přihlíželi státníci z 30 zemí.
10. Šéf Evropské komise José Barroso oznámil, že eurozóna za pomoci zbytku EU a MMF vytvoří záchrannou síť za 750 mld. eur, s nimiž bude eurozóna odrazet útoky finančních trhů proti zemím s eurem.
11. Britský labouristický premiér Gordon Brown odstoupil. Vzdá se i funkce předsedy strany a poslaneckého mandátu. Za svého nástupce doporučil konzervativce Davida Camerona, kterého Alžběta II. ihned jmenovala.
12. Bylo oznámeno složení nové britské vlády v čele s Davidem Cameronem. Vicepremiérem se stává vůdce liberálů Nick Clegg. Liberální demokraté obsadí čtyři ministerká křesla. Vláda má být u moci celé pětileté funkční období.
13. Slovenský premiér Robert Fico varoval Maďarsko před přijetím zákona, který by Maďarům na jihu Slovenska udělil maďarské občanství. Podle Fica by tito obyvatelé přišli o slovenské občanství.
13. Při střetech v Bangkoku zahynulo nejméně 36 lidí a na 300 osob bylo zraněno. Bangkok se dostává do chaosu.
14. Provládní síly vyhnaly z jihu Kyrgyzstánu stoupence bývalého prezidenta Bakijeva. Povstání proti prozatímní vládě organizoval jeho starší syn.
15. Americký prezident Barack Obama prohlásil, že pád plošiny v Mexickém zálivu vážně narušil zatím dobré vztahy mezi americkými úřady a těžařskými společnostmi, které se vyhýbají odpovědnosti za katastrofu. Zakázal nové vrty.

Česko a svět

21. Český premiér Jan Fischer úspěšně obstál v konkurzu na viceprezidenta Evropské banky pro obnovu a rozvoj.
23. Ministři vnitra EU se v Bruselu nedohodli na odvetě vůči Kanadě za zavedení vstupních víz pro občany ČR.
27. Byla dojednána exkluzivní dohoda o spolupráci ve vojenském výzkumu mezi ČR a USA.
28. Ministr zahraničí Jan Kohout a jeho vatikánský protějšek Dominic Lambertini uzavřeli ve Vatikánu dohodu o vytvoření pracovní skupiny, která prozkoumá dosud neuzavřenou česko-vatikánskou smlouvu a připraví ji k brzkému přijetí.
5. 5. Kanadský premiér Stephen Harper na summitu EU-Kanada v Bruselu naznačil, že víza pro Čechy budou zrušena zřejmě až po přijetí nového azylového zákona v Kanadě.
12. Evropská komise oznámila, že Česko zatím nesplňuje podmínky pro přijetí eura. Do eurozóny přibude zřejmě od roku 2011 Estonsko.

Glosa

Severní Korea: koncentrační tábor, který nikdo nechce osvobodit

Na Korejském poloostrově to opět vře. Vzduchem létají ta nejostřejší slova a v pozadí lze slyšet chřastění jaderným arzenálem. Pchjongjang se totiž pustil do další fáze nekončícího boje, jenže tentokrát to více než přehnal. Účet za poslední vojenskou provokaci v podobě torpédového útoku na jihokorejskou korvetu Čchonan mu nakonec vystavil nikoli „loutkový režim“, jak Modrý dům, nyní v čele s prezidentem I Mjong-bakem, s oblibou označuje, ale komise civilních i vojenských expertů z pěti zemí. Ostatně „průšvih“ tušil „drahý vůdce“ Kim Čong-il už minulý měsíc, i proto pokorně vyrazil do Pekingu hledat podporu. A Čína, dnes prakticky jediný mocný spojenec, mu ji poskytuje s mírou více než velkorysou. Severokorejskou kartu do hry zvané mezinárodní politika stále nutně potřebuje a vytahuje ji vždy a všude. Naposledy nyní, při jednání šéfky americké diplomacie Hillary Clintonové v Pekingu. Bez ohledu na to, že KLDŘ porušuje rezoluce Rady bezpečnosti OSN. Mimochodem ČLR si z nich také moc ne-

dělá a dále zásobuje Kimův režim vším, co potřebuje. Pro vůdce samotného i udržení věrnosti jeho věčně hladových generálů. A pomoc, pochopitelně i ekonomickou, nyní Kim Čong-il potřebuje jako sůl. Dolarové toky pomalu vysychají, severokorejské zbraně mířící například do Konga nebo Íránu v nedávné minulosti zadržely Jihoafrická republika či Thajsko. Zpřísněny byly i kontroly plavidel pašujících drogy do Japonska a Austrálie a Kimovy účty v Macau už zdaleka nejsou tak tučné jako dřív. Stalinistický stát se však stále snaží navenek vystupovat jako silný a ničím neohrožený a jeho obyvatelé si cestou do práce na novinových tablech mohou přečíst, jak KLDŘ zatočí se všemi blízkými i vzdálenými nepřáteli. Na druhé straně si sám Kim Čong-il ještě nedávno nepředstavoval, že se krátce po oslavě narozenin dostane do tak svízelné situace. Jako sůl přitom potřebuje zajistit hladké předání moci svému synovi, a umožnit tak pokračování jediné komunistické dynastie na světě. Zpackaná měnová reforma, která ožebračí-

la většinu Severokorejců, mu to však více než komplikuje. A tak přišla snaha odvést pozornost, podobně jako už mnohokrát dříve. Zřejmě se ovšem přepočítal. Spoléhat se proto může jedine na strach Američanů a Jihokorejců, kteří se obávají odpovědět na jasnou agresi stejnou mincí. V sázce je totiž příliš mnoho, metropole Soul se nachází velmi blízko Demilitarizované zóny rozdělující Korejský poloostrov a na hlavní město míří desetitisíce děl. A v první linii se nachází i většina z 28 tisíc příslušníků armády USA. Kolaps KLDŘ si však nepřaje ani Čína obávající se nezvladatelného přílivu severokorejských uprchlíků. Všichni se tak vlastně nacházejí ve schizofrenní situaci, ze které může těžit opět zase jen a jen severokorejský diktátor. I když nutno podotknout, že v případě zahnání do kouta může jednat zcela nepředvídatelně.

Robert Mikoláš

Robert Mikoláš je zpravodajem Českého rozhlasu ve východní Asii.

Česko-korejská vzájemnost ve stínu Drnové střechy

Útržkovitých poznámek z cest do Koreje, obvykle v souvislosti s návštěvami Číny nebo Japonska, je v české literatuře dost. Většinou jsou ale až z let japonské okupace, kdy českoslovenští legionáři na závěr své anabáze, cestou z Vladivostoku do Evropy, pomohli vzniknout legendě, že buď oni naučili Korejce v Japonsku, nebo tito etničtí Korejci je, zpívat *Pes jitrničku sežral...*

Dálnévýchodní český sentiment je typický pro popularitu autobiografického románu Younghill Kanga *Drnová střecha*, který přeložil Zdeněk Vančura a na jehož typografii se podílela Toyen nejméně u dvou vydání. Příběh korejského chlapce bojujícího silou svého intelektu a duchovní nadřazenosti proti japonské okupaci byl po roce 1945 aktuální, ačkoli byl kritický ke křesťanským misionářům-barbarům, krutým japonským okupantům a obdivně shlížel k čínské kultuře. To, že jednou na Korejském poloostrově tato vzdělanost ukrytá pod *drnovou střechou* bude zápasit o své právo na existenci s elektronickou kulturou a novými technologiemi, přicházejícími na poloostrov právě prostřednictvím Japonska, tehdy nikdo nevěděl.

O několik let později, v letech korejské války, psal Pavel Kohout svůj dnes nepřipomínaný *Dopis dívce od řeky Han* a *Zahradník* Milana Kundery byl svým srdcem v trpící Koreji. To už do tehdejší ČSR přijížděly *korejské děti*, a do Koreje naopak vojenští lékaři, kteří byli později na půdě amerického Kongresu obviněni, že dělali mengeleovské pokusy na amerických válečných zajatcích. To se ale nikdy nepodařilo dokázat, a ti, kdo o tom mohli vědět, nebo někdo z jejich blízkých, o těchto *tajných operacích* nepromluví. Z ČSR se ale do Koreje dopravovaly zbraně nejrůznějšího druhu (včetně náhradních dílů a později celých MiG 15 i T 34) a je známá nedoložená informace, od dnes také zapomenutého Bedřicha Votruby, že v době korejské války se na čínském území pohyboval československý letecký personál, který se mohl podílet na zabezpečování bojových akcí.

Když Korea zůstala rozdělena, zůstal rozdělen také zájem o různé části polo-

ostrova. Poslední velká delegace z ČSSR navštívila KLDR ještě v roce 1988 a mezi jejími členy byli politici doby minulé i budoucí. Zato česká a slovenská koreanistika využívaly zdrojů severokorejské proveniencí a profesor FF UK Svejkský ze své emigrace ve Spojených státech (po roce 1968) exportoval studia češtiny, slovenštiny a obecně slavistiky i na Korejský poloostrov. Dnes se ví, že se v Soulu intenzivně studuje čeština, více než korejština v České republice, ale není běžně známo, že když 90. letech měli lektoři češtiny potíže se zapamatováním si korejských jmen, pokřtili dnes odhadem asi dva tisíce svých studentů českými jmény. Tak se Svejkského žáci, profesori Kwon a Kim, stali Cyrilem a Metodějem po vzoru soluňských bratří, protože přinesli slovenské jazyky na Korejský poloostrov.

Kulturních pomníků česko-korejské vzájemnosti je ale v Koreji, na rozdíl od ČR, hned několik. Nejen kopie torza Staroměstské radnice včetně orloje a jeho výzdoby u plzeňské restaurace *Castel Praha*, která je zároveň vizuálním příběhem o Praze s portréty Bedřicha Smetany, Franze Kafky a Jana Wericha. Ale už někdy okolo roku 1994 se na Korejské univerzitě (HUFS) hrála Havlova Vernisáž v češtině, trochu dřív tam vyšel korejský překlad *Dopisů Olze*. Dnes slavistka Song-bee (Kateřina) překládá Čapka a došlo i na monumentální vydání díla Milana Kundery, včetně už zmíněné sbírky *Člověk zahrada širá*. Korejci zdvořile nepřipomínají lidem v České republice, že vzájemné poznávání je součástí kultury a že na jedné straně je oné *kulturnosti* méně. Proto *muzikanti, šunky, harfenice* cestují mezi oběma zeměmi sice často, ale bez většího zájmu české veřejnosti. Ignoruje se dokonce i nedávné uvedení Havlova *Odcházení* v režii Davida Radoka v Soulu.

Intenzivní spolupráce na akademické úrovni je možná díky komerčním zájmům korejských korporací o Českou republiku jako zemi Evropské unie. Snad ale stojí za zmínku zkušenost, kterou díky korejské zdvořilosti nikdo nepublikuje, že je lepší mít v teritoriu česky mluvící pracovitě Korejce než sice sebevědomé, ale lenošivé Čechy.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR už dávno zapomělo na posměšky svých hodnostářů z devadesátých let 20. století adresované asijským zemím a je si vědomo nejen významu Korejské republiky pro vztahy k dalším asijským zemím, ale i toho, že Korea, dokonce i ta nakonec sjednocená, může být pro outsiderovskou českou ekonomiku když ne branou, tedy alespoň dvířky do koridorů organizací ekonomické spolupráce v Asii.

Ačkoli korejská strana je ve vzájemných stycích přísně apolitická a antiideologická, česká strana je stále ještě sentimentální, jako by ve stínu literární minulosti. Češi o poměrech na Korejském poloostrově vědí velmi málo, jejich znalosti jsou útržkovité, a pokud jde o KLDR, pak neznají nic jiného než uniformy vojáků a policistů, mávajících pionýry a strnulého Kim Čong-ila a jeho vězně. Jedině snad analytici mezinárodní politiky věnují někdy pozornost tomu, jak dlouho a s jak různorodou intenzitou probíhají bilaterální jednání o sjednocení poloostrova, a kladou si otázky, proč korejské politiky a politology zajímá proces rozdělení Československa, a také jak se naučit vnímat *novou industrializaci a elektronickou kulturu*, jejíž architektura v *zemi odložené na neurčito* začíná být nesrozumitelná.

Vidět Korejský poloostrov jen z hlediska severokorejských nosičů jaderných hlavíc a jaderného programu KLDR je ale politická fikce, podobná jihokorejskému filmu *Ibišek rozkvétl*. Pochopit dnešní Koreu, jejímž předmětem zájmu je dnes i ČR, jak se o to pokoušíme v tomto čísle MP, je jen nepatrným pokusem odstranit nedorozumění ve vzájemných vztazích, vytvářená zejména českou stranou opomenutím toho, co se dnes na Korejském poloostrově děje. Možná, že nošovicke a žilinské montovny korejských automobilů pro to udělají více než hory dobrých úmyslů, i když 70 tisíc korejských turistů navštěvujících ročně Českou republiku tomu asi také může pomoci.

„Československo-jihokorejská izolace, která trvala až do přelomu 80. a 90. let, se nedá tak lehce přeskočit,“

říká český velvyslanec v Korejské republice **Jaroslav Olša, jr.** V rozhovoru s Mezinárodní politikou naznačuje obrovský potenciál naší spolupráce se zemí, jejíž hospodářství je sice čtrnáctou největší ekonomikou světa, která ale zůstává stále ještě stranou zájmu české veřejnosti. Rozhovor vedl Robert Schuster.

Jak je Česká republika v Korejské republice vnímána? Pouze jako jeden z řady evropských států, nebo i jako něco trochu víc?

Lze na to dát dva naprosto protichůdné pohledy, které jsou ale oba pravdivé.

Napřed ten pozitivní a krásný: kamkoli přijdete a řeknete, odkud jste, je reakcí obdivné „*Praha - ta je tak krásná*“ a hned se také dozvíte, že Váš partner už v Praze byl a častokrát ne jednou, nebo chce do Prahy strašně moc jet a určitě si s sebou vezme celou svou rodinu. K tomu si představte další drobné detaily. V kavárně Muzea moderního umění Vám nalijí kávu do hrníčku s pražským panoramatem, na stavbě nového drahého obytného komplexu v centru Soulu nazvaného Castle visí coby reklama snad padesátimetrová fotografie svatovítské katedrály, a záběry Prahy se korejské zákazníky snaží nalákat dokonce i prodejci německých mercedesů nebo dánských mléčných výrobků! A když si vyfukáte slovo Praha - protože korejsky zní jméno našeho hlavního města stejně jako česky - ve vyhledávací největšího internetového knihkupectví, nabídne vám na šest desítek dostupných položek knih

Foto archiv Velvyslanectví České republiky v Soulu

a CD vydaných v Koreji, z nichž nemalá část jsou původní díla místních autorů, je Vám záhy jasné, že Praha není pro Korejce jen tak „nějaké“ město. I proto do Prahy, ale ne třeba do Budapešti a Varšavy, létá čtyřikrát týdně přímý let KoreanAir.

Česko je tak coby turistická destinace ve vnímání místních někde těsně za Francií, Velkou Británií a Itálií. Vzhledem k faktu, že k nám v posledních letech každoročně směřuje 60-80 tisíc korejských turistů, zatímco do Španělska jich jezdí jen kolem

50 tisíc a do Řecka tak 10–20 tisíc, to není překvapivé. Naši zemi kromě krás Prahy ještě reprezentuje dalších několik klíčových jmen – Kafka, Kundera, Dvořák, Smetana a Český Krumlov, o trochu méně jsou pak s Českem spojováni ještě Komenský, Forman a Havel.

Ruku v ruce s tím jde zájem o českou kulturu – málokdo v Česku asi tuší, že jen za posledních šest měsíců v Korejské republice vystupovaly Bambini di Praga, Pražský komorní orchestr, ostravská Janáčkova filharmonie, že Divadlo Archa předvedlo v češtině s korejskými titulky Havlovo Odcházení, ale také proběhla série vystoupení opery Don Giovanni v podání pražského loutkového divadla a konala se průřezová výstava české výtvarnice Květy Pacovské, a to zmiňuji jen ty velké akce, které financují korejské firmy a instituce. O těch dalších a menších, které se snažíme organizovat my jako ambasáda, se můžete dozvědět na našem webu www.mzv.cz/soul. Po evropské kultuře – a jedním z jejích symbolů je také ta česká – je v Soulu, ale i v dalších městech opravdu hlad. I proto jsme ve spolupráci s majitelem sítě restaurací Castle Praha zřídili malé České infocentrum v jednom z pater jeho sídla – kopie Staroměstské radnice i s orlojem. Máme tam malou knihovnu, a sál, kde pořádáme výstavy a pouštíme české filmy.

Zmiňoval jste se ještě o druhém pohledu. Ten bude asi odlišný?

Ten už právě není tak jednoznačně pozitivní – pokud chcete vědět, jakými produkty je Česko proslulé, pak to je především pivo a sklo. Není bohužel málo těch, kteří nikdy neslyšeli o automobilech Škoda, jiní jsou zase překvapeni, že v Česku se vyrábějí dopravní i vojenská letadla. V takové chvíli se ukazuje, že ona téměř naprostá československo-jihokorejská izolace, která trvala až do přelomu 80. a 90. let, se nedá zase tak lehce přeskočit. Povědomí o možnostech českého průmyslu a ekonomiky je tak najednou vyšší v řadě zemí Blízkého východu, Asie, ale i Afriky než na jihu Korejského poloostrova. Zájem o informace o našich možnostech ale je – když se například CzechInvest letos v lednu po téměř dvou letech opět roz-

hodl s naší pomocí zorganizovat seminář o možnostech investování u nás, oproti očekávaným několika málo desítkám zájemců jich přišlo přes stovku a řadě z nich už nezbylo než na semináři stát podél stěn! A co je ještě důležitější – dvě firmy začaly dále jednat o možné spolupráci...

V Korejské republice je prostě ještě mnoho prostoru pro práci, bohužel ale naše ambasáda je velmi malá, jsou zde pouze tři diplomaté, a v Soulu navíc nepůsobí – na rozdíl od řady asijských zemí – zastoupení ani jedné české organizace, jako jsou CzechTrade, CzechInvest nebo Česká centra.

Do Česka v poslední době směřovaly nemalé investice jihokorejských firem. A naopak nemalé české vývozy směřují do Korejské republiky. Jsme tedy jedna země pro druhou důležitá?

Obě naše země mají téměř stejné HDP na obyvatele – zhruba v rozmezí 18–20 tisíc USD, ale přece jenom Korejská republika je pětikrát větší co do počtu obyvatel než Česko, takže vzájemná důležitost je tomu pochopitelně úměrná. Zajímavým obchodním partnerem jsme pro korejské firmy třeba v oblasti energetiky. Důkazem toho je i fakt, že jedna z největších korejských firem Doosan Heavy Industries v roce 2009 převzala plzeňskou firmu Škoda Power, celosvětově významného výrobce turbin. Byla to velká transakce nejen z finančního hlediska – cena byla přes 800 milionů USD – ale také z hlediska budoucnosti firem, a to nejen té české, ale i korejské, která – jak se vyjádřil jeden z jejích nejvyšších představitelů – získala technologie, které zatím ve svém portfoliu neměla.

Mnohem významnější je Korejská republika pro nás. Stačí se podívat na několik statistických údajů. Co se týče obrátu, Korejská republika je dnes naším dvacátým největším obchodním partnerem, a z mimoevropských zemí je v řadě hned po Číně, USA a Japonsku, a předběhla tak nejen tradiční partnery jako Egypt nebo Mexiko, ale nově i Ukrajinu a Turecko! Z hlediska investic do české ekonomiky je Korejská republika dokonce čtvrtým největším investorem po Německu, Japonsku a USA od roku 1993 vůbec, přičemž

podle statistik CzechInvest je její podíl sedmiprocentní. Pro srovnání mi dovoluji uvést, že je to jen o jedno procento méně, než do české ekonomiky přinesli investoři ze Spojených států, a více než dvojnásobek investic z takových míst jako Francie, Velká Británie, Tchaj-wan nebo Hongkong. A není to jenom automobilkou Hyundai v Nošovicích.

Důležitost korejského trhu je vidět i v případě turistiky. V posledních letech do Česka přijíždí víc korejských návštěvníků než turistů z takových míst, jako jsou Izrael nebo Kanada. Jenom pro srovnání: počet korejských turistů je prakticky stejný jako těch příjíždějících ze všech zemí Jižní a Střední Ameriky dohromady. A na závěr ještě malá perlička – každoročně do 1. ročníku bohemistiky na Korejské univerzitě zahraničních studií (HUFS) nastupuje něco přes 40 studentů, čímž se tato univerzita stala největším bohemistickým centrem mimo země našich nejbližších sousedů.

Jakou roli v souvislosti s obrazem ČR v Korejské republice hraje fakt, že Československo bylo jedním ze států, jež měly dohlížet na dodržování příměří na Korejském poloostrově?

Řekl bych, že členství v Dozorčí komisi neutrálních států má na náš image u široké veřejnosti v Korejské republice dopad minimální. Na rozdíl od Velitelství jednotek OSN, které dnes už tvoří většinou američtí vojáci a jen několik málo důstojníků z dalších zemí, které bojovaly pod vlajkou OSN v dobách korejské války, je DKNS dnešním obyvatelům KR nepříliš známá instituce. Do širšího povědomí se dostala především díky jednomu z největších korejských filmových hitů – detektivce *Joint Security Area* – kde švýcarská členka DKNS vyšetřuje přestřelku mezi jiho- a severokorejskými vojáky v demilitarizované zóně. O Česku a jeho členství v DKNS se bohužel hrdinové ani nezmiňují.

Trochu jiná situace ale je mezi těmi, kteří se otázkami vztahů mezi oběma korejskými státy zabývají, tam se o DKNS pochopitelně ví. Navíc se role komise může s nárůstem napětí mezi oběma Korejei opět výrazně zvýšit, protože právě ona

má na starosti vyšetřování porušení příměří podle dohody z roku 1953. Pak bude třeba se zabývat opět naším postavením v této na první pohled archaické instituci, která vznikla na přechodnou dobu před téměř šesti desetiletími, ale stále existuje a hraje svou specifickou roli.

Korejskou republiku si asi většina Čechů spojuje zejména s auty, investicemi v Nošovicích, spotřební elektronikou a podobně. Jak velké je ale u nás povědomí o této zemi?

Pokud jsem si tak trochu stěžoval na poněkud jednostranné vnímání Česka v zemi svého působení, pak opačně je to horší. Pod slovem „Korea“ si většina Čechů bohužel umí představit většinou severní část poloostrova – KLDK – zatímco o Korejské republice se toho moc neví. Jak by také mohlo, když o jihu Koreje vyšly v češtině přesně dvě knihy, jedna letos na jaře a ta druhá – s trefným názvem „Dokonale utajená Korea“ – už před třinácti lety a je prakticky nesehnatelná.

Stejně je to v českých časopisech. Stačí se podívat na databázi naší Národní knihovny, kde záhy zjistíte, že pod heslem „Korea“ je evidováno od roku 2006 celkem 112 článků o obou Korejích, ale – vynecháme-li recenze jihokorejských filmů a komiksů – naprostá většina článků se věnuje KLDK. O Korejské republice tak za pět posledních let vyšel v češtině naprosto absurdní počet pouhých sedmi (!) článků, z toho jeden jediný se týká jihokorejské ekonomiky, jeden se věnuje specifickým korejského managementu a dva se zabývají vnitropolitickou situací (jeden z nich vyšel v Mezinárodní politice). Ve srovnání s tím třeba o Argentině Národní knihovna eviduje 136 článků, z toho více než

tři desítky jsou věnovány současné situaci, politice a ekonomice, a dokonce i o Zimbabwe je těch článků v češtině uváděno na sedm desítek.

Co na to říct? Téměř ostentativní nezájem českých médií o zemi, která je čtrnáctou největší ekonomikou světa, má ze všech členských zemí OECD dnes nejvyšší ekonomický růst v době celosvětové krize, a navíc je tak velkým obchodním partnerem naší země, je mi těžko pochopitelný.

Vidíte nějaké cesty, jak by se to dalo změnit, popř. co by se pro to dalo udělat?

Bude to asi trochu delší proces, protože hodně lidí – a to nejen u nás v Česku – si plete Koreu s Japonskem, a někdy i s Čínou a Tchaj-wanem. A tak i ty neznámější korejské firmy jako LG, Samsung nebo Doo-

san jsou někdy považovány za „japonské“ – věc, která je z pohledu korejské hrdosti těžko akceptovatelná.

I proto jihokorejská vláda investuje nemalé prostředky – a jde o stovky milionů dolarů – do „brandingu“ vlastní země ve světě. Je podporován jak image země v zahraničí, tak řada oborů kultury. Existuje například samostatná organizace na propagaci korejské literatury v zahraničí, aktivní politiku provádí i Korejská filmová rada a nejnověji vznikla také organizace na propagaci korejské kuchyně, a tak by bylo možné pokračovat.

Může se to zdát jako zbytečné, ale podle mého názoru je to velmi důležité pro budoucí úspěchy této země. Z mnoha věcí bychom se mohli poučit i my.

Skutečnost, že budování povědomí je ale ještě dlouhý proces, ukazuje řada příkladů ze světa, ale i od nás. Opět se podíváme na

naše média. Když třeba probíhají koncerty českých hudebníků v Japonsku, píše se o tom v českých médiích, když se totéž stane v Koreji, nedozví se o tom nikdo. Málokdo třeba tuší, že největší a nevlivnější asijský filmový festival je v korejském Pusanu, nikoli v Japonsku, Číně nebo Hongkongu. Pak se ovšem nelze divit, že producenti jednoho z úspěšných českých filmů poslední doby odmítli představit jej v asijské premiéře právě tady, ale trvali pouze na Japonsku. Jestli to byla strategie nebo jenom nepochopení reálného stavu věcí, to si mohu jen domýšlet...

Máte jako český velvyslanec v Korejské republice nějaké kontakty do KLDK? Je něco takového v rámci Vaší diplomatické mise vůbec možné?

Drtivá většina mých evropských kolegů sídlících tady v Soulu je akreditována také v KLDK a pravidelně tam jezdí. V mém případě je to samozřejmě jiné vzhledem k tomu, že Česká republika je jednou ze sedmi členských zemí Evropské unie, která má své velvyslanectví též v Pchjongjangu. Můj vztah k severní části poloostrova je tak pouze pasivní.

Ale i mí kolegové, kteří – stejně jako my – mají svá diplomatická zastoupení i v KLDK, se samozřejmě KLDK také zabývají a k mému překvapení do Pchjongjangu prakticky všichni pravidelně jezdí. Nejčastěji tam pobýval asi bývalý německý velvyslanec, který se právě přemístil do Indonésie, a také německý velvyslanec v Pchjongjangu byl nedávno na konferenci zde v Soulu.

Jak moc se mezi odborníky v Korejské republice diskutuje o možnosti, že se obě země na Korejském poloostrově jednou opět spojí?

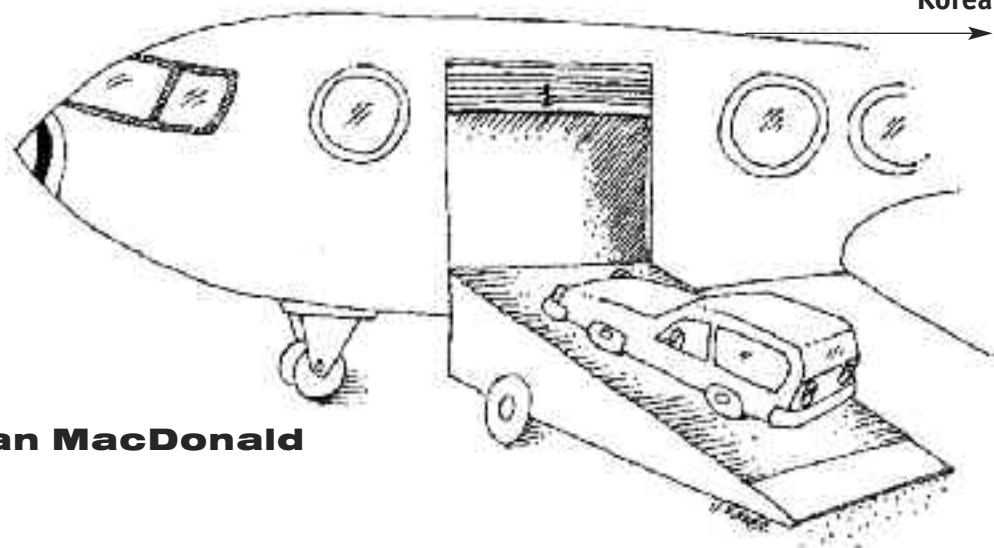
O tomto tématu se vlastně nediskutuje, protože je vnímáno jako naprosto jasná záležitost. Ke sjednocení dojde, to je všem jasné – otázkou zůstává pouze „kdy“, „jak“ a co to bude znamenat.

Existují studie, kolik by sjednocení případně stálo, případně scénáře, jak by se mělo postupovat?

Samotného by mne zajímalo, kolik lidí se na profesionální úrovni zabývá v Ko-

Obě naše země mají téměř stejné HDP na obyvatele – zhruba v rozmezí 18–20 tisíc USD, ale přece jenom Korejská republika je pětkrát větší co do počtu obyvatel než Česko, takže vzájemná důležitost je tomu pochopitelně úměrná. Zajímavým obchodním partnerem jsme pro korejské firmy třeba v oblasti energetiky.

Brian MacDonald

Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou

Dohoda výhodná pro obě ekonomiky vstoupí v platnost v roce 2010

Dohoda o volném obchodu (*Free trade agreement – FTA*) mezi Evropskou unií a Korejskou republikou je dosud nejvýznamnější a nejrozsáhlejší FTA, jaká kdy byla uzavřena mezi EU a třetí zemí. Tato dohoda, jejíž hodnota se odhaduje na více než 30 miliard EUR v nových obchodních příležitostech, odstraní mezi těmito dvěma ekonomikami prakticky veškerá cla a rovněž mnohé netarifní bariéry a vytvoří nové možnosti přístupu na trh v oblasti služeb a investic.

Vývoz je významným zdrojem růstu jak pro korejskou, tak pro evropskou ekonomiku, a zajišťuje miliony pracovních příležitostí. Evropské společnosti budou mít prospěch ze zvýšení dostupnosti rychle rostoucího trhu Korejské republiky, zatímco jihokorejské společnosti si zajistí dlouhodobý preferenční přístup a zvýšení vývozu na silný trh EU, čítající 500 milionů obyvatel. Obě ekonomiky budou mít prospěch ze vzájemných komplementarit a díky další integraci dosáhnou úspor z rozsahu.

Po pečlivém zvážení důvodů pro a proti existenci takovéto dohody došlo jak EU, tak Korejská republika k názoru, že představuje více potenciálních přínosů než výdajů, a v dubnu 2007 se rozhodly zahájit jednání o náročné a obsáhlé FTA. Po osmi kolech formálních vyjednávání obě strany 15. října 2009 v Bruselu FTA parafovaly. Poté přistoupily k pořízení překladů dohody do korejštiny a jazyků EU. Dalším krokem je podpis dohody v první polovině roku 2010, a následně její ratifikace. Očekává se, že ustanovení dohody vstoupí v platnost v druhé polovině roku 2010.

rejské republiky otázkami KLDK. Jsou jich určitě tisíce, spíše desetitisíce. V Korejské republice existuje nejenom Ministerstvo pro sjednocení, které se zabývá pouze otázkami mezikorejských vztahů, ale také řada vědeckých ústavů, některé financované státem, jiné soukromými subjekty, a nemalý počet kateder „severokoreanistiky“. Množství publikací zabývajících se minulostí, současností a také budoucností Korejského poloostrova je obrovské – a to jsem měl v ruce jenom ty vydané v angličtině. Existují tak jistě desítky studií. Jsem přesvědčen, že vyčíslit náklady na sjednocení se už určitě někdo pokusil, ale rovnice, z níž byly vypočítány, má podle mne příliš mnoho neznámých...

Jaroslav Oliša, jr.

(1964) je od září 2008 velvyslancem v Korejské republice. Studoval orientalistiku na FF UK a mezinárodní vztahy v Amsterdamu. V diplomacii působí od roku 1992, na konci 90. let vedl mj. africký odbor MZV, v letech 2000–2006 byl velvyslancem v Zimbabwe, po návratu působil jako zástupce ředitele odboru analýz a plánování. Je autorem knih o africkém umění a literatuře, spolu s O. Hulcem napsal *Dějiny Zimbabwe, Zambie a Malawi* (2008). Publikoval také v oblasti science fiction, spolu s O. Neffem je autorem *Encyklopedie literatury science fiction* (1995).

Klíčové prvky

Dohoda o volném obchodu umožní vytvoření významných nových příležitostí pro obchodování se zbožím i službami. Rozšíření přístupu na trh, které poskytne FTA, dále posílí postavení podniků Evropské unie a Korejské republiky na vzájemných trzích. Tato obchodní dohoda rovněž přináší velký pokrok v oblastech, jako je duševní vlastnictví, veřejné zakázky, politika hospodářské soutěže a obchod a udržitelný rozvoj. Spolu s novou Rámcovou smlouvou (*Framework Agreement*) mezi Korejskou republikou a Evropskou unií, jejíž jednávání probíhalo souběžně s dohodou o volném obchodu, FTA signalizuje významné zlepšení ve vztazích mezi EU a Korejskou republikou.

Některé klíčové charakteristiky:

FTA rychle odstraní korejská dovozní **cla** pro evropské vývozce průmyslových a zemědělských produktů dosahující každoročně výše 1,6 miliardy EUR (z toho 850 milionů EUR v okamžiku vstupu FTA v platnost) a také dovozní cla EU, která činí přibližně 1,1 miliardy EUR. Tak se sníží náklady na vývoz a dovoz na obou stranách k prospěchu firem i spotřebitelů.

Dohoda rovněž odstraní **netarifní bariéry** ve všech sektorech, ale zejména v sektoru automobilového a farmaceutického průmyslu a v odvětví spotřební elektroniky. V rámci FTA si Korejská republika a EU vzájemně uznají některé ze svých standardů jako ekvivalentní a rovněž budou vzájemně uznávat své certifikáty, čímž eliminují byrokratické průtahy, které byly doposud překážkou v obchodování.

FTA přinese **nové příležitosti v mnoha sektorech služeb**, jako jsou telekomunikace, en-

vironmentální služby, doprava, finanční a právní služby. Dostupnost vysoce kvalitních a levných služeb z Evropy zvýší konkurenceschopnost jihokorejských výrobců, v krátké době přinese větší užitek i spotřebitelům a v dlouhodobé perspektivě zvýší konkurenceschopnost korejského sektoru služeb, především díky soutěžení a přenosu znalostí.

FTA umožní **transparentnost a předvídatelnost v regulačních otázkách**, jako je **ochrana duševního vlastnictví** (také posílením vymáhání práv); zlepšení přístupu na trh v oblasti **veřejných zakázek**; a také nový přístup k otázkám **obchodu a udržitelného rozvoje** se zapojením občanské společnosti do sledování plnění závazků.

FTA zajistí **vysokou úroveň ochrany zeměpisných označení** včetně českých, jako je České pivo, Budějovické pivo, Budějovický měšťanský var, Českobudějovické pivo a Žatecký chmel (zeměpisná označení EU) nebo označení několika druhů korejského zeleného čaje a žen-šenu (např. zelený čaj Boseong či Hadong a žen-šen Hongsam nebo Baeksam).

Budou vytvořena **efektivní pravidla pro řešení sporů** s cílem zajištění vynutitelnosti smluvních závazků (arbitrážní rozhodnutí do 120 dnů, což je rychlejší než ve Světové obchodní organizaci).

Protokol o **kulturní spolupráci** zdůrazňuje zvláštní charakteristiky tohoto sektoru.

FTA poskytne ochranu prostřednictvím **obecné ochranné doložky**. Ta umožní v případě náhlého nárůstu dovozů obnovení cel podle tzv. principu doložky nejvyšších výhod až na dobu čtyř let.

Pokud jde o **pravidla původu**, byla zjednodušena a upravena tak, aby byla příznivější pro obchodování. Zároveň však budou v citlivých sektorech platit přísnější pravidla. Například u automobilů by dohoda pouze mírně zvýšila úroveň přípust-

ného zahraničního podílu ze 40 na 45 procent.

Pravděpodobný dopad dohody na vzájemné obchodní vztahy a jejich ekonomiky

Evropská unie je po Číně druhým největším obchodním partnerem Korejské republiky, zatímco silná jihokorejská ekonomika se stala čtvrtým nejvýznamnějším obchodním partnerem EU mimo Evropu (za USA, Japonskem a Čínou). Vývoz z EU do Korejské republiky dosáhl v roce 2008 částky 25,6 miliardy EUR (a v období 2004–2008 vzrostl o 7,5 procenta), přičemž Korejská republika vyvezla do Evropské unie v tomtéž roce zboží za 39,4 miliardy EUR (z tohoto množství vývoz z ČR – podle jihokorejských statistik – v roce 2008 činil 395 milionů USD a dovoz ve stejném roce dosáhl hodnoty 829 milionů USD). Vývoz služeb z Evropské unie do Korejské republiky v roce 2007 překročil 7 miliard EUR a v opačném směru činil 3,9 miliardy EUR. Jihokorejský trh má hodnotu 1 trilionu EUR, jeho sílu představuje 49 milionů obyvatel a v roce 2010 se počítá s jeho růstem o pět procent.

Korejská republika vyvážela v roce 2008 do EU hlavně strojní zařízení (49 procent), automobily (13 procent), jiné dopravní prostředky včetně lodí (11,5 procenta) a chemikálie (4 procenta). Evropská unie vyvážela především strojní zařízení (43 procenta), chemikálie (17 procent), automobily (7,5 procenta) a zemědělské produkty (4 procenta).

Jistá studie uváděla odhad, že **FTA zvýší vzájemný obchod o více než 30 miliard EUR ročně**, což je částka, která nezahrnuje další potenciální přínos, jehož bude dosaženo po odstranění netarifních bariér. **V krátkodobém výhledu dojde na obou stranách k výraznému oživení vývozu v nekonkurenceschopnějších sektorech.** To pravděpodobně sníží náklady pro spotřebitele a díky komplementaritám těchto dvou ekonomik zvýší jejich konkurenceschopnost. **V dlouhodobém výhledu FTA přinese zvýšení investic v obou regionech, umožní úspory z rozsahu a efektivnější přidělování zdrojů** a rovněž podpoří inovace a přenos znalostí. Tento dlouhodobý účinek je obtížně pře-

sně kvantifikovat; byl však často tím nejpozitivnějším v historických příkladech hospodářské integrace.

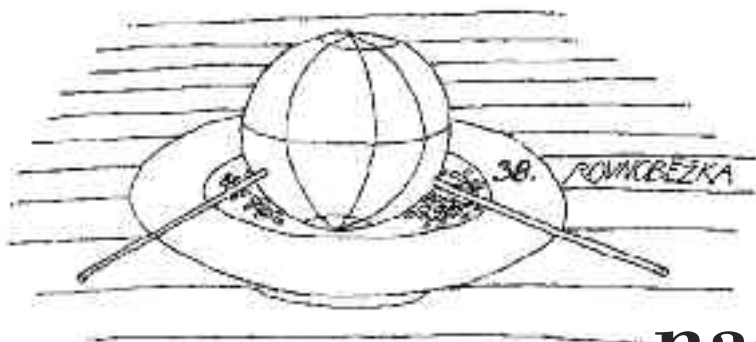
Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou je dohodou výhodnou pro obě strany a významným mezníkem v obchodní politice EU. Avšak tak, jako se kvalita koláče prověřuje jeho konzumací, bude náležitá a efektivní realizace této dohody klíčem k tomu, aby se předpokládaný prospěch z ní plynoucí stal skutečností.

**Z angličtiny
přeložila
Nina Větvíčková**

**Brian
MacDonald**
vystudoval práva v irském Dublinu a na Harvardu, krátce působil v irské diplomatické službě, od roku 1973 v evropských strukturách. Kromě práce v Bruselu působil v zastoupeních při GATT, OECD, OSN a v Hongkongu. Vedl delegaci EU v Tchaj-peji, od roku 2006 zastupuje EK/EU v Soulu. Autor knihy „The World Trading System: the Uruguay Round and beyond“.

Tomáš Smetánka

Neutrální Československo

Čtyřicet let v komisi pro dohled nad příměřím v Koreji

Bylo někdy Československo neutrální stát? Mohlo být Československo roku 1953 neutrální stát? Fakt, že ho spolu s Polskem nominovala jedna z bojujících stran korejské války do Dozorčí komise neutrálních států (DKNS), o tom vypovídá málo. Neutrální v pojetí Dohody o příměří mělo význam velmi omezený: ten, který neválčil v Koreji. Že to s neutralitou ve smyslu nestrannosti nemělo nic společného, dokázalo působení československých a polských důstojníků od prvních dnů příměří na Korejském poloostrově. Mechanismus dohledu nad příměřím kvůli tomu vlastně ani nezačal fungovat tak, jak byl koncipován. DKNS ovšem přežívá dodnes, od jara 1993 už bez české přítomnosti, de iure ale nejspíš pořád o čtyřech členech včetně České republiky.

Fronta korejské války se stabilizovala po devíti měsících bojů a v červenci 1951 válčící strany – Velení jednotek OSN na jedné straně a Korejská lidová armáda a Čínští lidoví dobrovolníci na druhé – začali vyjednávat. Dlouhé a obtížné rozhovory za dva roky dospěly k Dohodě o příměří, jejíž podpis 27. července 1953 formálně ukončil boje v Koreji. Sjednaný klid zbrání měla a dosud má zajišťovat a kontrolovat Vojská komise pro příměří (VKP) a Dozorčí komise neutrálních států. První z nich byla podle dohody složena ze zástupců válčících stran, druhá ze dvou vysokých důstojníků nominovaných Velením Spojených národů (VSN), totiž generálů ze Švédska a Švýcarska, a dvou vysokých důstojníků podle volby Korejské lidové demokratické republiky

(KLDK) a Číny, generála československého a polského.

V ideálním případě podle Dohody o příměří měly obě strany respektovat existující stavy vojenského personálu i materiálu a pohyb do a ze země měl zajišťovat jen prostou obměnu lidí a opotřebovaného vybavení. Hlášení o všech těchto pohybech byly VSN a korejsko-čínské velení povinny předávat Dozorčí komisi neutrálních států. Správnost hlášení a přesuny lidí a výzbroje měly kontrolovat smíšené inspekční týmy: na každé straně poloostrova pět stálých v pěti určených přístavech a vedle toho deset mobilních, rozmístitelných podle potřeby. Příměří, zachovávající existující status ozbrojených sil, mělo trvat do té doby, než politická konference dojedná mírové řešení

Senátor Jiří Dienstbier drží během návštěvy Demilitarizované zóny zarámovanou poslední vlajku československých pozorovatelů v Dozorčí komisi neutrálních států.

foto: Björn Steinz

korejské otázky a stažení všech cizích sil z Koreje.

Inspekční týmy složené z československých, polských, švédských a švýcarských delegátů začaly v Koreji působit v srpnu 1953. Zpráva Ministerstva zahraničních věcí ČSR o činnosti DKNS z roku 1954 ilustruje, jak československo-polský kontingent přistupoval k úkolům DKNS, a představuje pěknou ukázkou místní a dobové práce s fakty, jež dokáže otevřenost a respektování dojednaného prezentovat jako zálučnost a maskování nekalostí jako zásadovost: „Na jihu americké velení přímo zaplavovalo inspekční skupiny nejrůznějšími dokumenty, lodními knihami, manifesty, atd. o všem dováženém materiálu a nekladlo žádná omezení jeho kontrole v přístavech. Tím mohl vzniknout dojem, že kontrola na jihu je účinnější, ač takový závěr je iluzorní, protože tímto postupem americké velení sledovalo účel, aby dezorientovalo členy inspekčních skupin v záplavě nejrůznějších dokumentů (...) Švédský a švý-

carský člen se počali začátkem t. r. v amerických intencích dožadovat toho, aby i na severu byl kontrolován všechn dovážený materiál a nikoliv jen materiál válečný. Současně chtěli také provádět inspekci na železničních stanicích, které mají význam čistě vnitrozemský. Švédský a švýcarský člen se tak chtěli zřejmě vměšovat do vnitřních záležitostí KLLDR. Pomoc ze zemí mírového tábora, která je ve formě různých zásilek dopravována z Číny do Koreje, musí být z hlediska hájení státních zájmů KLLDR utajena, a proto čs. a polský člen tento požadavek soustavně odmítají a trvají na doslovném výkladu § 15c a 42 Dohody o příměří, kde se hovoří o 'inspekci bojových letadel, obrněných vozů, zbraní a munice'. Tato naše argumentace není však příliš silná, protože Švéd a Švýcar v komisi operují jiným ustanovením téhož paragrafu, v němž se hovoří, že inspekce vypočteného válečného materiálu 'má být taková, aby jim (t.j. inspekčním skupinám DKNS) umožnila skutečně zajistit, že bojová letadla, obrněné

vozy, zbraně a střelivo nebudou dováženy do Koreje'. Podle švédského a švýcarského výkladu měl by se prý také i v Severní Koreji tedy kontrolovat všechn dovážený materiál. Situace v Jižní Koreji, která je v polokoloniální závislosti na USA, je jiná potud, že američtí imperialisté mají sami zájem na tom, aby se celý svět dozvěděl o jejich 'hospodářské pomoci' v Koreji, která samozřejmě pozůstává jen v dovozu sportovního a zbytného zboží.“

Obstrukce jako metoda

V prvních měsících působení Dozorčí komise neutrálních států byla zjevně metodou československých a polských členů obstrukce, jež patrně vyplývala i z důsledné koordinace „s korejsko-čínskými přáteli“, s nimiž byl udržován „těsný styk“ a v jeho rámci konány pravidelné tajné porady. Podle všech záznamů se Českoslováci v té době ani nepokoušeli o pracovní spolupráci a dohodu se švédskými a švýcarskými členy inspekčních týmů.

Zato ale „došlo k řadě sportovních utkání s čínskými, korejskými a polskými soudruhy. Skupina si vybudovala vlastní kino, politickou jízbu a probíhá v ní politické školení.“

Jestliže – jak vyplývá z citované zprávy – inspektoři trvali na tom, že na území KLDŘ budou kontrolovat jen ty zbraně, které jsou deklarovány jako zbraně, musel se mechanismus inspekce brzy rozpadnout. To se po postupné redukci inspekčních týmů stalo v červnu 1956, kdy byly inspekční skupiny z obou částí Koreje staženy na hraniční čáru do sídla DKNS v Pchanmundžomu. Od té doby se aktivita Dozorčí komise omezuje na zaznamenávání informací, které jí poskytují smluvní strany Dohody o příměří, a jejich předávání Vojenské komisi pro příměří.

Z archivních zpráv vyplývá, že postupy a postoje československých členů z počátků působení v DKNS byly vcelku brzy zhodnoceny kriticky: „pouhým přejímáním a neinicativním vystupováním v případech různých návrhů korejských a čínských soudruhů nemůže být naše pomoc korejsko-čínské straně užitečná,“ není vhodné používat výrazy, kvůli nimž může být čs. delegace „zbytečně obviňována pro svoji stranickost vůči korejsko-čínské straně.“ Také přístup ke švédskému a švýcarskému členům byl přehodnocen a „s přáteli dohodnuta nová taktika“ vyhovět v komisi některým jejich požadavkům.

V různých obdobích existence DKNS jako součásti mechanismu příměří se severokorejská strana různě intenzivně pokoušela tento mechanismus odstranit. Na počátku šedesátých let ho prezentovala jako překážku pro sjednocení země, již je nutno se zbavit. V roce 1974 navrhla Spojeným státům uzavření bilaterální mírové dohody, která by nahradila příměří, a tento návrh vícekrát opakovala, naposledy v letošním roce. S Korejskou republikou uzavřela v roce 1991 smlouvu, podle níž obě strany přemění režim příměří v pevný stav míru.

Vypovězení české delegace

Po podpisu této smlouvy KLDŘ přestala mechanismus příměří respektovat úplně: skončila s účastí na jednáních Vojenské komise pro příměří a v létě 1992 požádala Československo a Polsko, aby nevysílaly nové vedoucí svých delegací. Obě země požadavek odmítly.

Na nótu, již Československo oznámilo, že na základě česko-slovenské dohody se 1. ledna 1993 nástupnickým státem v DKNS stává Česká republika, KLDŘ odpověděla, že „ČSFR svým rozdělením dne 31. prosince 1992 ukončila svou existenci a tím československá delegace při DKNS automaticky ztratila své postavení.“ Zároveň avizovala, že podle Dohody o příměří má právo na volbu členských zemí při DKNS a že zvolí jinou zemi náhradou za Československo. Na závěr vyžadovala, aby se „československá delegace při

ce. Ministerstvo zahraničních věcí ČR tedy 5. března 1993 vydalo prohlášení, v němž rekapitulovalo poslední vývoj, obvinilo KLDŘ ze snahy oslabit celý mechanismus příměří, pracně budovaný 40 let, a požádalo ji o snížení počtu personálu velvyslanectví v Praze o 13 osob. O tom, že by Česká republika ukončovala své členství v DKNS, ale ani o stažení české delegace z Pchanmundžomu nebo ukončení působení v DKNS se prohlášení nezmiňuje.

Česká vlajka byla ze stožáru v Pchanmundžomu stažena 3. dubna 1993 a téhož dne čeští členové DKNS odcestovali do Pchjongjangu a o týden později pokračovali do České republiky.

Od té doby zůstalo jejich místo v Dozorčí komisi neutrálních států neobsazeno. Rok nato KLDŘ prohlásila Dohodu o příměří za cár papíru, opět vyzvala USA

Dozorčí komise neutrálních států existuje i 57 let po svém založení a její dnešní činnost může působit poněkud samoučelně: hlavním

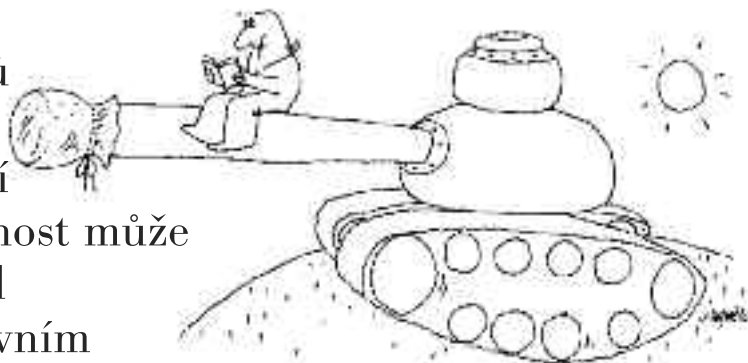
smyslem je udržovat trvalou přítomnost a viditelnost jako důkaz platnosti Dohody o příměří a faktu, že ji nelze jednostranně zrušit či vypovědět.

DKNS, která ukončila své poslání, stáhla, jakmile k tomu bude připravena.“

Výzvě, aby opustila Pchanmundžom, oponovala Česká republika svými argumenty: členství v DKNS je záležitost multilaterální, Dohoda o příměří neřeší explicitně otázku výměny člena DKNS a neexistuje právní základ pro nahrazení ČR, pokud se tak nedohodnou smluvní strany. KLDŘ ovšem ve stejnou dobu začala blokovat činnost české delegace, znemožnila jí styk s ostatními členy DKNS a pohyb. Na ostrý protest proti internaci delegace v DKNS a varování, že nebude-li normalizováno postavení české delegace, budou podniknuty kroky k omezení velvyslanectví KLDŘ v Praze, nepřišla žádoucí reak-

k uzavření bilaterální mírové dohody a stáhla své delegáty z Vojenské komise pro příměří. Čína ji následovala o několik měsíců později. V březnu 1995 byla z KLDŘ vypovězena polská delegace v DKNS; podobnou metodou jako česká, tentokrát už ale bez jakékoli záminky. Od té doby Polsko udržuje v DKNS formální přítomnost a jeho zástupci se účastní jejího zasedání pouze několikrát ročně.

Česká republika se od události roku 1993 ke svému členství v DKNS nevyjadřuje, pokládajíc je – alespoň z politického a praktického hlediska – za uzavřenou kapitolu. Právní pohled je ovšem zajímavější: proti nástupnictví ČR se mimo KLDŘ neozvala žádná ze zainteresova-

ných zemí, Korejská republika a USA ho naopak podpořily a ostatní členové DKNS sdělili, že Česká republika pro ně zůstává členem, dokud se smluvní strany Dohody o příměří neshodnou na nahrazení jiným státem.

Rok po odchodu českých dohlížitelů z Pchamundžomu bylo uzavřeno české velvyslanectví v Pchjongjangu. KLDŘ své diplomatické zastoupení v Praze ponechala, byť na dobu více než deseti let, bez velvyslance. Česko-severokorejské vztahy v 90. letech zejména v důsledku nuceného stažení českých zástupců z působiště DKNS věru ochladly, ale zcela přerušeny nebyly nikdy a KLDŘ dala několika praktickými kroky najevo, že k České republice přistupovala a přistupuje jako k nástupnickému státu Československa. Je zjevné, že neuznání sukcese uplatnila zcela účelově pouze v otázce DKNS, aby si usnadnila první krok k demontáži konstrukce příměří.

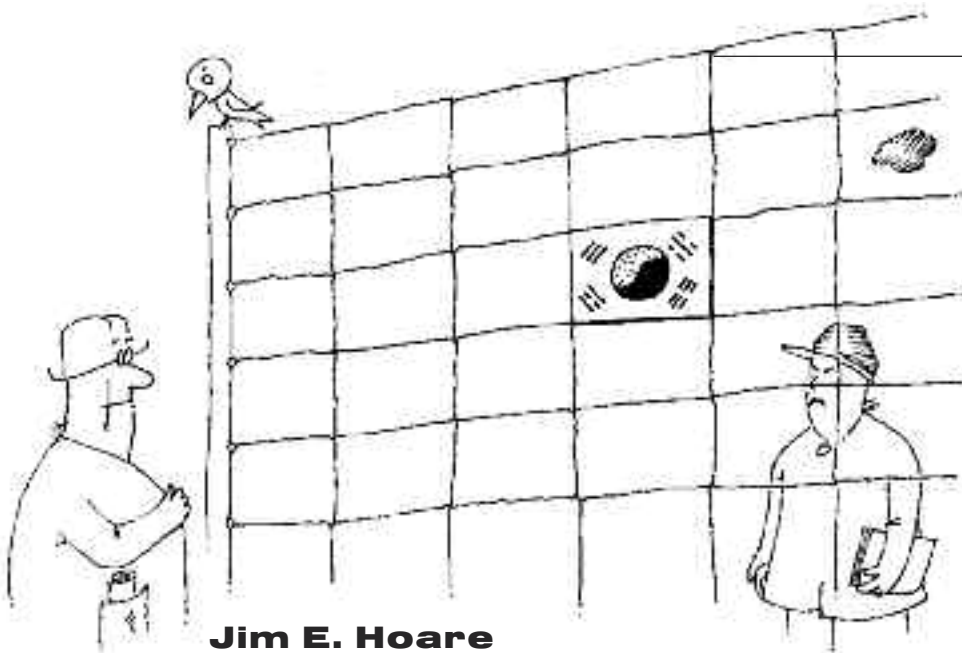
Rostoucí napětí přináší nové podněty

Dozorčí komise neutrálních států existuje i 57 let po svém založení a její dnešní činnost může působit poněkud samoučelně: hlavním smyslem je udržovat trvalou přítomnost a viditelnost jako důkaz platnosti Dohody o příměří a faktu, že ji nelze jednostranně zrušit či vypovědět. V úvahách o DKNS, které vedou zejména její členové, se objevily pro budoucnost i ambicióznější úkoly, mimo jiné podobné těm, jaké měla komise ve svých počátcích: kontrola, inspekce a verifikace v případě uzavření mírové smlouvy. To ovšem bylo v době zlepšování vztahů mezi korejskými státy za jihokorejských prezidentů Kim Te-džunga (1998–2003) a No Mu-hjona (2003–2008). Duch jejich doby je dnes pryč a stále napjatější situace přináší pro působení DKNS nové podněty.

Tomáš Smetánka je diplomat.

V letech 2001–2004 byl velvyslancem České republiky v Číně s akreditací pro KLDŘ. Poté byl v období 2004–2008 velvyslancem v Korejské republice.

tomas_smetanka@mzv.cz

Politika sblížení s KLDŘ v letech 1998–2008

Na nedávné soukromé schůzce v Londýně bývalý vysoký úředník OSN na základě zkušeností z celé řady zemí prohlásil, že transformace „hroutících se“ nebo „křehkých“ států není něco, co lze provést přes noc. Spíše než v měřítku týdnů či měsíců je třeba uvažovat v kategorii deseti až dvaceti let. Bez ohledu na to, zda přijmeme myšlenku, že je Korejská lidově demokratická republika, „hroutícím se“ nebo snad „křehkým“ státem – a tento termín je v určitých kruzích často používán – či s touto myšlenkou nesouhlasíme, je dobré mít při jednání s ní na zřeteli, že uskutečnění zásadních změn v konání a postojích je běh na dlouhou trať. Takový byl přístup, který určoval politiku Korejské republiky vůči Korejské lidově demokratické republice za dřívějších prezidentů Kim Te-džunga a No Mu-hjona.

Od okamžiku, kdy se v roce 2008 v Korejské republice (KR) ujala moci vláda prezidenta I Mjong-baka, považuje se politika uplatňovaná v letech 1998 až 2008 za poměrně nákladný omyl. Posměšky nad „diplomacií automatu na peníze“, nářky na důvody chování Kim Te-džunga a poukazování na naivitu jeho nástupce No Mu-hjona jsou běžným klišé akademických a tiskových komentářů v Korejské republice a nacházejí ohlas i v řadě dalších zemí. „Politika slunečního svitu“, jak byla tato politika původně

nazývána, nebo sblížení, jímž se později stala, jsou v současné době ironizované pojmy. Vláda prezidenta I Mjong-baka zahájila vůči KLDŘ tvrdší politiku. Neodmítla pomoc KLDŘ otevřeně, ale vrátila se k postupům blízkým přístupu před rokem 1998 – předkládání návrhů, o nichž se ví, že nebudou s vysokou pravděpodobností vyslyšeny. Když pak KLDŘ takový návrh odmítne, pokládá se to za důkaz toho, že je KLDŘ nenapravitelná a nezasluhuje pomoc.

To je založeno na nesprávném hodnocení jak politiky sblížení,

tak toho, jí předcházelo. Sbližování se nezrodilo v tvůrčím mozku Kim Te-džunga, ačkoli mu lze určitě připsat propracování a rozvinutí této myšlenky. Politika, která určovala směr v letech 1998 až 2008, je pevně zakotvena v tradici, která sahá k prezidentovi Pak Čong-hui na počátek sedmdesátých let. Ve větší či menší míře se jí řídili všichni jeho nástupci. Avšak navázat kontakt s KLDK nebylo nikdy příliš snadné a není divu, že dřívější prezidenti s rozčarováním či roztrpčením od tohoto úsilí upouštěli.

Po roce 1998 byla situace odlišná tím, že vláda Korejské republiky trvala na sbližování i přes existující obtíže. Ani Kim, ani No neočekávali, že by se KLDK změnila přes noc. Oba reagovali na negativní jednání s neústupností. Uvědomovali si však, že nedostatek potravin a jiné problémy, které KLDK zasáhly v 90. letech, si žádaly změnu v přístupu. Rovněž si uvědomovali, že pro úspěch ve sbližování s KLDK je nejlepší vyhnout se uštěpačným komentářům k problémům, jimž země čelí, obzvláště když na nich nesli částečný podíl. Bylo třeba pomoci. Bezprecedentní žádost KLDK o pomoc zvenčí, s níž se obrátila koncem devadesátých let na agentury OSN a tamní nevládní organizace, to dokazovala. Korejská republika měla poskytnout pomoc, ale měla si odpustit kázání. Není pochyb, že důvodem k zamyšlení byly rovněž náklady a komplikace spojené se sjednocením Německa. Jestliže tyto dva státy, které se neutkaly v lité válce a byly mnohem bohatší než obě Koreje, a jejichž obyvatelé byli navíc v pravidelném kontaktu, se nedokázaly sjednotit bez obtíží, jak by to mohly dokázat tyto dvě Koreje?

Kim a No tedy neukončili sbližování v důsledku „špatného“ chování nebo vnější kritiky „umírněné politiky“. Smířili se s tím, že změna politiky KLDK bude dlouhodobá a že pravděpodobně nedojde na přílišné vyjádření díky. Okamžitá transformace pochopitelně nenastala. Ale nový přístup Korejské republiky poskytl ostatním zemím základ pro navázání vztahů s KLDK. Teoreticky to byla dlouhou dobu právě politika Korejské republiky, která měla umožnit, ne-li podpořit tyto vztahy. Skutečnost byla ale jiná. V roce

2000 došlo ke změně a země, které byly do té doby zdrženlivé z obavy, aby se nedotkly Korejské republiky, nyní našly odvahu navázat kontakty s KLDK. Ty, které tak učinily, objevily zemi, která, jak se zdálo, dychtila po změnách, ačkoli byla velice opatrná v tom, jak to dávat najevo. Byla zde však vůle činit věci, které by se před pouhými deseti lety zdály nepravděpodobné. My, kteří jsme pracovali v KLDK v letech 2000–2002, jsme se ze strany veřejných činitelů setkali s ochotou připustit, že potřebují pomoc a že došlo k chybám, ačkoli nikdy zcela nepřiznali, že by politika uplatňovaná za Kim Ir-sena a Kim Čong-ila mohla mít nedostatky.

Příkladem byl zástupce primátora, který uznal, že územní plánování po korejské válce mělo množství závad, jež se projeví teprve později. Také celá řada veřejných činitelů připouštěla, že země potřebuje množství hospodářských a obchodních znalostí, jež byly doposud podceňovány. Dokonce se objevily náznaky vznikajícího kapitalismu. Obchody prodávaly za snížené ceny. Když jsem požadoval slevu tam, kde jsem během dvou let utratil hodně peněz, dostal jsem ji, a k tomu darek zdarma. Nejvýmluvněji o tom všem v zemi, která reagovala na změny v bývalém Sovětském svazu, ve východní Evropě a v Číně na počátku devadesátých let tím, že povolala domů všechny své studenty ze zahraničí, snad hovořil fakt, že se nyní snažila opět vyslat studenty za hranice.

Sbližování tedy pomohlo KLDK seznámit se i s jinými možnostmi, než je ideologie čučche, avšak bohužel i před nukleární krizí v roce 2002 byla reakce na tyto náznaky zájmu ze strany KLDK relativně malá. Korejská lidově demokratická republika zjistila, že je obtížné přizpůsobit studenty požadavkům zahraničních

univerzit a vzdělávacích institucí. Některé země, jež navázaly diplomatické styky, dávaly přednost otázkám lidských práv před jinými záležitostmi. Protože několik z nich byly členy Evropské unie, jejich přístup negativně ovlivnil všeobecný přístup EU ke KLDK. Dokonce i mezi zeměmi, jež nekladly hlavní důraz na lidská práva, se dobrá vůle málokdy transformovala do dostatečného financování, které by mělo skutečný význam. Vzhledem k těmto skutečnostem to byla pouze Velká Británie, která byla schopna financovat určité cykly ekonomického vzdělávání a program výuky angličtiny, v jehož rámci byli vysláni původně dva a později čty-

Velký počet obyvatel Korejské lidově demokratické republiky nyní pohlíží na své jižní kraje v méně nepřátelském světle a dochází k určitému, i když omezenému, chápání hospodářských a sociálních struktur Korejské republiky.

ři britští vyučující na univerzity v KLDK, aby připravovali učitele angličtiny a zajišťovali intenzivní kurzy angličtiny pro nejrůznější veřejné činitele KLDK. Rovněž nevládní subjekty jako BBC a Reuters realizovaly programy pro novináře z KLDK. Velký význam by bývalo mělo, kdyby také Spojené státy byly vstřícnější ve své politice sbližování. Ale když relativně příznivý přístup v letech Clintonova prezidentství nahradilo po roce 2000 nepřátelství za prezidenta George W. Bushe, mělo to rovněž velký vliv na to, nakolik budou země jako Velká Británie podporovat Korejskou republiku.

Skutečné kontakty s KLDK

Největší dopad však mělo sbližování s Korejskou republikou. Pomoc Korejské republiky a jiná opatření sbližování přinesla rozvoj kontaktů Severu a Jihu v mnoha oblastech. V období 1998–2008 se občané Korejské republiky seznamovali s KLDK zcela bezprecedentním způsobem. Tento proces započal již dříve, zejména za prezidenta Ro Tche-u (1988 až 1993), avšak oproti malému toku in-

formací o KLDR z té doby jich nyní přicházela záplava. A nebyly to pouhé informace, ale skutečný kontakt s KLDR. Pro někoho to znamenalo přísně sledované cesty do Diamantových hor (Kumgangsán) nebo ke konci období do Kaesong na západním konci demilitarizovaného pásma. Třebaže byly omezené, poskytovaly přesto letmý pohled do končin do té doby neznámých a obávaných. Rovněž se objevovaly náznaky, že si KLDR zvykla na myšlenku těchto návštěv a dokázala se o trochu více otevřít. Důkazem bylo rozhodnutí z března 2008 povolit návštěvníkům používat vlastní automobily, a byly tu i jiné náznaky včetně možnosti zájezdu turistů z Jižní Koreje do Pchjongjangu.

Mnohem významnější byla rozsáhlá řada vládních i nevládních kontaktů. Relativně málo občanů KLDR se dostalo na jih, ale provoz druhým směrem byl enormní. V kterémkoli daném dni bylo v KLDR s největší pravděpodobností několik tisíc návštěvníků z Korejské republiky zabývajících se pomocí, obchodem, kulturou, vzděláním, a dokonce náboženskou výměnou – jak protestantská, tak římskokatolická církev měly regulérní jihokorejské úřadující duchovní a rovněž kancionály a modlitební knihy vytisknuté v Korejské republice. Neobyklým zjevem nebyli ani novináři z Korejské republiky. Větší část této činnosti snad byla omezena na Pchjongjang, rozhodně ne však veškerá. Jihokorejci navštěvovali mnohé části země, zejména v souvislosti se zemědělskou pomocí a jinými projekty týkajícími se poskytování pomoci. O těchto návštěvách si však nikdo nedělal iluze. Jihokorejští návštěvníci byli sledováni a kontrolováni, ale protože mluvili a četli korejsky, mohli se mnoho dozvědět. Kdyby projekty schválené na summitu v říjnu 2007 mezi Kim Čong-ilem a No Mu-hjonem byly realizovány nově nastupující vládou I Mjong-baka, znamenalo by to

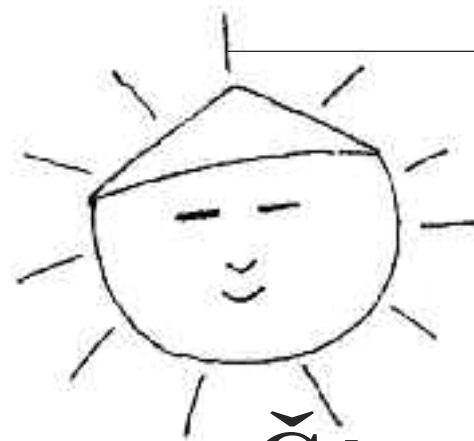
značné rozšíření kontaktů s Korejskou republikou.

Sbližování překročilo malý okruh vládnoucí elity

Není pochyb o tom, že sbližování bylo nákladné a prostředky použité pro jeho dosažení někdy pochybné. Avšak přinášelo užitek. Korejská republika a do určité míry i zbytek světa nyní lépe než před počátkem sbližování chápou, jak funguje KLDR. Velký počet obyvatel Korejské lidové demokratické republiky nyní pohlíží na své jižní krajany v méně nepřátelském světle a dochází k určitému, i když omezenému, chápání hospodářských a sociálních struktur Korejské republiky. Možná se v některých případech poskytnutá pomoc odklonila od svého původního účelu, ale rýže a pytlů s hnojivem byl dostatek i daleko od Pchjongjangu a našel se i dostatečný počet lidí zájemajících se o Korejskou republiku, a to byl důkaz toho, že sbližování přerostlo malý okruh vládnoucí elity. Díky této politice se pomalu vytvářela skupina lidí, kteří spatřovali výhody v zachování dobrých vztahů s Korejskou republikou a rovněž v širších vazbách na vnější svět. Sbližování fungovalo i v jiných zemích, nejvýrazněji v Číně, a já jsem přesvědčen, že právě to bylo podnětem ke sbližování i pro KLDR. Jistě nebylo možné postojem formující se šedesát let změnit najednou, ale zastavit tento proces po deseti letech nebylo moudré rozhodnutí.

**Z angličtiny přeložila
Nina Větvíčková**

Jim E. Hoare působil v letech 2001 a 2002 v KLDR jako britský chargé d'affaires a zahájil činnost britského velvyslanectví v Pchjongjangu. Nyní píše o KLDR, vystupuje na toto téma v rozhlasu a v televizi a přednáší na School of Oriental and African Studies, University of London.

Čína a Korea:

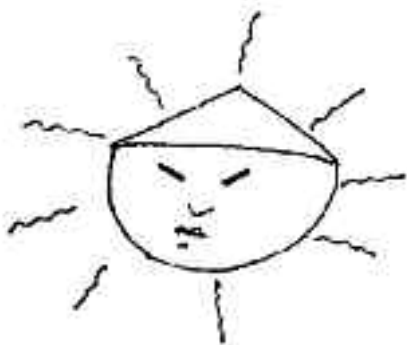
Rudolf Fürst

Vstup komunistické Číny do korejské války (1950–1953) se ukázal být fatální chybou, která zničila do té doby existující vazby pevninské Číny se Západem a přivedla dramatické opoždění ekonomického rozvoje ČLR za ostatními východoasijskými zeměmi. Bude to nakonec příznačně Čína, která se stane klíčovou zemí v ukončení vleklé bezpečnostní krize na Korejském poloostrově?

Příliš vysoká cena za KLDR

Čínské angažmá v korejském konfliktu na straně komunistického severu na počátku 50. let přispělo k rozdělení světa na dva znepřátelené bloky. Pro Peking však nabytá příslušnost k bloku východnímu byla volbou s horší perspektivou. Znamenala dočasně připoutání k Sovětskému svazu, který sice byl podporovatelem komunistických sil v Číně, avšak nemohl být vý-

Korejská krize v kontextu obnovující se sinocentrické konstelace na Dálném východě?

hodným strategickým partnerem na delší dobu. Ztráta Západu, bývalého spojence v prakticky celé éře republikánského režimu (1912-1949), byla příliš drahá. Vypadnout ze Západem ovládané části světového ekonomického systému představovalo uzavření západních trhů, nedostupnost technologií Západu a jeho kapitálu, tj. hnacích sil ekonomického růstu většiny rozvíjejících asijských zemí. Když v Japonsku a Korejské republice v 60. a 70. letech nabíral na tempu poválečný hospodářský boom, Čína se ještě zmlátala v chudobě a ve vlastních vnitropolitických zmatcích, a až teprve reformy 80. let otevřely cestu k prosperitě. Čínský ekonomický rozmach je přitom v hrubých rysech jen opožděným napodobením ekonomického modelu okolních asijských zemí - kupříkladu Korejské republiky, Tchaj-wanu, Singapuru, Japonska.

Cesta z izolace

Rozdělení Koreje a existence severokorejského komunistického režimu je reziduem studené války. Postmaoistické Číně se

podařilo vymanit z mezinárodní izolace a neperspektivní vazby na bývalý východní blok, nevymezuje se proti globálnímu postbipolárnímu systému a rychle se v něm naučila úspěšně projevovat do takové míry, že začíná být považována za brzkého budoucího rivala Spojených států.

Vzmemme-li oba korejské státy jako barometr regionálních i globálních změn, vytane do popředí naprostá proměna myšlení Peking. Korejská lidově demokratická republika je nyní již nikoliv ideologicky blízký partner a spojenec proti Západu, ale spíše nepohodlný soused a narušitel mezinárodního pořádku, na jehož zachování má ČLR svůj vlastní zájem, i za cenu hospodářského vydržování KLR. Hrozící humanitární krize v důsledku zhroutilí severokorejského režimu přináší organizační a ekonomické problémy v ochraně hranic před možným náporům zoufalých utečenců. Zrovna

v době, kdy ČLR musí sama přehodnotit podfinancovaný a institucionálně nedořešený sociální systém pro vlastní občany.

Kapitalistická Korejská republika již není přednostně nepřátelský spojenec USA, ale spíše stále více relevantní investor a významný spotřebitelský trh pro přebytky čínské produkce. Pokud by se však oba korejské státy sjednotily, Čína nejspíš získá souseda vyzbrojeného jadernými zbraněmi, balistickými raketami a s americkými vojenskými základnami na svém území. Navíc s posíleným sebevědomím v plejádě bujících východoasijských nacionalismů. Zde tedy není proč spěchat, zvláště když Peking je poslední a jediný, kdo dokáže v Pchjongjangu něco vynutit a draze pak své záslu-

hy prodat v diplomatickém světě - coby klíčový regionální mírotvůrce a konzultant nevyzpytatelných severokorejských diktátorů.

Záhadný postoj Peking

V bilaterálních vztazích ČLR s oběma korejskými státy se projevuje na první pohled paradoxní, ve skutečnosti příznačný trend. Váha kapitalistické Korejské republiky

v Pekingu narůstá a komunistická KLR, zdánlivě Číně bližší, se stává spíše ekonomickou a politickou přítěží. Zatímco KLR se propadá stále níže v údělu chudého příbuzného, hospodářství Korejské republiky stále zažívá boom, také zásluhou kapacity čínského trhu. Čína je v pořadí prvním příjemcem jihokorejských exportů a zahraničních investic. Korejská republika je jednou z nemnoha zemí, které se daří udržovat s ČLR aktivní obchodní bilanci, naproti tomu KLR kryje 70 procent své energetické spotřeby a jednu třetinu svých potravinových nároků dovozy z ČLR.

V bilaterálních vztazích ČLR s oběma korejskými státy se projevuje na první pohled paradoxní, ve skutečnosti příznačný trend. Váha kapitalistické Korejské republiky v Pekingu narůstá a komunistická KLR, zdánlivě Číně bližší, se stává spíše ekonomickou a politickou přítěží.

Není to však jen ekonomická realita, která vyjadřuje nepoměr významu Severní a Jižní Koreje v ČLR. Popularita Číny a její kultury, zvláště u mladší generace, převažuje v Korejské republice nad japonskou, a vytlačuje do té doby dominující vliv Spojených států, velkého bratra z nezbytí. Ani politicky nejsou USA jedinou nutnou volbou, když se slábnoucím vlivem této supervelmoci roste gravitační pole nezadržitelně sílící Číny.

Akutní hrozba konfliktu na Korejském poloostrově neustále potvrzuje argument pro setrvání amerických vojenských sil v Korejské republice, zatímco čínským dlouhodobým zájmem je ne příliš nápadně a postupnými kroky Spojené státy ze

Zahraniční cesty severokorejského lídra Kim Čong-ila jsou zcela výjimečné. Zatím poslední v květnu 2010 vedla opět do Číny.

KCNA, Globe Media/Reuters

své blízkosti vytlačit. Spojené státy znerčovňuje zejména trvající hrozba proliferace raketové techniky a jaderného materiálu z KLDR nepřátelským státům a teroristům. Severní Korea mezitím udržuje okolní svět v napětí a prezentuje jedno mediální drama za druhým. Jen za poslední rok (2009) testovala třístupňovou

mezikontinentální raketou Taepodong, oficiálně prezentovanou jako nosnou pro vypuštění satelitu na oběžnou dráhu. O tři měsíce poté byl uskutečněn pokusný podzemní výbuch v rámci obnoveného jaderného programu. V květnu letošního roku dokonce Pchjongjang ohlásil dosažení pokroku v uskutečnění jaderné fúze.

Diplomacie Pekingu tedy může upřednostnit orientaci na Korejskou republiku a současně na zmírnění bezpečnostního napětí, na kterém už může mít zájem jen vabank hrající vojenská klika v Pchjongjangu. Čína sama i přes úspěšné angažmá v roli hostitele mírových jednání šesti zemí (2+4: Jižní a Severní Korea, USA, Rusko, Japonsko, ČLR) však nemůže nedůvěřivý Pchjongjang k zásadním ústupkům donutit

Otázkou zůstává, do jaké míry vlastně Peking může přimět KLDR ke změně kursu, za předpokladu, že není v jeho

moci donutit ji, aby se vzdala jaderných zařízení, poslední garance přežití vojenské kliky. Peking sice oficiálně vyzývá KLDR k zastavení jaderných a raketových testů, čímž se přibližuje rétorice Spojených států, Japonska a Evropské unie, svých donucovacích prostředků vůči Pchjongjangu ale do krajnosti neužije. Při přerušení dodávek potravin, paliv a pohonných hmot a zmrazením severokorejských bankovních účtů v Macau by KLDR ekonomicky zkolabovala. K tak radikálnímu kroku zatím ČLR v plné míře nepřistoupila. Tímto přetrvává *status quo*, v němž Čína hraje velkého mírotvůrce a drží v napětí všechny zbylé účastníky šestky, aniž by bylo okolnímu světu úplně jasné, co vlastně chce, či na který vhodný moment čeká.

Rudolf Fürst je vědecký pracovník Ústavu mezinárodních vztahů. furst@iir.cz

Zdroje

- Mohr, Mark, ed., *Six-Party Stall: Are South Korea and China Part of the Problem or Part of Solution?*, Asia Program Special Report, No. 134, November 2006, Woodrow Wilson International Center for Scholars
- Roy, Denny: *China-South Korea Relations: Elder Brother Wins over Younger Brother*, Special Assessment, Asia-Pacific Center for Security Studies, October 2004
- Zpravodajský servis BBC, news.bbc.co.uk/

Prezident Pak: muž, který postavil Koreu, ale srazil Korejce

Martin Vlnas

Foto Wikipedia

Žádná postava jihokorejských dějin nevyvolává tolik kontroverzních reakcí jako Pak Čong-hui (Park Chung-hee). A to jak na Korejském poloostrově, tak u anglicky píšících autorů. U jedné skupiny sbírá kredit jako strůjce korejského ekonomického zázraku, který vyvedl zemi z poválečné devastace a rázně se chopil moci v okamžiku, kdy na jihu Korejského poloostrova po svržení prvního prezidenta I Sung-mana (.Rhee Syngman) v roce 1960 selhala demokracie. Jiní v něm vidí autoritářského diktátora, který bez milosti a v zájmu „obecného blaha“ likvidoval své politické konkurenty. Pravda je, jak už to tak bývá, ukryta kdesi uprostřed. Jedno však jisté je: pro Pak Čong-huiho byla jeho Korejská republika (KR) vždy přednější než osudy jednotlivců, kteří zemi během jeho vlády mezi roky 1961 až 1979 obývali.

Kmoci se Pak Čong-hui dostal po bleskovém puči, který vypukl 16. května 1961 krátce po půlnoci. Hrstka členů armády a námořnictva rychle obsadila všechny strategicky významné pozice v Soulu, ovládla

tisk i rozhlasové vysílání a krátce na to také budovu vlády – vše bez jediného výstřelu. Stačilo k tomu 3500 mužů a 12 důstojníků armády, v té době čítající na 600 tisíc vojáků. Čang Mjon (Chang Myon), stávající předseda vlády, se sice pokusil zmobilizovat americké jednotky, je-

ho pokus byl ale předem odsouzen k neúspěchu. I když byl ujištěn o podpoře, Američané se rozhodli vojensky neangažovat. Silný vůdce byl pro jejich strategické plány v regionu rozděleném 38. rovnoběžkou mnohem příhodnějším „pomocníkem“ než slabá, nezkušená a dysfunkční demokracie.

Pakovi se tak bez problémů podařilo ovládnout i zbytek armády, čímž eliminoval největší hrozbu utvářejícího se režimu. Brzy poté rozpustil Národní shromáždění a zakázal veškeré politické aktivity.

Ve jménu centrálně plánovaného kapitalismu

Jen měsíc po uchopení moci v roce 1961 založil Pak Čong-hui Radu pro ekonomické plánování, později přejmenovanou na Výbor pro ekonomické plánování, který se brzy stal nejvyšší instancí korejské direktivně řízené ekonomiky organizované do pětiletých cyklů.

Plány první pětiletky vytvořené krátce po přejmenování „rady“ na „výbor“ jasně deklarovaly princip řízeného kapitalismu, který v sobě spojoval prvky volného trhu – respekt k tržní svobodě, autonomii ekonomického subjektu, ale také právo vlády buďto přímo participovat, či nepřímo ovlivňovat strategická průmyslová odvětví národního zájmu. V pětiletých plánech režim s úspěchem pokračoval i v dalších letech.

Při tvorbě tohoto ekonomického modelu je patrná Pakova fascinace poválečným Japonskem, kde se mu v mládí (ještě v době, kdy Korea byla japonským protektorátem) dostalo elitního důstojnického vzdělání. Budoucí jihokorejský vůdce se dokonce pod japonským jménem Okamoto Minoru krátce zapojil do poslední etapy bojů v Pacifiku jako člen osmé pěchotní divize Mandžuské armády. Teprve z ideologické analýzy jeho pozdějších projevů ale vyplývá, jak silně se Pak v Japonsku vzhlížel. Fascinovalo ho obzvláště mesiášství a patriotismus pohrdající demokratickými principy a víra v přímou razantní politiku, kterou prosazovali mladí japonští důstojníci v 30. letech. Nového jihokorejského vůdce však nefascinovala jen síla japonského národa, ale také úspěchy tamního hospodářství: z japonského

modernizačního modelu Pak Čong-hui po uchopení moci přejal podporu proexportní politiky, preferenci domácích podniků pomocí bezúročných půjček či daňových prázdin, snahu udržet slabou měnu nebo nízká dovozní cla na suroviny a vysoká na hotové produkty.

Klíčem k ekonomickému úspěchu však nebyl jen pro kulturní a geopolitické danosti teritoria vhodně zvolený model, ale především mohutný příliv zahraničních investic a moderních technologií. O ty se nejdříve starala Kennedyho administrativa, která s jejich pomocí zároveň tupila jasné směřování Pakovy vlády ke klasické formě totalitní diktatury (v roce 1963 jej tento tlak například donutil založit Demokratickou republikánskou stranu, která reprezentovala zájmy režimu; přiměla ho také odstoupit od původně zamýšlené kompletní deaktivace politického dění v zemi a místo toho podpořila vznik formálně (!) demokratického politického systému s pravidelnými volbami a opozicí).

Později – po podpisu smlouvy o normalizaci vztahů s Japonskem v roce 1965, k níž se Pak Čong-hui pragmaticky odhodlal přes silnou opozici v zemi, která nemohla zapomenout čtyři desetiletí japonské koloniální nadvlády před rokem 1945 – se pak k americkým dolarům tekoucím do jihokorejské ekonomiky přidaly také japonské jeny. Opomenout však nelze ani význam západního Německa, které s Korejskou republikou sdílelo podobný osud a které Pak velmi obdivoval pro rychlost, s jakou se dokázalo znovu vzbudit po pustošivém spojeneckém bombardování za druhé světové války. Tehdejší německý prezident Heinrich Lübke Pakovi přislíbil masivní půjčku 150 milionů marek, jež strůjce ekonomického zázraku potřeboval pro nastartování hospodářství. Z Korejské republiky pak začala do Německa proudit levná pracovní sí-

la na pozice, o které nebyl mezi místními zájem. Od roku 1963 bylo tímto způsobem vysláno do Německa více než 8600 jihokorejských horníků a zdravotních sester. Z druhé strany pak přicházeli experti a obchodníci

Vizionář toužící po nezávislosti

Do čela budování jihokorejského hospodářství se podle předpokladů postavil sám Pak Čong-hui. Brzy se obklopil řadou mezinárodně renomovaných ekonomů,

s nimiž většinu svých rozhodnutí konzultoval. Pokud však došlo na jeho vizionářské projekty, odmítavé postoje poradců byly marné. Typickým příkladem budiž Pakova touha vydobýt Korejské republice nezávislost na dovozu oceli. Ačkoli s plánovanou stavbou největší ocelárny na světě nesouhlasili ani Američané, ani zástupci Světové banky, Pakovi se o potenciálu projektu podařilo pře-

svědčit japonské investory, kteří stavbu úvěrovali. Ocelárna POSCO nakonec, pod heslem „v oceli je síla národa“, vyrostla na jihovýchodním pobřeží v Pohangu a stala se motorem pro další rozvoj domácího průmyslu.

Nebyl to však jen „boj o ocel“, kde si jihokorejský vůdce tvrdě razil svou, aby posléze sklídl obdiv a slova uznání. Pak, inspirovan Německem, protkal hornatou zemi hustou dálniční sítí. Jeho mistrovským dílem se pak stala ta spojující Soul ležící na severozápadě země s největším přístavem a klíčovou tepnou zahraničního obchodu Pusanem (Busan) na jihovýchodě. Ačkoli byla dálnice v době svého vzniku vzhledem k poměru nákladů a užítku považována přinejmenším za „pošetilou“, nesla v sobě obrovský symbolický význam – byla vybudována Korejci pro Korejce. Jak významná byla pro ekonomiku, se ukázalo až mnohem později.

Pak také osobně pečlivě dohlížel na společnosti, jimž byly poskytovány velké státní zakázky, nebo naopak pozastavoval platby těm, o nichž byl přesvědčen, že nepracují tak, jak by si sám představoval. Položil tak základ čebolům – konglomerátům, které se staly páteří vznikající ekonomiky. Přísně centralizovaná pyramidová struktura těchto „megapodniků“ odráží tradiční konfuciánský důraz na hierarchii, především ale představuje pozůstatek padesátileté autoritativní éry Korejské republiky, na jejímž počátku stál právě Pak Čong-hui.

Pokud se za Pakovou érou ohlédneme z ekonomického hlediska, musíme nezbytně konstatovat, že úspěchy direktivního vedení ve strategických odvětvích průmyslu byly majestátní, srovnatelné s poválečným obdobím v Japonsku, či současnou Čínou, a pozitivně ovlivnily vývoj celého hospodářství Korejské republiky.

Cesta mezi tygry

Podle analýz Světové banky se HDP Korejské republiky pod Pakovým vedením každých deset let ztrojnásobil. Stejně úspěšně jeho vláda také bojovala s chudobou. Ještě v roce 1965 byl HDP na obyvatele srovnatelný s chudšími oblastmi subsaharské Afriky – pod hranicí chudoby žilo v KR více než 40 procent domácností; ovšem do roku 1980 se jejich počet snížil na méně než 10 procent. HDP na obyvatele se krátce po Pakově vojenském převratu v roce 1961 pohyboval pod hranicí 100 dolarů, v době jeho smrti to už bylo 1000 dolarů. Jen pro srovnání: dnešní HDP na obyvatele (nominální) se v Korejské republice pohybuje kolem hranice 20 tisíc dolarů.

Právě razantní ekonomický růst sloužil po celou dobu Pakova režimu jako hlavní nástroj legitimizace jeho režimu, díky němuž si režim podle teoretiků nedemokratických režimů po většinu času udržel „jen“ autoritativní charakter. K totalitním prvkům pak sklouzával vždy jen tehdy, pokud došlo k protestům vyvolaným zpomalením, či dokonce poklesem hospodářské produkce. Zvyšující se životní úroveň však přinesla také nárůst vysoceškolsky vzdělané střední třídy. Ta se díky opravdu závratně se zvyšující životní

Jeho přínos pro „Zemi jitřní svěžesti“, jak se Korejské republice přezdívá, je nezpochybnitelný. Cesta, jejíž směr Pak vytyčil, vynesla zemi mezi největší ekonomické velmoci světa.

úrovni zpočátku stala společně s konzervativním obyvatelstvem páteří Pakova vyličstva, postupem času ale rostla její nespokojenost, aby se v poslední fázi spojila s aktivním studentstvem a nelegálními odborovými buňkami a připravila tak živnou půdou pro opoziční prodemokratické názory.

Když se káci les, létají třísky

Při hodnocení režimu Pak Čong-hui z pohledu lidskoprávního ale nevyhnutelně dojdeme k hodnocení zcela opačnému. Klíčovou rolí zde sehrála Korejská národní bezpečnostní agentura (KCIA) založená 13. června 1961. Na jejím vzniku se svým dílem podílela také americká CIA a experti čankajškovského Kuomintangu. I díky přímé americké podpoře se KCIA rychle rozrostla a její pravomoci přesáhly jak CIA, tak FBI. KCIA se brzy proměnila ve finančně velmi dobře jištěnou organizaci zaměstnávající desítky tisíc agentů, která dominovala politickému dění.

Hlavním úkolem KCIA během Pakova režimu však nebyla ochrana státních zájmů, ale zajištění bezpečnosti režimu samotného. Dělo se tak za pomoci brutálních represivních technik, jejichž cílem byla jak prodemokratická opozice, tak studentští aktivisté či intelektuálové. Zhoubných rozměrů dosáhly aktivity KCIA především během čtvrté republiky, tzv. éry „revitalizačních reforem“, jusin (prosinec 1972–říjen 1979). KCIA v té době disponovala agenty nejen mezi opozičními stranami, ale také v redakcích novin, v televizi, rozhlase, odborech či mezi studenty vysokých škol jak na území Korejské republiky, tak ve Spojených státech a Japonsku.

Jedním z nejobávanějších trestů byl pro perzekuované tzv. „výlet na Namsan“, kde se nacházelo hlavní velitelství KCIA. V něm docházelo k mučení prominentních osob korejského disentu. Velice oblíbenou praktikou zde bylo tzv. „korejské grilování“. Šlo o brutální mučení, během něhož byla oběť přivázána za zápěstí a kotníky podobně jako během křižování a následně rozprostřena nad hořící uhlíky. K tomuto účelu si tajná služba zřídila speciální mučírny i v dalších oblastech ze-

mě. Kromě fyzického mučení používala tajná služba také různé formy psychického nátlaku. Jejich oběťmi byli především rodinní příslušníci zadržovaných jedinců. Těm byly často odpírány jakékoli informace o osudu jejich blízkých, popřípadě o místě jejich zadržení. Svévolné zatýkáni, prodloužené vazby, násilím vynucená přiznání, simulované soudy či popravy mohly postihnout každého, kdo se odvážil postavit proti systému.

Přesvědčil se o tom i neaktivnější představitel opozice a budoucí druhý demokraticky zvolený jihokorejský prezident Kim Te-džung (Kim Dae Jung), kterého 8. srpna 1973 tři agenti tajné služby uspali během jeho cesty tokijským metrem. Když se probudil, ležel spoután na palubě lodi směřující do Korejské republiky. Kimův únos vyvolal v Japonsku vlnu odporu. Svě mlčení k praktikám nového režimu porušily také Spojené státy, a teprve na jejich nátlak a výhrůžky, že pokud se Kim brzy neobjeví živý, bude to znamenat vážnou trhlinu pro budoucí vzájemné vztahy, se KCIA rozhodla Kimu propustit. Po pěti dnech od únosu byl nalezen omámený několik bloků od své soulské rezidence. „Nebýt mezinárodní intervence, čekal by budoucí hlavu státu s největší pravděpodobností podobný osud jako prominentního profesora práva Soulské národní univerzity, nejvýznamnější vzdělávací instituce v zemi, Čchui Čongkila (Choe Jong-gil), jehož o několik měsíců později, v říjnu 1973, KCIA umučila k smrti. I když Kim Te-džung přežil, až do roku 1979 musel setrvat v domácím vězení.

Právě KCIA tak více než kterákoli jiná státní instituce včetně samotné armády, symbolizuje rafinovanost a systematicklost útlaků režimu Pak Čong-hui.

K největší zahraničněpolitické rozepři vyvolané touto agenturou došlo v roce 1968. KCIA tehdy z území SRN unesla několik občanů KR, které po nuceném návratu do vlasti čekalo obvinění ze spolupráce s nepřátelským „Severem“ – KLDK. Únos v Německu vyvolal vlnu odporu a téměř způsobil přerušení diplomatických styků mezi do té doby nadstandardně spolupracujícími zeměmi. Podobně negativní odezvu vyvolala na Západě,

tentokrát především ve Spojených státech, tzv. aféra Koreagate v roce 1976, kdy Američané v reakci na sílící politické násilí v Korejské republice znovu otevřeli otázku zrušení ekonomické a vojenské pomoci. Tajná služba a špičky jihokorejskému režimu tehdy zareagovaly tak, jak byly zvyklé jednat na poloostrově – korupcí. Aféru, jež vešla do dějin jako tzv. *Koreagate*, vyvolali členové KCIA, kteří se rozhodli nabídnout 30 tisíc amerických dolarů každému americkému senátorovi, resp. 5 tisíc dolarů každému členu Kongresu USA, který by hlasoval proti návrhu na zrušení pomoci Korejské republice. Jiné zdroje však uvádějí částky ještě mnohem vyšší (mezi 100 a 200 tisíci dolary). Po medializaci skandálu došlo k dalšímu ochlazení vztahů mezi Pakovým režimem a Spojenými státy.

Příliš fixovaný otec

Konec režimu přišel v souvislosti s prohlubující se ekonomickou a politickou krizí. Ekonomické problémy, které se vršily už od počátku sedmdesátých let, se v roce 1979 ještě zhoršily druhou ropnou krizí a způsobily, že mnoho Korejců ze střední vrstvy, kteří doposud pochybovali pouze o charakteru vládní politiky, začalo nyní otevřeně kritizovat i její ekonomické neúspěchy. Dalo by se říci, že Pak Čong-hui nedokázal

Zdroje

- Cumings, B.: *Korea's Place in the Sun*, London, W. W. Norton & Company 1997
- Han, S.: *The Korean-American Relations during the Post-World War II Period* In *Korea Journal*, Vol XXII, No 4, December 1982
- Henderson, G.: *Korea: Politics of the Vortex*, Cambridge, Harvard University Press 1968
- Hong, S.: *Finding the Truth on the Suspicious Deaths under South Korea's Military Dictatorship* In *Korea Journal* Vol IVII, No 3, Autumn 2002
- Hwang J.: *Analysis of Structure of the Korean Political Elite* In *Korea Journal*, Vol XXXVII, No 4, Winter 1997
- Oberhofer, D.: *The Two Koreas: A Contemporary History*, London, Werner Books 1999

zavčas zareagovat na vzrůstající sebeuvědomění občanského sektoru. Víze centrálně plánované ekonomiky a autoritativního proexportně orientovaného režimu narazila na hodnoty občanské společnosti, individualitu a stále silivliv křesťanství. Krize vyvrcholila nepokoji v Masanu a Pusanu v srpnu a září 1979, jež podnítily i lidi z nejbližšího prezidenta okolí k akci. Dne 26. října 1979 tak rukou jednoho ze svých nejbližších – ředitele KCIA – Pak Čong-hui zahynul. Několika kulkami tak skončila éra velkého muže, který pozvedl Korejskou republiku z popela, bedlivě na ni dohlížel a přísně ji trestal, když dospívala, ale jako na své dítě příliš fixovaný otec neunesl okamžik, kdy se zatoužila vydat vlastní cestou. Jeho přínos pro „Zemi jitřní svěžesti“, jak se Korejské republice přezdívá, je nezpochybnitelný. Cesta, jejíž směr Pak vytyčil, vynesla zemi mezi největší ekonomické velmoci světa. Jihokorejské firmy jako Samsung, LG a Hyundai dnes diktují trendy v moderních technologiích, automobilovém průmyslu či lodářství a korejská stopa je stále patrnější i v České republice. Je trochu paradoxní, že investice a pokrok dnes proudí právě tímto směrem. Vždyť v době, kdy se Pak v roce 1961 chopil moci, bylo naše hospodářství mnohonásobně výkonnější a technologickou vyspělost snad ani nebylo možné srovnávat.

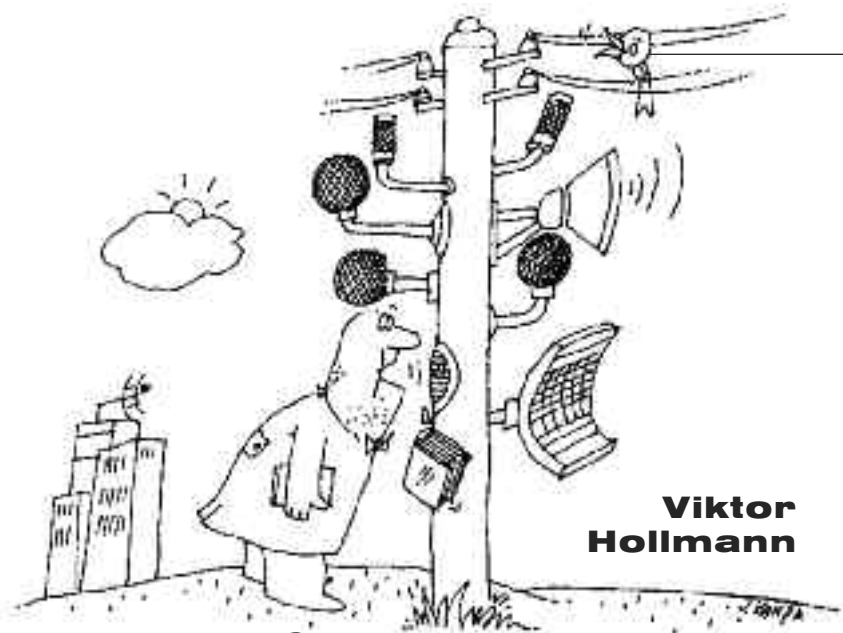
Na druhou stranu je však nutné zmínit, že ces-

ta nebyla v žádném případě tak přímá, jak tvrdí Pakovi proponenti. Pomineme-li lidskoprávní problémy, o kterých článek pojednává dostatečně, v Koreji díky Pakovi „zdomácněly“ také klientelismus, úzké provázání politických a ekonomických elit, a především všudypřítomná korupce. Výše zmíněné konglomeráty v čele se Samsungem, jehož ekonomický výkon dnes hravě překoná HDP celé České republiky, sice stále táhnou Korejskou republiku kupředu, jejich moc se však už dávno vymkla kontrole. Korejská republika má dnes jednu z nejvyšších sebevražedností na světě a „totální nasazení“ vyvolává i řadu dalších patologických jevů – chronický alkoholismus, rozpad tradiční rodiny a hodnotového systému a přehnanou touhu uspět za každou cenu, s nimiž se, dříve či později, budou muset vyrovnat dnes dospívající generace Jihokorejců. V tomto světle pak Pakovy ekonomické úspěchy poněkud šednou...

Martin Vlnas

vystudoval politologii, sociologii a mediální studia na FSS MU v Brně, rok studoval také na univerzitě Sungkyunkwan v Soulu. Je autorem reportáží o Korejském poloostrově v řadě periodik, od ledna 2010 je šéfredaktorem Finančního magazínu.

vlnas@finmag.cz

Viktor
Hollmann

Informační technologie a Korejská republika

Korejská republika dnes patří k nejvýznamnějším světovým hráčům v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT). Tato pozice je pravděpodobně nejviditelnější na trhu s mobilními telefony, kde společnost Samsung Electronics a LG Electronics drží druhý a třetí největší podíl na trhu s mobilními telefony (s dvacetiprocentním, resp. desetiprocentním podílem na světovém trhu mobilních telefonů v roce 2009). Korejští výrobci navíc ovládají přes polovinu světového trhu s operačními paměťmi a drží asi čtyřicetiprocentní podíl na trzích s paměťmi typu flash nebo LCD panely pro počítačové monitory nebo televizní přijímače.

Korejská republika přitom byla v padesátých letech 20. století ve svízelné situaci. Po japonské okupaci a korejské válce patřila KR mezi nejchudší země světa – chyběla infrastruktura a průmysl, zemědělství nebylo schopné uživit rychle rostoucí populaci a hlavně – země neměla ani odborníky schopné řídit obnovu země.

Na konci šedesátých let už bylo hospodářství země stabilizované a vláda nastartovala programy na podporu vědy a výzkumu a založila řadu výzkumných ústavů. Pro další vývoj informačních a telekomunikačních technologií byly důležité zejména dvě instituce – Korejský institut vědy (*Korea Advanced Institute of Science - KAIS*) a hlavně Výzkumný ústav elektroniky a telekomunikací

Korejská republika vsadila jako jedna z prvních zemí na digitalizaci telefonních sítí. Dnes je světovou velmocí ve výrobě a využívání mobilních telefonů.

foto: Björn Steinz

(*Electronics and Telecommunications Research Institute - ETRI*). I když podpora výzkumu ze strany soulské vlády byla plošná, přece jen se podpora informačním a komunikačním technologiím (ICT) ukázala jako klíčová.

Tři projekty, které změnilly Korejskou republiku

Byla to právě tři velká rozhodnutí, která změnila osud Korejské republiky. Protože oblast informačních a komunikačních technologií lze charakterizovat jako průmysl, který v poměrně malých a lehkých výrobcích koncentruje poměrně vysokou hodnotu. To je důležitý faktor pro hospodářství země, která se chce orientovat na vývoz a jejíž hlavní trhy (Spojené státy a evropské země) jsou dostupné buď zdlouhavou cestou po mořích, nebo drahou leteckou dopravou. Navíc – zvládnutí klíčových technologií oboru vyžaduje kvalifikovanou pracovní sílu, přitom finální výroby lze vyrábět ve velkých sériích.

Koncem sedmdesátých let 20. století stála Korejská republika před problémem rozšíření a modernizace telekomunikační sítě. V zemi se ještě stále používají ústředny s lidskou obsluhou a i v hlavním městě Soulu se čeká na zavedení telefonní linky i rok. Vláda rozhoduje, že celá telekomunikační síť v Korejské republice bude digitalizována, a to především ústřednami vlastní výroby. To

bylo velmi odvážné rozhodnutí – plně digitální telefonní ústředny byly v té době naprostou novinkou, jejich výroba se teprve rozbíhala v pěti zemích světa (Francie, Kanada, Spojené státy americké, Spolková republika Německo a Švédsko). ETRI ve spolupráci s (státem vlastněným) Korea Telecomem vyvíjí vlastní řadu digitálních telefonních ústředen. Ty pak vyrábějí (a posléze i vyváží) hned čtyři korejské výrobci.

Pod dojmem úspěchu s digitálními ústřednami dostalo ETRI další úkol – vyvinout technologii pro výrobu paměťových čipů pro osobní počítače. V té době byla jejich výroba soustředěna v Japonsku, ve Spojených státech a na Tchaj-wanu. Vedle mikroprocesorů jsou operační paměti nejdůležitějšími součástkami osobních počítačů. V roce 1988 je představen první paměťový čip korejské výroby a během následujících let Korejská republika celé odvětví ovládá.

Korejská republika odmítla využít pro mobilní síť druhé generace evropskou technologii GSM, ale místo toho se ze strategických důvodů rozhodla využít technologie CDMA, kterou vyvinula americká společnost Qualcomm. V roce 1996 je pak v Korejské republice spuštěna první mobilní síť s technologií CDMA (Technická poznámka: Zatímco technologie GSM přiděluje – laicky řečeno – každému volajícímu pravidelně jeden kratičkový časový úsek *timeslot*, během kterého probíhá komunikace pouze

mezi daným telefonem a základnovou stanicí, technologie CDMA vysílá zakódovaná data všem zařízením ve svém dosahu najednou a na základě přiděleného kódu si každé zařízení vybere pouze „svá“ data. Obecně, pro čistě hlasový provoz který má stálý datový tok – je výhodnější technologie

GSM – zařízení jsou jednodušší a mívají nižší spotřebu. Jakmile se však nároky na objem přenášených dat dynamicky mění – jako tomu je například při prohlížení internetu nebo stahování elektronické pošty, CDMA dokáže na náhlé změny potřeb uživatelů reagovat daleko rychleji a lépe tak využívá přidělené přenosové spektrum.) I když se korejští výrobci mobilní infrastruktury (dosud) v Evropě neprosadili, mobilní telefony z Korejské republiky dnes drží významný podíl na trhu.

Tyto tři projekty se vyznačovaly obrovskou odvahou, která hraničila až s „drzostí“. Korejská republika totiž u každého z nich přeskočila technologii, jejichž zvládnutí bylo do té doby vnímáno jako nezbytné pro úspěšný vývoj technologií nových. Analogové ústředny, integrované obvody s nižší mírou integrace nebo první generace mobilních telefonů – to vše Korejská republika prohlásila za uzavřené kapitoly a ETRI se orientoval výlučně na ty technologie, které byly zároveň vyvíjeny v nejrozvinutějších zemích světa. Systém vládních stipendií, která umožňovala těm nejlepším studentům získat vzdělání na univerzitách ve Spojených státech a v Evropě, doplňoval motivační program, který těmto absolventům zaručoval jak velmi zajímavé pracovní uplatnění, tak i zároveň slušné finanční zajištění. To (spolu s tradičně silnými rodinnými vazbami Korejců) zabránilo odlivu mozků ze země, a i když počáteční investice korejské vlády se zdála být velmi vysoká, mnohonásobně se vrátila.

ICT v korejské společnosti

I z tohoto stručného přehledu je jasné, že vláda Korejské republiky řešila své telekomunikační problémy z dlouhodobého hlediska. I když vláda mohla své potřeby řešit nějakou formou zahraniční technologické pomoci (která by z krátkodobého

hlediska byla rychlejší a levnější), sledovala významný strategický cíl – zbavit se své závislosti na jiných a zároveň získat kontrolu nad klíčovými telekomunikačními technologiemi, které se v zemi používají. Velmi dobře to ukazuje příklad mobilních telefonů – zcela nová a nevy-

Vláda Korejské republiky také od počátku dbala na to, aby nové technologie byly masově používány. Nové technologie jsou tak operátorům nabízeny za výhodných podmínek, a některé služby pro obyvatele jinde naprosto běžné už dnes v KR nejsou dostupné „klasickou“ cestou.

zkoušená technologie CDMA (kterou však Korea měla zcela ve své moci) dostala přednost před (v té době již několik let používanou) evropskou technologií GSM.

Vláda Korejské republiky také od počátku dbala na to, aby nové technologie byly masově používány. Nové technologie jsou tak operátorům nabízeny za výhodných podmínek, a některé služby pro obyvatele jinde naprosto běžné už dnes v KR nejsou dostupné „klasickou“ cestou. Městské autobusy v Tedžonu (Daejeon) tak nemají na zastávkách vyvěšený jízdní řád jako kdekoli jinde ve světě, ale najdete je buď pouze na internetu, nebo dotazem přes SMS. Podobně byli lidé motivováni k nákupu vysokorychlostního připojení k internetu. Státní *Korea Post* nabídla výhodné sestavy osobních počítačů, stát zase možnost získat v on-line loterii byt v Soulu, který bylo možné vzápětí velmi výhodně prodat.

Vliv ICT na ekonomiku Korejské republiky je impozantní. Podle Korejské národní banky se v letech 1997 až 2003 (tedy za sedm let) zvýšil podíl ICT sektoru na korejské ekonomice z 7,7 procenta na 17,9 procenta. V osmdesátých letech se rozvinutý průmysl (od elektroniky přes osobní

vozy až po námořní plavidla) stává nejdůležitějším vývozním artiklem a dnes přesahuje 80 procent veškerého exportu Korejské republiky. A konečně, zatímco v roce 1970 činil podíl elektrotechnického a elektronického průmyslu na celkovém hrubém domácím produktu (HDP) necelá čtyři procenta, v roce 2000 již tvořil více než čtvrtinu HDP.

ICT v hospodářství Korejské republiky (a tím i KR ve světovém ICT) hraje velmi významnou úlohu. *Samsung Electronics* je (díky strategickým rozhodnutím svého vedení masivně investovat do výzkumu a vývoje nových technologií) dnes největší světový výrobce elektroniky. Korejské firmy si zároveň drží čelné pozice ve vývoji a výrobě klíčových komponent (paměťové obvody, ploché obrazovky, výroba „zakázkových“ integrovaných obvodů „System-on-Chip“). Navíc, bez ICT by rozvoj ostatních průmyslových odvětví byl už nemyslitelný, takže silná pozice Korejské republiky v ICT má příznivý dopad i na další průmyslová odvětví. Korejská republika je dnes největším stavitelem námořních lodí, korejské automobily jsou dnes populární nejen v Nošovicích či Žilině, ale například Hyundai Genesis se loni stal autemobilem roku v Severní Americe.

Využití korejských zkušeností

To vše naznačuje jednu základní otázku: Lze využít korejské zkušenosti i dnes? Podle mého názoru ano. Stačí si vybrat průmyslové odvětví, které se právě začíná rozvíjet, podpořit příslušný výzkum, trpělivě se snažit jeho výsledky aplikovat a zhruba po deseti letech usilovné práce se můžeme řadit ke světové špičce v daném oboru. Je to cesta namáhavá a zdlouhavá, ale pravděpodobně jediná možná.

Viktor Hollmann dokončuje doktorandské studium (PhD) Candidate na Korea Advanced Institute of Science and Technology (KAIST) v oboru ekonomie a obchod se zaměřením na informační a komunikační technologie.

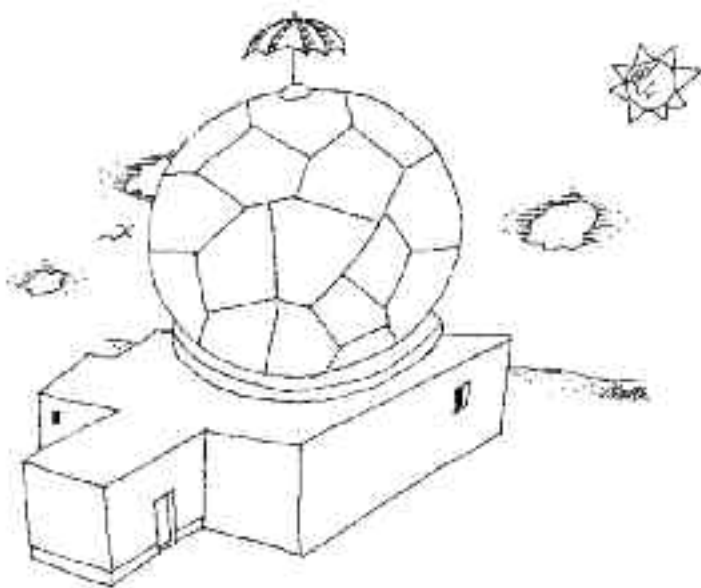
viktor.hollmann@gmail.com

Korejská republika na cestě k protiraketovému štítu

**Adam
Strauch**

Soul zastával během minulých dvou dekad i přes četné výzvy ze strany svého aliančního partnera indiferentní až negativní postoj jak vůči projektu budování protiraketového systému obecně, tak i případné spojenecké spolupráci v této oblasti. Po částečné změně politiky v minulých dvou letech, charakteristické především rozhodnutím o vývoji omezeného systému a akvizici některých jeho klíčových součástí, se v roce 2010 objevují náznaky možného budoucího zapojení Soulu do projektu globálního protiraketového systému Spojených států. Tyto změny jsou produktem souběžných trendů v politicko-strategické situaci na Korejském poloostrově a v politické konstelaci vztahů trojúhelníku Peking–Soul–Washington.

Architektura jihokorejského štítu

Jihokorejský protiraketový systém, označovaný KAMD (*Korean Air and Missile Defense*), bude ve střednědobé perspektivě, v té podobě, v jaké je v současnosti plánován, systémem velmi omezeným. Bude se jednat o autonomní protiraketový systém zaměřený na eliminaci balistických střel v závěrečné fázi letu prostřednictvím osmi baterií PAC-2 (koupených v Německu a následně modernizovaných firmou Raytheon na verzi GEM+) a flotilu torpédo-

borců třídy KDX-III vybavených systémem Aegis spolu s příslušnými interceptory. Systém bude tedy přinejmenším zpočátku jednovrstvý, na rozdíl od například dvouvrstvého japonského systému, jež zasahuje proti střelám i ve střední fázi letu. PAC-2 by měly být uvedeny do stavu operační připravenosti v tomto roce, v případě druhého jmenovaného komponentu KAMD ovšem zůstává otázkou, kdy a zda vůbec budou vybaveny patřičnými interceptory schopnými účinně zasahovat proti balistickým střelám. Dva torpédoborce KDX-III, jež by měly být v následující dekádě doplněny o čtyři až šest srovnatelných plavidel, jsou totiž

v současnosti vybaveny pro protibalistické mise nevhodnými interceptory SM-2 Block IIIA/B, a ačkoliv opakovaně zazněly návrhy na nákup vhodnějších SM-2 Block IV, vyvíjených SM-6, popřípadě i SM-3 určených k eliminaci střel ve střední (exoatmosferické) fázi letu, k jejich pořízení nedošlo. Dalším klíčovým komponentem systému by měl být izraelský radar včasného varování Elta Green Pine. Systém by měl být v základní konfiguraci funkční v roce 2012.

Nutno podotknout, že i po plném zprovoznění 8 baterií PAC-2 GEM+ a vyzbrojení dvou existujících torpédoborců interceptory SM-2 Block IV by vzniklý omezený systém nespĺňoval podmínky pro účinnou obranu proti balistickým střelám tak, jak byla vymezena zprávou amerického ministerstva obrany v roce 1999. Perspektiva se do určité míry mění po teoretickém zapojení KAMD do širšího amerického systému s dalšími plavidly vybavenými SM-3 operujícími v blízkosti poloostrova. Podle některých názorů je integrace KAMD do amerického systému nevyhnutelná vzhledem k jinak sdílené infrastruktuře BMC⁴I (*Battle Management Command, Control, Communications, Computers and Intelligence*) spojeneckých sil na poloostrově. Spolupráce se Spojenými státy v otázce protiraketové obrany je v Korejské republice nicméně nadále politicky citlivé téma. V úvahu je nutné rovněž brát geostrategickou situaci na poloostrově, jež efektivnímu systému diktuje velmi náročné reakční časy a problematické geometrie sestřelu. To platí především pro severokorejské střely umístěné v blízkosti demilitarizované zóny s cíli v okolí Soulu.

Hrozba severokorejských střel krátkého doletu

Třebaže pozornost světových médií si získávají především vyvíjené severokorejské balistické střely delších doletů, závažnost hrozby plynoucí ze střel doletu krátkého je v rámci regionu značná. Tyto zbraňové systémy zastávají v severokorejské strategii vůči jižnímu protivníkovi několik rolí. Jsou klíčovým komponentem tzv. strategie jaderného upření – vybaveny jadernými hlavicemi (biologické nebo chemické

hlavice mohou být rovněž použity, to by nicméně zásadně snížilo i teoretickou úspěšnost strategie) by právě tyto střely kratšího dostřelu vyřadily logistická centra na jihu poloostrova, čímž by zpomalily přísun spojeneckých sil a umožnily severokorejským silám, chráněným proti spojenecké jaderné odvetě vlastním deterentem založeným na vyvíjených mezikontinentálních balistických střelách s jadernými hlavicemi, provést úspěšnou invazi na Jih.

Na jedné straně lze namítnout, že plán pocházející z hlubin závěrečné dekády studené války není při současném rozložení konvenčních sil na poloostrově a nedostatečných kapacitách severokorejských střel krátkého doletu reálný. Na straně druhé se jedná o jedinou možnost, s jakkoli malou šancí na úspěch, jak by mohl Pchjongjang dosáhnout vítězství, nebo patu v masovém konvenčním konfliktu. Prudká eskalace některé z budoucích krizí za podmínek domácí mocenské nestability spojené s procesem následnictví, trvajícím potenciálně i jednu či dvě dekády, může KLDŘ přivést k aktivaci plánu. Druhou rolí střel krátkého doletu v mezikorejských vztazích je pak jejich aplikace v rámci tradiční vojensko-diplomatické strategie režimu, zahrnující vytváření krizí, provokaci a aplikaci síly. Potenciální budoucí bodové použití balistických střel za účelem vydirání a teroru by mohlo být užitečným nástrojem pro dosahování politických cílů režimu, zvláště po úspěšné tradici vydirání skrze jejich testy (od začátku 90. let proběhlo více než 20 testů), a za situace, kdy mírnější formy nátlaku opakovaným používáním ztrácejí na síle.

Od přelomu 80. a 90. let se severokorejský arzenál střel krátkého doletu skládal z relativně primitivních derivátů Scudů, jejichž počet se ustálil na asi 600 ku-

sech, a v posledních dvou letech začal opět výrazně růst. Významnější nedávnou změnou je ovšem uvedení nového systému, odvozeniny sovětského SS-21 Scarab, KN-02. Tento nový systém je sice omezeného dosahu (120 km, KLDŘ údajně pracuje na zvýšení dosahu na 160 km – pokrytí tedy asi jedné třetiny Korejské republiky), nicméně z hlediska přesnosti a flexibility zásadním způsobem převyšuje možnosti starších součástí severokorejského arzenálu. Podle některých analytiků bude režim aplikovat poznatky získané reverzním inženýrstvím SS-21 a provozem KN-02 při budování nové generace střel krátkého (a středního) doletu pokrývající celý Korejský poloostrov. Takové střely, spolu s dostatečným postupem v pravděpodobně probíhající miniaturizaci severokorejských jaderných hlavic, by z hlediska výše zmíněných strategických rolí před-

Rozhodnutí o vybudování protiraketového systému je v jihokorejské domácí politice mimořádně citlivým tématem vzhledem k implikacím tohoto kroku pro mezikorejské vztahy a podobu vztahů v trojúhelníku USA–Korejská republika–ČLR.

stavovaly v průběhu příští dekády výrazné zvýšení hrozby pro Korejskou republiku.

Politická dimenze projektu

Rozhodnutí o vybudování protiraketového systému je v jihokorejské domácí politice mimořádně citlivým tématem vzhledem k implikacím tohoto kroku pro mezikorejské vztahy a podobu vztahů v trojúhelníku USA–Korejská republika–ČLR.

Dvě předchozí jihokorejské administrativy formálně projekt odmítaly především na základě jeho nepříznivých finančních a technických aspektů, a ačkoliv obojí reálnou roli do určité míry hrát mohlo (oficiální rozhodnutí o neúčasti na americkém projektu v roce 1999 přišlo krátce po asijské finanční krizi, a relevantní technologie urazily od 90. let dlouhou cestu), klíčovým důvodem byla pravděpodobně jeho

nekompatibilita s tzv. „politikou slunečního svitu“. Tato politika se v praxi vyznačovala akcentem na proaktivní přístup vůči KLDŘ a související snahou o minimalizaci kroků, jež by mohl severní „partner“ chápat jako provokaci. V atmosféře rostoucího všekorejského nacionalismu, antiamerikanismu a politice místy přesahující až do appeasementu, těžko pochopitelného pro vnějšího pozorovatele, se stal projekt obecně nerealizovatelným. Rozmanitá skupina částečně se překrývajících nacionalisticky, antiamericky a/nebo antimilitaristicky orientovaných skupin v prostoru jihokorejské občanské společnosti ostatně vystupuje proti protibalistickému systému dodnes. Situace se změnila až s příchodem konzervativnější administrativy I Mjong-baka v roce 2008 s odklonem od zmíněného přístupu k mezikorejské politice, ovšem ani ta se prozatím otevřeně a přímo nepřipojila k americkému projektu.

Významnou úlohu sehrál rovněž čínský faktor. Peking se v průběhu minulých dvou dekad stal významným hospodářským partnerem Soulu, v některých oblastech významnějším nežli Washington, a s tím vzrostl význam jeho slova v jihokorejských záležitostech. Čína byla po dlouhou dobu hlasitým odpůrcem omezených i národních systémů protiraketové obrany, jež podle názoru čínských představitelů mohly a mohou mít potenciálně negativní dopad na strategickou situaci v regionu severovýchodní Asie (primárně jde o ohrožení kredibility již tak vratkého čínského deterrentu, element nestability v problematice Tchaj-wanu, a domnělý významný krok v remilitarizaci Japonska). Vzhledem k souběžným protiamerickým a nacionalistickým náladám se stala otázka budoucího přechodu Korejské republiky z americké sféry vlivu do sféry čínské horkým tématem řady zainteresovaných analytiků na obou stranách Pacifiku. Protibalistický štít (převážně ve smyslu zapojení do širšího amerického projektu) se stal symbolickým indikátorem intenzity jihokorejsko-americké vojenské aliance, a jeho neprosazení znakem posunu Korejské republiky směrem

Zdroje

- Jane's Group, Defense News, Defense Industry Daily
- Korea Times, Korea Herald, Yonhap News, Chosun Ilbo, Dong-A Ilbo

k čínskému vrcholu pomyslného trojúhelníku. Trend nicméně, jak se nyní zdá, ustoupil do pozadí s nástupem zmiňované nové administrativy akcentující tradiční jihokorejsko-americké partnerství.

Nejistá budoucnost

Jihokorejský systém protiraketové obrany úspěšně vstoupil pod vlivem změn na domácí politické scéně, v zahraničně-politickém směřování a v bezpečnostním prostředí, do první fáze své výstavby. Jeho podoba tak, jak je v současnosti naplánována, je však silně omezená a je otázkou, zda bude schopen efektivně zajišťovat bezpečnost Korejské republiky. Na jaře 2010 zůstává jeho budoucnost nejasná. Může být jak ponechán v embryonální podobě (včetně nedozbrojení námořního komponentu), tak silně rozvinut skrze přidání druhé vrstvy ochrany a/nebo zapojení do amerického (či regionálního multilaterálního) systému. Současná administrativa si prozatím nechává obě varianty otevřeny.

Adam

Strauch je studentem programu Non-Proliferation and International Security, King's College London, a členem Asijského programu AMO.

102828@mail.muni.cz

Krize jako šance pro hospodářský růst

Optimistické vykročení jihokorejské ekonomiky do roku 2010

„Naše ekonomika se vymanila z pout světové krize,“ nebo „Naše ekonomika bude v roce 2010 růst až o 5,5 procenta“, takové byly titulky, které se objevovaly koncem roku 2009 na předních stranách médií v Korejské republice. Má korejská ekonomika skutečný důvod k takovému optimismu?

Světová finanční krize a poté i následná ekonomická krize zasáhla svými dopady i asijské proexportně založené ekonomiky. V Korejské republice se tyto dopady projeví nejvíce ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008, kdy se tamní ekonomika propadla o rekordních 5,1 procenta ve srovnání s předcházejícím obdobím, což byl jeden z nejhorších výsledků v porovnání s ostatními vyspělými zeměmi. Ve třetím čtvrtletí stejného roku se do červených čísel navíc propadl i hlavní pilíř a hnací motor růstu korejské ekonomiky – export. Kde se tedy bere dnešní optimismus ohledně budoucího ekonomického růstu?

Včasná stimulační opatření vlády

Všechna korejská média se shodují na tom, že tím účinným lékem, díky němuž se ekonomika rychle ozdravila, byl balí-

ček stimulačních opatření korejské vlády, nasazený včas a ve správném dávkování. Do cévního systému ekonomiky začala proudit léčivá substance vytvořená za základě receptu krizového štábu zřízeného úřadem prezidenta I Mjong-baka. Kromě 55 miliard USD vyčleněných z devizových rezerv pro zajištění stability finančního trhu byl zpracován i plán stimulačních opatření pro rok 2009, jehož objem dosáhl 3,6 procenta HDP. Pozitivně také zapůsobilo oslabování korejského wonu vůči klíčové měně v Korejské republice – americkému dolaru – což pomohlo zmírnit deflační tlak. I vzhledem k oslabování dolaru tak korejská měna poklesla v prvním čtvrtletí roku 2009 na téměř padesát procent své hodnoty z přelomu let 2007/08 (pozn. – zatímco v říjnu 2007 byl kurz 907 wonů za jeden americký dolar, v dubnu 2009 to bylo 1348). Slabý won podpořil pokles dovozů na jedné straně a růst poptávky po domácí výrobě na straně druhé.

Navíc oslabení wonu při zachování silného japonského jenu podpořilo i vývoz do Japonska, které je svým objemem (více než 21 miliard USD) třetím největším odbytištěm pro Korejskou republiku.

Společně s poklesem ceny ropy pak tento trend přispěl k nečekanému přebytku běžného účtu během prvního čtvrtletí

roku 2009. Dalším významným opatřením bylo postupné snižování úrokové sazby, a to až na nejnižší hodnotu dvě procenta, která se udržela i v současnosti.

Všechna tato opatření měla za následek oživení ekonomiky a ve třetím čtvrtletí roku 2009 (poprvé po roce) byl potvrzen opětovný růst HDP o 0,9 procenta. O tom, že jihokorejská ekonomika začala opravdu růst, hovoří i předběžná čísla pro 1. čtvrtletí letošního roku, kdy se předpokládá růst o více než 5 procent. Došlo k oživení exportu, a to především díky rostoucí poptávce především čínského trhu a států ASEAN. V tomto období začaly korejská média zaplavovat titulky, pravda - z počátku ještě velmi opatrnické, hlásající, že domácí ekonomika je už z nejhorsího venku. Optimismu ale přibývá - zatímco ještě koncem roku 2009 se předpovědi ekonomického růstu v roce 2010 pohybovaly mezi 3-4 procenty, počátkem roku 2010 se odhady už vylepšily až na 5,5 procenta. Optimistické předpovědi se opírají o růst všech složek - soukromé spotřeby, investic do zařízení, stavebnictví a samozřejmě i exportu, který má díky oživení, v tomto případě i světové poptávky, růst opět ve dvojciferných číslech. V roce 2010 by rovněž HDP na obyvatele mělo opět dosáhnout hranice 20 tisíc USD, a to především díky opětovnému posilování korejského wonu, který postupně získal opět dvě třetiny své původní hodnoty (pozn. - V roce 2008 došlo k poklesu HDP/obyvatele pod úroveň roku 2006, a to především díky prudkému oslabení měny, a tento trend se udržel i v roce 2009 - viz grafy.)

Pozitivní prognózy pro elektrotechnický průmysl a stavebnictví

Optimistický pohled celkového růstu v roce 2010 se logicky odráží i v předpovědích pro jednotlivá nosná odvětví. Například deník The Korea Herald otiskl počátkem ledna článek autora Čin Hjon-džu, který o trendu ve výrobě paměťových čipů píše: „Světoví výrobci paměťových čipů budou tento rok těžit z oživení výroby polovodičů. Zejména pak Samsung Electronics a Hynix Semiconductors, světoví výrobci čísla jedna a dvě, by měly na tomto trendu vydělat nejvíce, a to především díky jejich pokrokovým a neustále se rozvíjejícím technologiím a nákladové konkurenceschopnosti.“ Analytik LIG Investment & Securities Kim Jung-džun zase prohlásil, že na trhu s paměťovými čipy je právě konjunktura.

Popisovaný optimistický trend pak odráží i nedávno publikovaný článek na Mail Business News nazvaný „Vize nebo realita všedního dne“: „Zaměstnanec se ráno probudí a pustí si zpravodajství v posledním modelu 3D televize ovládané pohybem ruky. Cestou do práce si přečte zprávy ze zahraničí na svém ‚iPad‘. Oběd zaplatí mobilem, neboť nově nainstalovaný software nahradil všechny jeho kreditní karty. Cestou z práce se podívá na oblíbený film ve svém

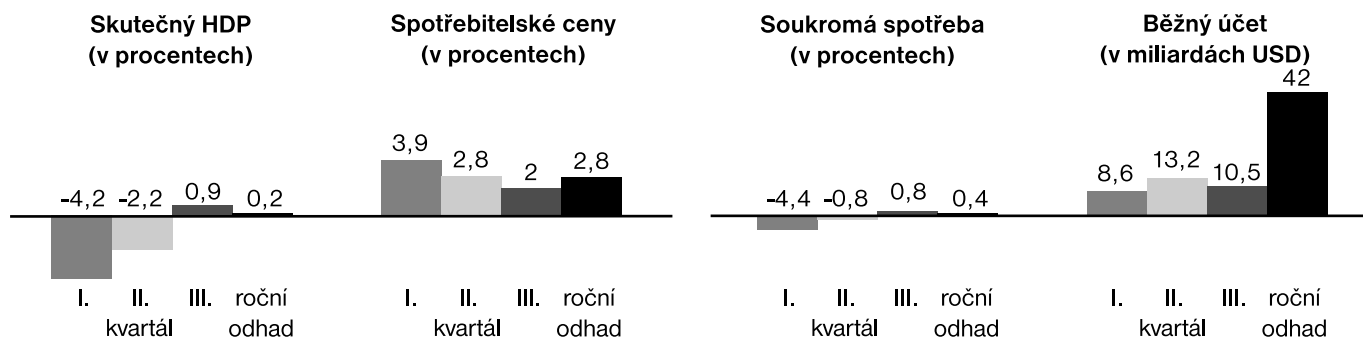
smartphonu. Konec filmu shlédne doma v televizi, po připojení smartphonu přes bezdrátovou internetovou síť, aniž by se film jakkoli zasekával. To vše se odehrává v roce 2010, nazvaném éra ‚One Source Multi Use‘, což by se dalo volně přeložit jako ‚jeden čip na tisíc použití‘.“

Neméně slibná budoucnost je přisuzována i stavebnictví, které má v roce 2010 žít rozmach díky nárůstu potvrzených objednávek ze zahraničí, jejichž celkový objem má v kalendářním roce překročit 100 miliard dolarů. Kromě už podepsaného kontraktu na dodávku atomové elektrárny do Spojených arabských emirátů uzavřely korejské podniky kontrakty také v dalších zemích Blízkého východu a Afriky. Po úspěchu v Abú

Dhabi si korejská vláda vytyčila velmi ambiciózní cíl, a to vybudovat v zahraničí do roku 2030 dalších 80 atomových reaktorů. K tomu jí má napomoci injekce do výzkumu ve výši téměř 445 milionů amerických dolarů. Podle plánu prezidenta I Mjong-baka by se vývoz atomových elektráren měl stát dalším stěžejním exportním odvětvím Korejské republiky. Pokud jde o domácí objednávky, zakázky vládního sektoru by se měly snížit o 24,7 procenta, ale naopak zakázky soukromých společností by měly růst o 39,2 procenta.

Při stále nejasné budoucnosti americké ekonomiky by se tak mohlo stát, že by korejské investice do naší ekonomiky mohly v průběhu relativně krátké doby překonaty americké.

Grafy: Výsledky ekonomiky Korejské republiky v roce 2009

Zdroj: The Korea Herald

Hyundai Motor Manufacturing Czech

Ambiciózní cíle posouvají ekonomiku vpřed

Stejně optimistické, a možná ještě více než titulky o letošním hospodářském růstu jednotlivých odvětví, se v jihokorejských médiích objevují titulky s cíli, které si na rok 2010 vtyčily nejvýznamnější korejské *čeboly* neboli rodinné konglomeráty. Usměvavé tváře hlavních aktérů, jako jsou předseda Hyundai Motor Čong Mong-ku nebo předseda Samsung Group I Su-bin, si kladou za cíl využít dopady krize ve svůj prospěch, jinými slovy, využít oslabení konkurentů ve vlastní růst. Už v únoru 2009, při návštěvě výzkumné divize závodu Hyundai-Kia Motors ve městě Asan, mi jeden z viceprezidentů sdělil své přesvědčení o tom, že jejich společnost vyjde z krize posílena. A poslední statistické údaje mu skutečně dávají za pravdu. I když se podle Korejské asociace výrobců automobilů v porovnání s rokem 2008 celkový objem exportu v roce 2009 snížil o 23,6 procenta, domácí prodeje naopak

vzrostly o 18,7 procenta. Z celkového množství více než 1,4 milionů prodaných automobilů na domácím trhu pak připadlo na výrobce Hyundai a Kia 1 115 424 kusů. Toto množství představuje rekordních 80 procent domácího trhu. Doslova pak lze tuto situaci charakterizovat českým příslovím. „Co nás nezabije, to nás posílí!“. V roce 2010 tak společnost Hyundai-KIA plánuje navýšit prodeje na celém světě o dalších 17 procent, což představuje 5,4 milionu automobilů (v roce 2009 dosáhl celkový prodej 4,63 milionu), a tím položit základní kámen k upevnění své pozice nejřednějšího světového výrobce automobilů, když dnes jsou celkem čtvrtým největším. „Výsledky loňského roku nám umožňují učinit historicky významný krok pro Hyundai a Kia v roce 2010,“ mohl proto prohlásit předseda Čong.

Na výsledky výkonu korejské ekonomiky, a tudíž i hodnocení, zda optimismus ohledně jejího růstu je na místě, si budeme muset počkat. Nicméně už dnes mů-

žeme říct, že vysoké cíle a vůle těchto ambiciózních cílů dosáhnout posouvají korejskou ekonomiku kupředu. Ve prospěch rychlého oživení proexportně založené korejské ekonomiky mluví i poslední předpovědi Mezinárodního měnového fondu, když její předseda Dominique Strauss-Kahn prohlásil, že předpovědi, které budou brzy zveřejněny, ukazují, že ozdravení světové ekonomiky – a to zejména v rychle se rozvíjejících asijských státech – probíhá rychleji, než se předpokládalo koncem loňského roku. Naopak u rozvinutých zemí, jako jsou třeba Spojené státy nebo Japonsko, bude tento proces pomalejší.

Čtvrtý největší obchodní partner Česka mimo Evropu

Z pohledu česko-korejských obchodních vztahů bychom uvítali, pokud by se optimistické předpovědi růstu korejské ekonomiky potvrdily. Význam Korejské repub-

liky jako našeho obchodního partnera bychom neměli posuzovat pouze v asijském měřítku, ale i ve srovnání s celým světem. Korejská republika totiž zaujímá s objemem 1,551 miliardy amerických dolarů (statistika MPaO za rok 2009) dvacátou příčku mezi českými obchodními partnery. Je nutné si především uvědomit, že tento obrat obchodní výměny ji současně řadí na čtvrté místo, pokud jde o srovnání se všemi mimoevropskými zeměmi. Pouze Čína (s obratem 12,1 miliardy USD), Spojené státy (5) a Japonsko (4,9) dosáhly ve stejném období vyššího objemu obchodu s Českou republikou. Svým obratem tak Korejská republika už nenápadně a téměř bez povšimnutí předběhla jak dosud českými institucemi preferované „tradiční“ země (jako třeba Egypt), tak i obchodní partnery opakovaně označované za „klíčové“ (třeba Tchaj-wan a Indie). V loňském roce dokonce předstihla i Turecko nebo Ukrajinu. O důležitosti korejského trhu pro Českou republiku navíc hovoří i statistika jihokorejská, která uvádí, že ČR s dovozy do Korejské republiky ve výši téměř 400 mil. USD je na prvním místě mezi zeměmi visegrádské skupiny.

Ve světle posledních prognóz, kdy se situace na evropských trzích a rovněž i ve Spojených státech a Japonsku má ve srovnání se zbytkem Asie zlepšovat jen velmi pozvolna, rostou přirozeně možnosti i českého exportu upevnit a rozšířit své postavení na korejském trhu. Poroste-li korejská ekonomika, bude se opět zvyšovat poptávka po komponentech, a to jak z oblasti strojírenství, automobilového průmyslu nebo elektrotechniky, které jsou strategické pro další rozvoj nosných oborů korejské ekonomiky. Růst domácí spotřeby otevírá možnosti růstu dovozu spotřebního a potravinářského zboží. Snadnější přístup na korejský trh by měla umožnit i smlouva o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou, která byla parafována v říjnu loňského roku a jejíž podpis se plánuje v první polovině roku 2010. Pokud podle předpokladu vstoupí v platnost ve druhé polovině letošního roku, bude to podle od-

hadů znamenat navýšení obchodu mezi Korejskou republikou a evropskou „27“ o více než 19 miliard amerických dolarů. Dohoda by měla odstranit cla na veškeré průmyslové zboží do pěti (z pohledu EU), resp. sedmi let (z pohledu Korejské republiky). K odstranění cel na zemědělské výrobky by mělo dojít v průběhu deseti let v závislosti na citlivosti jednotlivých položek. Dohoda zakotvuje i další nástroje k ulehčení obchodu, jako jsou například sektorové komise monitorující zavádění pravidel FTA v praxi nebo zrychlené procedury řešení sporů. Významnou měrou smlouva přispívá i k odstranění netarifních překážek obchodu, a to především ve farmaceutickém, automobilovém a elektrotechnickém sektoru. Pro Českou republiku to bude znamenat i další benefity: s rostoucími příjmy v Korejské republice se začne opět navyšovat i počet tamních turistů, kteří každoročně navštíví Českou republiku (zatím zhruba 70 tisíc ročně), a lze předpokládat i další investice do české ekonomiky. Při stále nejasné budoucnosti americké ekonomiky by se tak mohlo stát, že by korejské investice do naší ekonomiky mohly v průběhu relativně krátké doby překonat ty americké. Vzhledem k tomu, že podle statistik CzechInvestu je Korejská republika od roku 1993 do druhé poloviny 2009 dnes už čtvrtým největším investorem v České republice po SRN a Japonsku a od USA ji dělí pouhé jedno procento, může k tomu dojít velmi rychle.

Je tak možná nejvyšší čas si uvědomit, že z obchodního pohledu není Asie jen Peking nebo Tokio, ale právě Soul dnes pro nás už hraje možná větší roli než Tchaj-pej, Singapur nebo Hongkong. Nabere-li korejská ekonomika čerstvý vítr do plachet, může to přivát nové obchodní příležitosti i pro české firmy.

Naděžda Vinasová působí jako vedoucí obchodně-ekonomického úseku českého velvyslanectví v Soulu.

commerce_seoul@mzv.cz

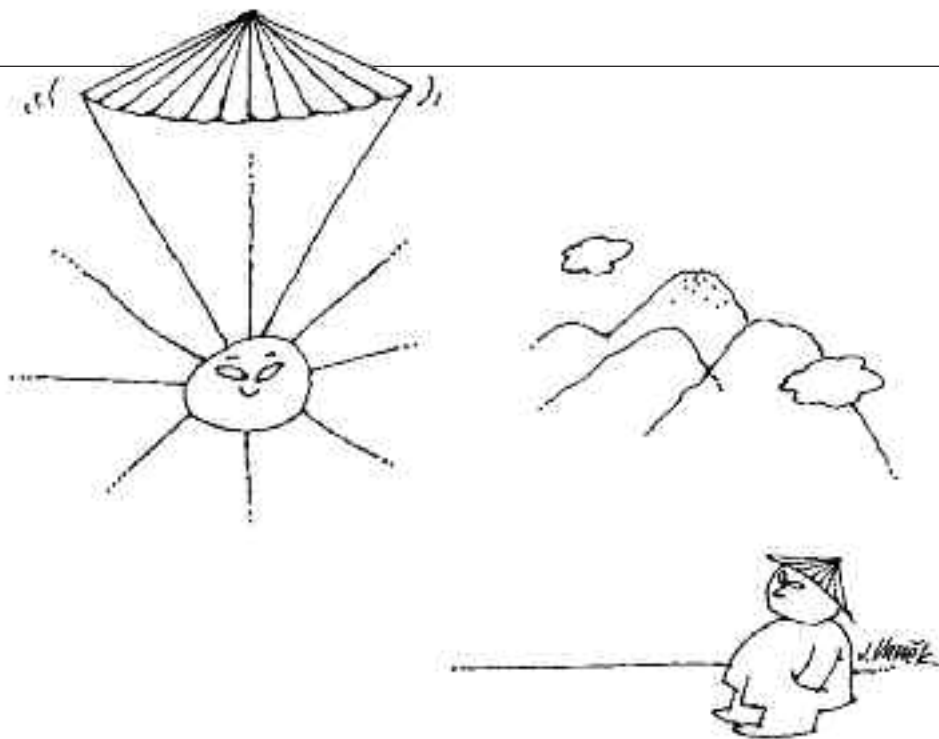
Hledání nového místa k životu.

Zkušenosti severokorejských uprchlíků

Joanna Hosaniak

Zprávy o novém dění v oblasti jaderného zbrojení Severní Koreje upoutají okamžitou pozornost jak zemí v daném regionu, tak v celém světě; v této zemi však existují i méně viditelné problémy, jako je humanitární krize a krize ve sféře lidských práv, které jsou stejně významné a mají podobný vliv na asijský region i mimo něj, ale zůstávají ve stínu prvoplánových témat. Ze Severní Koreje například každoročně odcházejí tisíce uprchlíků.

Téměř tři tisíce Severokorejců ročně vyhledávají azyl v Korejské republice a pouze malý zlomek tohoto počtu je přijat v evropských zemích, USA nebo Kanadě. Aby se mohli usadit v zemi, jež jim poskytla azyl, musejí nejdříve absolvovat riskantní cestu, která nejčastěji vede přes Čínu a země jihovýchodní Asie do Thajska. Tam jsou pokutováni a posláni do imigračního zadržovacího střediska, kde čekají na vypršení příslušné lhůty, aby mohli být transportováni do Korejské republiky. Mnozí z nich by si ve skutečnosti přáli zůstat v Číně, kdyby ovšem čínské orgány uznávaly Severokorejce jako uprchlíky. Podle

čínského oficiálního stanoviska jsou severokorejští uprchlíci vnímáni jako ilegální ekonomičtí migranti, jsou zadržováni a repatriováni, přestože je velmi dobře známa skutečnost, že opuštění KLDK bez povolení je v zemi trestným činem a po deportaci je vždy trestně stíháno. Délka věznění těchto repatriantů z Číny závisí na závažnosti „trestného činu“. Ti, kdo pouze překročili hranici, jsou většinou odsouzeni na dobu dvou měsíců až jednoho roku k pobytu v krátkodobých pracovních zadržovacích střediscích. V případě opakovaného pokusu o útěk, po úsilí získat azyl v cizí zemi nebo v případě, že Severokorejci pomáhali náboženští pracovníci, je doba věznění delší a může být v rozmezí od dvou do pěti let v dlouhodobé detenci s „převýchovou prací“ nebo až 10 let či více ve vězeňských táborech pro politické vězně za svévolně stanovené provinění hodnocené jako velmi závažný politický trestný čin.

V nejbližší době bychom neměli očekávat, že se počet utíkajících Severokorejců sníží, zejména bude-li KLDK nadále uplatňovat nevyzpytatelnou a iracionální hospodářskou politiku, která se dotýká právě těch lidí (zejména žen), kteří jsou hybnou silou mikrorozvoje v zemi a kteří vlastně prospívají státu tím, že zmírňují je-

ho břemeno zaopatření populace. Po pravdě řečeno, je alarmující, jak vysoké procento Severokorejců přecházejících v posledních letech na jih tvoří ženy (78 procent), z nichž většina je ve věku 20–39 let. Jsou to právě ty ženy, které by se nor-

Počet severokorejských přesídlenců narůstá každým rokem rychleji a brzy dosáhne hranice 20 000 osob. Avšak množství soukromých organizací nebo vládou podporovaných center, jež uskutečňují programy pro přizpůsobování severokorejských přesídlenců, nemůže s tímto tempem držet krok.

málně podílely na podnikatelských aktivitách, ale severokorejské orgány vymezují minimální věkový limit pro ženy k obchodování na trzích (49 let) a trestají je, když jezdí na kole (což je hlavní dopravní prostředek pro přepravu zboží) nebo nosí kalhoty. Všechno jim tedy účast v podnikatelské činnosti ztěžují. K tomu všemu je tu ještě bolestivá měnová reforma, která doslova oloupila severokorejské občany

o jejich peníze. Většina těchto žen, které pracovaly Číně, byla rovněž během detence před repatriací zpět do KLDK vystavena brutálnímu zacházení. Paradoxní je, že samotný severokorejský velvyslanec oznámil během ukončení procesu UPR v březnu 2010, že „práva a blaho“ žen, dětí a tělesně postižených se zlepší, pokud stát podpoří „revitalizaci celkové ekonomiky“. Jak Severní Korea dosáhne tohoto hospodářského rozvoje se všemi svými politickými zásadami zaměřenými na dosažení opaku, zůstává záhadou.

Počet severokorejských přesídlenců narůstá každým rokem rychleji a brzy dosáhne hranice 20 000 osob. Avšak množství soukromých organizací nebo vládou podporovaných center, jež uskutečňují programy pro přizpůsobování severokorejských přesídlenců, nemůže s tímto tempem držet krok. A požadavky na základní životní potřeby jsou značné. Když přijdou Severokorejci do Korejské republiky, jsou vyšetřováni jihokorejskou výzvědnou službou a poté stráví tři měsíce ve vládním komplexu zvaném *Hanawon*. Školení, které jim zde poskytnuto, zahrnuje prakticky všechno od objasnění, jak vybírat zboží v supermarketech, jak zacházet s pračkou, počítačem nebo jak řídit auto, jak platit měsíční poplatky za vodu a elektřinu až po informace o osobní hygieně a řízení osobních financí. Rovněž existuje několik profesních programů, které je připravují pro kvalifikaci v některých povoláních, jako je například kadeřník nebo pekař. Za zdmi vládního centra na ně čeká reálný svět – technologicky vyspělá společnost, jež možná mluví podobným jazykem, ale ve skutečnosti se radikálně odlišuje od

toho, na co jsou zvyklí. Mnozí z nich, včetně mládeže, přicházejí do Korejské republiky se zkreslenými představami stále více ovlivňovanými sledováním pašovaných kopií jihokorejských telenovel. Očekávají, že se jejich životní podmínky dramaticky zlepší, ale realitou jsou špatně placená pracovní místa pro dospělé a potíže s přizpůsobením školskému systému pro mladší generaci. Kromě toho musejí

přesídlenci často řešit množství osobních problémů včetně svých dřívějších traumat nebo obtíží se separací, které komplikují proces přizpůsobení.

V takových případech se organizace občanské společnosti snaží pomoci tyto obtíže odstranit a pomáhat Severokorejčům s jejich každodenními problémy. Organizace Občanská aliance pro lidská práva v Severní Koreji (*Citizens' Alliance for North Korean Human Rights*) uskutěčňuje několik programů pro severokorejské děti a mládež hledající nový život v Korejské republice. Děti a mládež, s nimiž se setkáváme během našich programů, pocházejí z převážné většiny ze severních pohraničních provincií KLDK (zejména z provincie Severní Hamgyong), kde zahraniční pomoc díky záměrné politice severokorejských orgánů prakticky neexistuje. Místo školní docházky většina dětí pomáhá svým rodičům buď v podnikání, nebo v péči o sourozence v době, kdy rodiče nejsou přítomni. Školské orgány ve snaze se udržet požadují nejrůznější tíživé poplatky ve formě surovin (kovy, dřevo atd.) nebo peněžních ekvivalentů. V sezóně se vyučování velice často ruší a studenti jsou posíláni na pole, aby vykonávali zemědělské práce, na opiové farmy obhospodávané státem nebo pomáhají při budování infrastruktury. Podle naší zprávy „*Child is the King of the Country*“ publikované v roce 2009 bylo zjištěno, že podíl dětí, které nedokončí školní docházku v oblastech nejhůře zasažených chudobou, činil v průměru 30 procent, školní docházka činila kolem 70 procent a téměř nikdo nepokračoval ve studiu na střední škole. Zmíněné problémy a nedostatky zastaralého severokorejského školského systému patří k hlavním důvodům, proč mají Severokorejci takové potíže s přizpůsobením v jihokorejských školách. Míra gramotnosti je značně nízká a studenti zápasí především s matematikou a angličtinou, nemluví o ne-

dostatečné počítačové gramotnosti či znalosti korejské a světové historie, literatury nebo hudby. Podle oficiálních jihokorejských statistik je počet severokorejských studentů, kteří nedokončí studium na jihokorejských školách, třikrát vyšší než u jejich jihokorejských vrstevníků. Naše programy se snaží nejen řešit překážky, s nimiž se setkávají na školách, ale také problémy s nízkým sebevědomím a nedostatkem důvěry a přátel, což jsou fenomény, které u severokorejské mládeže převažují. S cílem překonat propasti mezi severokorejskými a jihokorejskými teenagery nabízíme setkání zaměřená na odstraňování předsudků, obě skupiny mají v rámci svobodné interakce možnost navzájem se poznat a navázat přátelství. Mimo to pro univerzitní studenty pořádáme školení vedoucích pracovníků, které slouží k výchově vůdčích osobností v populaci severokorejských uprchlíků.

Řešení problémů lidských práv v KLDK zahrnuje nejrůznější aktivity, z nichž některé musejí být orientovány mezinárodně, formou kritiky severokorejského režimu zaměřené na příčiny problémů; v jiných případech je třeba řešit důsledky této krize na domácí úrovni. Naše dlouhodobá vize však směřuje k možnému scénáři znovusjednocení, a je tudíž orientována na přípravu nové generace severokorejských vůdčích osobností, jež budou aktivní v různých sektorech společnosti a budou mít biculturní zázemí, což je základ pro dosažení souladu dvou světů nyní i v budoucnosti.

**Z angličtiny přeložila
Nina Větvíčková**

Joanna Hosaniak je vedoucí Týmu pro mezinárodní kampaně a spolupráci (International Campaign and Cooperation Team) v Občanském sdružení pro lidská práva v Severní Koreji, což je nevládní organizace sídlící v Soulu v Jižní Koreji.

Z historie české (K 60. výročí na Univerzitě

Vladimír Pucek

Až do korejské války (1950–53) byla Korea v naší zemi téměř neznámá. Proti Číně nebo Japonsku, které daleko dříve přitahovaly zájem filosofů, jazykovědců, umělců, cestovatelů a posléze i obchodních kruhů, stála Korea dlouhou dobu stranou. Jen několik českých cestovatelů navštívilo krátce Korejský poloostrov. Český tisk pouze okrajově komentoval některé významné události korejských novodobých dějin. Samostatná Československá republika po roce 1918 s Koreou jako součástí japonského impéria ani diplomatické styky mít nemohla.

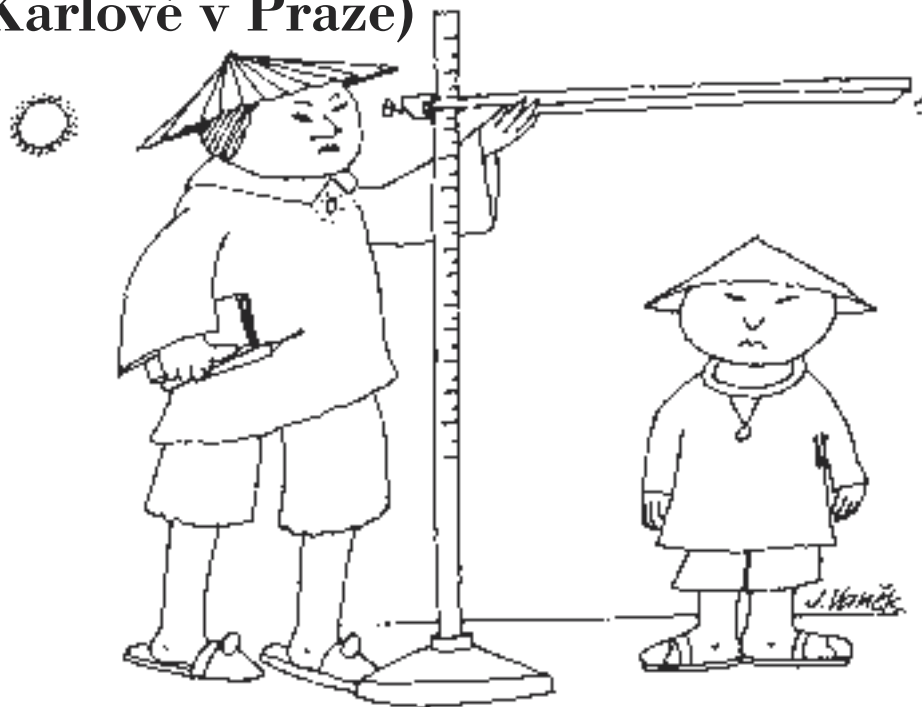
Do širšího povědomí české veřejnosti se Korea zapsala až díky memoárům některých příslušníků československých legií v Rusku, které se po Říjnové revoluci 1917 probíjely po Sibiřské magistrále na východ s cílem dostat se přes Japonsko na evropské bojiště. Tyto jednotky se na území východní Sibiře občas setkávaly s korejskými vystěhovalci či ozbrojenými skupinami Korejců usilujícími v pohraničních oblastech drobnými střety s Japonci přispět k znovuzískání nezá-

koreanistiky

vzniku oboru koreanistika

(Karlově v Praze)

vislosti své vlasti. K bližším přímým kontaktům Československa s Koreou došlo až po skončení 2. světové války.

Počátky československé koreanistiky

Zásluhu o založení koreanistiky jako nového studijního oboru na Filozofické fakultě UK měl především doc. PhDr. Alois Pultr (1906–1992), který vystudoval němčinu a francouzštinu a stal se později středoškolským profesorem. Již tehdy projevoval zájem o jazyky a kulturu Dálného východu (zejména japonštinu), později se jako samouk pustil také do studia korejštiny. V tomto průkopnickém úsilí mu byli nápomocni někteří Korejci, kteří v období japonské okupace Koreje emigrovali do Evropy a přechodně pobývali ve 40. letech i v Praze. Mezi nimi byl i historik Han Hung-su (Hung-soo Han, nar. 1910 v Kesongu), který za 2. světové války hos-

toval na několika evropských univerzitách (Berlín, Vídeň) a navštívil také Prahu, kde proslavil několik přednášek o korejském jazyce. Později zakotvil v Praze dlouhodobě a po válce spolupracoval mj. úzce s Aloisem Pultrm na přípravě učebních textů korejštiny pro jazykové kurzy v Orientálním ústavě i na prvních překladech z korejštiny (například Kim Nam-čho-nův román *Proud* (1. vyd, 1947). Han Hung-su byl též autorem knihy *Korea včera a dnes* (1947, 2. vyd. 1952) – u nás první vydané publikace o dějinách Koreje. Těsně před korejskou válkou se Han Hung-su vrátil do Severní Koreje. Alois Pultr se po osvobození Československa stal pracovníkem obnoveného Orientálního ústavu, kde vedl Školu orientálních jazyků a ve večerních kurzech zde započal i s výukou korejštiny.

Československá zahraniční politika se po osvobození, a zvláště po únoru 1948

zaměřila mj. i na rozšíření vztahů se zeměmi Asie a Afriky. To dalo impuls k většímu zájmu o rozvoj orientalistiky. V této vzrušené atmosféře vzniklo na FF UK v roce 1950 nové pracoviště – Katedra jazyků a dějin Dálného východu, vedené sinologem Prof. Jaroslavem Průškem, později japanoložkou Prof. Vlastou Hilskou. Vedle sinologie a japanologie zde byl poprvé zaveden též obor koreanistika, jehož vedením byl pověřen A. Pultr. Studium bylo pětileté dvouoborové.

Koreanistika ve srovnání se sinologií a japanologií byla tehdy „polem nezoraným“ a její budování bylo navíc ztíženo vývojem situace na Dálném východě. V téže době, kdy byl akreditován obor koreanistika, vypukla v červnu 1950 na Korejském poloostrově válka. Jak je všeobecně známo, po porážce Japonska ve 2. světové válce v srpnu 1945 byla Korea dohodou Spojenců rozdělena 38. rovnoběžkou na dvě části. Na severu v roce 1948 vznikla později Korejská lidově demokratická republika opírající se především o podporu SSSR a socialistických zemí, na jihu Korejská republika inklinující k Západu, především ke spolenectví s USA. Jednání o mírovém sjednocení Koreje ztroskotala a rovněž pokus o „sjednocení silou“ skončil neúspěšně – pouze příměřím podepsaným v roce 1953, trvajícím dodnes.

V tehdejší situaci bipolárně rozděleného světa a „studené války“ Československo stejně jako SSSR a ostatní socialistické země udržovalo diplomatické styky pouze se Korejskou lidově demokratickou republikou a v mnohých směrech jí poskytovalo pomoc a spolupráci. Rychlý rozvoj koreanistiky se za této situace stal i pro stát velmi žádoucí. Studenti a absolventi oboru měli tudíž výjimečnou příležitost bezprostředního styku s realitou této země a praktického uplatnění a rozvíjení svých – byť dosud neúplných – znalostí přímo v terénu a rozšířit je o poznání korejské současné situace, kultury, tamních zvyků i myšlení.

Už během studií bylo několik studentů po podpisu Dohody o příměří v létě 1953 vysláno do Dozorčí komise neutrálních států v Pchanmundžomu, jini na tlumočnickou praxi do nemocnice Československého červeného kříže v Čchongdžinu

(1955–58), v letech 1955–1978 se střídali naši absolventi jako tlumočníci na obchodním oddělení čs. velvyslanectví v Pchjongjangu, jiní působili i v diplomatických funkcích na našem zastupitelském úřadě.

Pro rozvoj oboru bylo ovšem nezbytné vytvořit solidnější základy pro pedagogickou a vědeckou práci v oblasti jazykovědy, dějin, literatury a kultury, což byl ovšem dlouhodobý úkol. Postupně byla zpracována řada učebních textů a příruček, například Pultrovy práce *Učebnice korejštiny* (1949, 1954), *Příruční slovník česko-korejský* (1954), *Přehled dějin korejské literatury* (1973), *Mluvnice korejštiny I. – Hláskosloví a tvarosloví* (1978) aj. V tomto úsilí pokračovali i někteří absolventi, například Vladimír Pucek (po odchodu vedoucí oboru v letech 1974–2004) publikoval *Úvod do studia koreanistiky – Část filologická* (1978), *Základy korejštiny* (1983), *Mluvnice korejštiny II. Syntax* (1986) aj. Na výuce se podíleli rovněž J. Bařinka, M. Buřková aj., zčásti i korejšti lektori. Řada vědeckých a odborných článků byla publikována v časopisech jako *Archív orientální*, *Acta Universitatis Carolinae* (řada *Orientalia Pragensia*), *Far Eastern Studies* (UK), některé i v zahraničí. Pro seznámení širší veřejnosti s Koreou přinášel články o Koreji i drobnější překlady z korejské literatury zejména časopis *ČSAV Nový Orient*. Poprvé se také objevily první knižní překlady krásné literatury, jako Kim Mandžungův román ze 17. století *Putování Paní Sa na jih* (1. vyd. 1964, 2. revid. vydání 2005, přel. V. Pucek), výbor Kim Si-supových povídek z 16. stol. *Vyprávění z hory Kumo* (1973, přel. J. Bařinka) aj.

Vedle Univerzity Karlovy vzniklo záhy druhé koreanistické pracoviště v Orientálním ústavu ČSAV, kde působili postupně J. Bařinka, Z. Klösllová, B. Schindler, M. Buřková, M. Löwensteinová aj. Díky knižnímu daru z KLDŘ zde byla zřizena již

v 50. letech dokonce samostatná Korejská knihovna, která (rozšířená nyní o nové fondy z Jižní Koreje) funguje dodnes. V menší míře se bádání o Koreji rozvíjelo též v Kabinetu orientalistiky SAV v Bratislavě (J. Genzor). Užitečná spolupráce existovala rovněž s Náprstkovým muzeem.

Počátkem 60. let byly na FF UK různé katedry orientalistických studií sloučeny

Během šedesáti let svého vývoje se česká koreanistika zařadila jako plnohodnotný obor mezi ostatní orientalistické disciplíny v České republice s mnohými vědeckými kontakty s partnerskými organizacemi v zahraničí.

v jednu mamutí Katedru věd o zemích Asie a Afriky a všechny dálnovýchodní obory, k nimž nově přibyla i mongolistika a vietnamistika, se sdružily na oddělení Dálného východu. Postupně se ale zájem studentů o koreanistiku snižoval, a tak bylo přijímací řízení vypisováno vždy jen po několika letech.

Vážnou překážkou pro hlubší rozvoj koreanistických studií byla nemožnost jakýchkoliv oficiálních

kontaktů s Korejskou republikou. Spolupráci na mezinárodní úrovni bylo tehdy možné rozvíjet pouze s KLDŘ a socialistickými zeměmi. V nich však koreanistika tehdy existovala pouze v SSSR, NDR a Polsku. Podle dohod o školské a vědecké spolupráci s KLDŘ byly v oblasti koreanistiky realizovány v období 60.–80. let pouze dvakrát jazykové púlsemestrové stáže našich studentů a několik vědeckých stáží učitelů z UK a pracovníků Orientálního ústavu. Zabývat se jazykem, historií a kulturou určité země a mít možnost stýkat se pouze s jednou její polovinou, mít k dispozici prameny a materiály jen z jedné strany, a ještě k tomu většinou silně tendenčně zaměřené – to bylo pro komplexní rozvoj oboru velkým handicapem.

Postupně se však alespoň částečně dařilo tuto jednostrannost překonávat. Koncem 60. let se podařilo neoficiálně dojednat s koreanistikou na londýnské univerzitě výměnu duplikátů knih z KLDŘ z korejské knihovny FF UK za jihokorejské vědecké publikace. Později byla obdobná

výměna realizována i s univerzitami ve Stockholmu, Paříži, Bochumi a v Mnichově. Pro rozvoj zahraničních kontaktů české koreanistiky mělo mimořádný význam založení vědecké společnosti Association for Korean Studies in Europe (AKSE) v roce 1977. Až v roce 1980 se podařilo získat povolení našich úřadů k účasti na konferencích AKSE, jež se konaly zprvu každoročně v některém západoevropském univerzitním centru koreanistiky. Poté se už učitelé z FF UK a postupně i koreanisté z Orientálního ústavu, Kabinetu orientalistiky v Bratislavě či Náprstkovy muzea měli možnost seznamovat s úrovní a výsledky koreanistiky v zahraničí, představit své referáty a navazovat osobní kontakty. Postupně se konferencí účastnili i představitelé z Polska, NDR, SSSR a v roce 1989 přijali pozvání do Londýna i zástupci KLDŘ. Pro naše koreanisty to bylo navíc vítanou příležitostí setkat se poprvé také s významnými představiteli univerzit a nadací z Korejské republiky (případně i s hosty z USA, Japonska, ČLR, Tchaj-wanu aj.). To nám velice pomohlo později při navazování přímých kontaktů a spolupráci s různými pracovišti v Korejské republice.

Nová etapa v rozvoji české koreanistiky

Významným mezníkem pro rozvoj naší koreanistiky se stal listopad 1989 a hluboké společenské změny, k nimž došlo na přelomu 80. a 90. let minulého století ve všech evropských socialistických zemích, jež nastoupily cestu demokratického vývoje a samostatné zahraniční politiky. Předzvěstí nového postoje tehdejšího Československa k oběma korejským státům byla už naše účast na úspěšných Letních olympijských hrách v Soulu v roce 1988. Bezprostředně po listopadu 1989 nová československá vláda uznala oficiálně Korejskou republiku, v březnu 1990 s ní navázala diplomatické styky a následujícího roku byla v hlavních městech obou zemí zřizena velvyslanectví.

K vytvoření právního rámce pro rozvinutí oboustranně prospěšné spolupráce významně přispěly návštěvy prezidenta Václava Havla v Korejské republice (1992) a prezidenta Kim Jong-sama

(1995) v České republice. Postupně byly na mezistátní úrovni podepsány četné důležité dokumenty, včetně dohod o spolupráci v oblasti školské, vědecké a kulturní, což konečně umožnilo i naši koreanistice navázat přímé kontakty s příslušnými institucemi v Jižní Koreji.

V roce 1990 bylo na FF UK reorganizováno studium orientálních oborů a nově vzniklo několik samostatných pracovišť, mj. také Ústav Dálného východu a jeho samostatná součást – Seminář koreanistiky. Postupně byl rozšiřován počet učitelů (M. Bušková, M. Löwensteinová – od roku 2004 vedoucí oboru, jihokorejští lektori, externisté). Díky rychle se rozvíjejícím stykům Československa s Korejskou republikou zvláště v ekonomické a kulturní oblasti se zvýšil zájem o studium korejštiny i možnosti umístění absolventů. V posledních letech se na obor přijímá téměř každoročně kolem 15 nových studentů (studium bakalářské, magisterské i doktorandské).

K rychlému navázání pracovních kontaktů s jihokorejskými organizacemi přispěla vůbec první návštěva Soulu vedoucím koreanistiky FF UK v říjnu 1989. Během téměř měsíčního pobytu na pozvání Korejské lingvistické společnosti *Hangul hakhō* a Korea Research Foundation se zúčastnil konference ke Dni korejského písma, navštívil řadu univerzit. Jako zvlášť důležitá se ukázala návštěva Hankuk University of Foreign Studies (HUFS), kde byla už v roce 1988 založena katedra češtiny. Už během této návštěvy se předběžně jednalo o hlavních směrech budoucí spolupráce mezi českou koreanistikou a korejskou bohemistikou. Díky tomu mohla být po navázání diplomatických styků s Korejskou republikou v březnu 1990 již v červnu téhož roku podepsána v Praze za přítomnosti rektora HUFS družební dohoda s Karlovou univerzitou. Na jejím základě se dodnes realizuje vzájemná výměna lektorů pro výuku češtiny a korejštiny. Ve spolupráci s českými bohemisty a koreanisty byl v Soulu dokončen a vydán *Česko-korejský slovník* (2007). Další dohoda o spolupráci byla podepsána mezi Univerzitou Karlovou a Univerzitou Songgungwan v Soulu

v roce 1998 při příležitosti oslav 600 let jejího založení.

Největší mezinárodní událostí čs. koreanistiky bylo uspořádání 17. konference AKSE pod záštitou rektora UK v Praze v roce 1995. Počet účastníků dosáhl 145 osob z více než dvacet zemí, včetně vědců a představitelů nadací z KR, ale i z KLR, USA, Číny, Japonska aj. Při této příležitosti byla vydána též publikace *Z. Klösllové Korea v Československu (České republice) – Bibliografie*. Jinou významnou akcí, tentokrát v gesci Orientálního ústavu AV ČR (P. Bláha), byla mezinárodní konference *Korean Studies Graduate Students' Convention (KSGSC)* v září 2006 za účasti mladých koreanistů ze 17 států Evropy i zámoří. Předneseno bylo 38 příspěvků. Při této příležitosti připravila Česko-korejská společnost též rozsáhlou výstavu *Korea v Československu – 55 let české koreanistiky*. Naši koreanisté se také zapojují do programu AKSE zvaného *EPEL (The European Programme for the Exchange of Lectures)*, sponzorovaného Akademií koreanistických studií v Soulu. Jde o výměnu nejlepších specialistů formou krátkodobých intenzivních přednáškových kurzů mezi evropskými centry koreanistiky k předmětům, kde dané pracoviště nemá k určité disciplíně patřičné odborníky.

O rozvoji oboru svědčí nejen rostoucí počet studentů a učitelů, ale především vypracování nových učebnic a příruček, například *Lexikologie korejštiny* (1997), *Jazyková politika v Koreji* (2000), *Gramatika korejského jazyka* (2005), *Studie z dějin starší korejské literatury* (2006), *Encyklopedie mytologie Japonska a Koreje* (2006), *Slovník korejské literatury* (2007), *Historická vyprávění z doby Tří království a Sjednocené Silly* (2007) aj. Vzrůstající úroveň vědecké práce potvrzuje též fakt, že na FF UK úspěšně obhájili své disertace PhD. čtyři doktoran-

di a též tři korejšti bohemisté, z nichž zvláště práce bohemistky PhD. Park Mi-young *Česko-korejský slovník* (2004) se stala pro obor cennou pomůckou.

Tyto vědecké práce přinesly mnoho nových poznatků z oblasti korejské a srovnávací lingvistiky, klasické literatury a buddhistické i konfuciánské filosofie.

Pedagogové i absolventi oboru považují rovněž za svou povinnost seznamovat českou veřejnost se současným vývojem v Koreji, její historií a kulturou. Nemalým dílem k tomu přispívá rostoucí počet překladů z korejské literatury, knih o Koreji nebo populárně vědeckých článků v časopisech. Stejný cíl má i Česko-korejská společnost založená v roce 1990, na jejíž činnosti se koreanisté aktivně podílejí.

Mnohé tyto aktivity jsou možné díky pomoci a spolupráci s univerzitami a institucemi v Korejské republice, především nadacemi Korea Foundation, Academy of Korean Studies, Korea Literature Translation Institute aj. Studenti i učitelé mají možnost jazykových či vědeckých stáží v KR, účasti na konferencích, získání grantů na vědecké projekty, na vydávání publikací nebo překladů korejské literatury, doplňování knižních fondů apod. Také korejské firmy v České republice, jako Daewoo, Hyundai, LG a další, podpořily rozvoj koreanistiky, mj. knižními dary, audiovizuální technikou. Na druhé straně v tomto období byly fakticky téměř všechny kontakty s KLR zpřetrhány.

Po navázání diplomatických styků mezi ČR a KR v roce 1990 přerušila KLR téměř veškerou spolupráci v oblasti školství, včetně čs. koreanistiky (s výjimkou občasně účasti jejich bohemistů na Letní škole slovanských studií UK). V prosinci 2008 byla sice na vládní úrovni podepsána nová dohoda o školské spolupráci, včetně mož-

Zdroje:

- Četné studie Zdenky Klösllové, například *The Czechoslovak Legions in Russia and Korean Independence Movement (A contribution to the Earliest Czech-Korean Contacts)*. Archiv Orientální, 2002
- Bližší údaje o bibliografii po r. 1995 viz Informační bulletin Česko-korejské společnosti nebo každoročně vydávaný AKSE Newsletter (University Leiden)

nosti stáží studentů i profesorů, ale první zkušenosti v roce 2009 ukázaly, že vzhledem k přísným předpisům KLDK o pobytu cizinců jsou možnosti styků s korejskými partnery natolik limitovány, že prozatím se jeví výměna v této oblasti málo efektivní.

Během šedesáti let svého vývoje se česká koreanistika zařadila jako plnohodnotný obor mezi ostatní orientalistické disciplíny v České republice s mnohými vědeckými kontakty s partnerskými organizacemi v zahraničí. Její absolventi dnes využívají svých znalostí v mnoha sférách naší společnosti jako vědečtí pracovníci, učitelé, překladatelé a tlumočníci, pracují v oblasti publicistiky, na poli ekonomiky i diplomacie. Snaží se plnit i svou společenskou roli a přispět k prohlubování přátelství a vzájemného porozumění mezi obyvateli obou našich národů.

Vladimír Pucek je

významný český koreanista, filolog a překladatel, působí na FF UK.

pucek_vladimir@yahoo.com

Prezident I Mjong-bak: jestřáb v Modrém domě

Vladimír Beroun

Když čtyřletý I Mjong-bak (Lee Myung-bak), současný prezident Korejské republiky, opustil se svými korejskými rodiči rodné Japonsko ve strachu z konfiskace majetku po druhé světové válce, usadil se natrvalo v Koreji – v zemi, jejíž hrubý domácí produkt byl srovnatelný s nejhudšími zeměmi Afriky a Asie. Dnes však stojí v čele třinácté největší ekonomiky světa, jejíž HDP v paritě kupní síly lehce převyšuje úroveň České republiky. Přesto ale k diplomatickému uznání a dnešnímu postavení Korejské republiky v mezinárodním společenství vedla trnitá cesta. Během studené války oba vzniknuvší korejské státy vedly vzájemný zápas o vlastní legitimitu a uznání v utvářejícím se mezinárodním společenství. Severní Korea dokonce v polovině 70. let opět téměř dosáhla parity s Korejskou republikou v počtu navázaných diplomatických vztahů. S koncem studené války však došlo k významným geopolitickým změnám, které otevřely cestu k zahraničněpolitické emancipaci Korejské republiky, již v současnosti zosobňuje i prezident I Mjong-bak.

Úspěšný byznysman v čele země

Po studiích ekonomie na Korejské univerzitě (Korea University) zahájil motivovaný a pečlivý I Mjong-bak svou kariéru jako úspěšný projektant ve společnosti *Hyundai Engineering and Construction*, někdejší pobočky *Hyundai Group*. Během práce pro tento čebol (velký korejský výrobní konglomerát firem) si vysloužil přezdívku buldozer, když jednou kompletně demontoval nefunkční buldozer a posléze jej opravil. Talentovaný manažer byl pak ve svých 29 letech jmenován jedním z ředitelů společnosti. O šest let později se dokonce stal nejmladším generálním ředitelem v historii společnosti. Společnosti Hyundai věnoval celých 27 let svého života. Nakonec

se však rozhodl vstoupit do politiky, a tak se v roce 1992 připojil se k Liberálně demokratické straně (*Democratic Liberal Party*) a byl následně zvolen do korejského parlamentu. Když byl zvolen podruhé poslancem, bylo zpochybněno jeho financování předvolební kampaně, a tak musel v roce 1998 odstoupit. Znovu však o sobě dal vědět o čtyři roky poté, když ohlásil kandidaturu na post primátora Soulu, jímž se pak v roce 2002 stal.

Když v roce 2006 vypršel jeho mandát, zahájil za konzervativní Velkou národní stranu (*Grand National Party*) volební kampaň pro prezidentskou kandidaturu. Tuto metu ambiciózní I Mjong-bak rovněž pokořil, když byl v den svých narozenin zvolen prezidentem po získá-

ní bezmála poloviny všech odevzdaných hlasů, a to i přesto, že během své volební kampaně opět čelil vážným pochybnostem o svých aktivitách v jednom krachujícím čínském podniku s elektronikou. V dubnu následujícího roku pak jeho strana drtivě vyhrála v parlamentních volbách, a potvrdila tak politicky silný prezidentský mandát.

I Mjong-bak vstoupil do Modrého domu (sídla jihokorejské hlavy státu) s velkolepými plány, jež mají z Korejské republiky vybudovat respektovaný subjekt mezinárodních vztahů. Už ve svém inauguračním projevu v únoru roku 2008 nastínil plán, jak z Korejské republiky zformovat globálního hráče (*Global Korea*). Prezident vychází z premisy, že Korejská republika se už nemůže vědomě zabývat pouze svou pozicí na Dálném východě, nýbrž musí svůj strategický perimetr rozšířit za hranice tohoto regionu. Korejský nacionalismus a kontroverzní citění rasové nadřazenosti rovněž dále determinuje nové hranice zahraniční politiky země. I Mjong-bak tak usiluje o zlepšení dějinné image své země, a proto se snaží aktivizovat Korejskou republiku na poli mezinárodní spolupráce, boje proti terorismu, kulturní či ekonomické diplomacie. Bez delšího váhání tak vyslal mírové jednotky na ochranu somálských vod před piráty, podporuje přítomnost svých jednotek v Afghánistánu a Iráku s poukazem na ekonomické zájmy v tomto regionu či nezastřeně spolupracuje se zeměmi ASEAN.

Celkový posun je zakládán na aktivní ekonomické diplomacii a revizi vztahů se Spojenými státy, Severní Koreou a Japonskem. Čína se však ukazuje jako velmoc, která aspiruje na změnu regionálního statu quo. Korejská republika tak čelí obrovské čínské konkurenci a současně trpí historickým komplexem z emancipovaného Japonska, jež se po roce 1990 ukotvuje jako standardní globální velmoc. Prezidentská vize Koreje jako „odpovědného člena mezinárodního společenství, oddaného globální diplomacii, míru a rozvoji založeném na univerzálních principech demokracie a tržní ekonomiky“ tak budí jistě pochybnosti o realitě těchto velkolepých cílů.

Korejská republika jako ekonomický gigant...

Konzervativní politik a bývalý byznysman se zavázal k ekonomické reformě, jejíž obrysy představil ve volební kampani pod označením „Plán 747“. V tomto ambiciózním programu navrhl na počátku roku 2008 reformy k oživení korejské ekonomiky (dle symboliky rozletu donedávna největšího letounu Boeing 747). První sedmička znamená roční ekonomický růst o sedm procent (ten však KR nezažila již pět předchozích let), čtyřka zastupuje 40 tisíc USD, což podle prezidenta měl být za deset let roční HDP na obyvatele (dnes vzhledem ke krizi kolísá kolem 20 tisíc USD). Druhá sedmička má symbolizovat pořadí země na žebříčku největších světových ekonomik. Součástí plánu se měla rovněž stát výstavba obřího a mimořádně kontroverzního vodního kanálu napříč jižní částí Korejského poloostrova (Soul–Pusan). Projekt se však setkal s mimořádnou nevolí odborné i laické veřejnosti pro svou nákladnost a případné negativní dopady na životní prostředí. Navíc prezident ještě netušil, že za necelý půlrok od inaugurace zasáhne korejskou ekonomiku světová ekonomická krize.

Během ekonomické krize prezident také nastínil plán zelené reformy korejské ekonomiky označovaný jako *Green New Deal*. Ten by měl přes podporu domácí společnosti opětovně nastartovat ekonomiku, poskytnout významný růstový stimul ve střednědobém horizontu, a zároveň zformovat z Korejské republiky lídra zelené diplomacie v Asii. Balíček zahrnuje vládní výdaje ve výši přes 38 mld. USD. Se zvlášt-

ním důrazem na ekologická témata by tak měly být podpořeny rozličné projekty v oblasti infrastruktury a místního rozvoje. Konkrétně se jedná o vodohospodářské projekty, podporu výstavby ekologických transportních sítí, budování zelené databáze poskytující rozmanité geologické informace, rozšíření investic v oblasti recyklace a užívání lesní biomasy. Nedílnou součástí balíčku je rovněž významná podpora projektů zaměřených na úsporu energie, investice do vývoje odvětví produkujících čistou energii a ekologicky šetrných automobilů a do výstavby ekologicky šetrných komplexů budov. Podle vládního odhadu by měl ambiciózní balíček přinést více než 960 tisíc nových pracovních míst během následujících čtyř let a dále zajistit tříprocentní růst HDP. Ač byla jihokorejská ekonomika krizí jednou z nejvíce zasažených na přelomu 2008/09, aktuální tříprocentní růst v 1. čtvrtletí 2010

napovídá, že zmíněná ekonomická reforma nemusí být pouze populistickou písničkou konzervativního prezidenta. Řada ekonomů dokonce poukazuje vzhledem k současnému ekonomickému oživení na tzv. druhý „zázrak na řece Han“.

Nejvýraznější proměnou korejské ekonomické diplomacie je rozvojová spolupráce se zeměmi třetího světa. Z hrubého národního důchodu (HND) byly v roce 2007 vynaloženy prostředky ve výši 0,07 procenta, což odpovídá 670 milionům USD. Do roku 2015 chce však ambiciózní prezident dosáhnout tří miliard USD a více, což by při stávajícím HND odpovídalo výši 0,35 procenta. Dalším stěžejním bodem programu I Mjong-baka je tzv. zdrojová diplomacie, jež má

Konzervativní politik a bývalý byznysman se zavázal k ekonomické reformě, jejíž obrysy představil ve volební kampani pod označením „Plán 747“. V tomto ambiciózním programu navrhl na počátku roku 2008 reformy k oživení korejské ekonomiky (dle symboliky rozletu donedávna největšího letounu Boeing 747).

Prezident Korejské republiky I Mjong-bak

Lee Jae-Won, Globe Media/Reuters

v budoucnu zajistit Korejské republice stabilní zdroje energií a surovin k udržení hospodářského růstu. V tomto ohledu se klade důraz jihokorejské zahraniční politiky spíše na opomíjené regiony Střední Asie, Rusko, Blízký východ, subsaharskou Afriku a opětovný aktivní návrat do Latinské Ameriky. Ze státního rozpočtu bylo dokonce vynaloženo 12 mld. USD, aby se korejské čeboly mohly spojovat s podniky v zahraničí a získaly přímý přístup k surovinám. Neméně důležitou složkou ekonomické diplomacie je současně i podep-

sání zatím neratifikovaných dohod o volném obchodu se Spojenými státy a následně s Evropskou unií. I Mjong-bak tak zdůrazňuje svůj podíl na liberalizaci světové ekonomiky a na prohlubování stávajících obchodních možností pro nejvýznamnější korejské čeboly.

...a jako politický trpaslík?

Dalším bodem prezidentova programu je výrazná revize vztahů s vybranými strategickými zeměmi. Ta se v médiích označuje jako tzv. MB doktrína (*Lee*

Myung-bak Doctrine) a I Mjong-bak v ní obhajuje větší „zapojení Severní Koreje“ a „posílení americko-korejské aliance“. Hlavní posun v zahraniční politice Korejské republiky lze vysledovat ve vztazích se Severní Koreou. Předchozí administrativy, jež dnešní prezident označil za ztracenou dekádu, považovaly vztahy se severním sousedem za fundament jihokorejské zahraniční politiky a držely se ústupků a bezpodmínečné ekonomické pomoci. I Mjong-bak však mezikorejskou otázku degradoval na úroveň vnitřních záležitostí, čímž chtěl dát jasně najevo, že Korejská republika tímto problémem není odsouzena k pozici objektu velmocenských hrátek a v konečném důsledku jí nic nebrání v realizaci své „grand strategy“. Ideovým základem prezidentovy administrativy pro oblast mezikorejských vztahů se tak stává plán denuklearizace, otevřenosti a 3000 („politika DNO 3000“), v němž odkrývá vizi otevřené ekonomické spolupráce a vzájemné výhodnosti vztahů, které nejsou paralyzovány atomovými zuby papírového draka. Připojená číselka značí cílovou výši HDP severokorejské ekonomiky. Navíc asertivní politiku Korejské republiky vůči

KLDR založil I Mjong-bak na podmíněné reciprocitě (*Stick and Carrot*). Jako pragmatický byznysman tak korejskou otázku považuje za obchod, který je uzavřen mezi dvěma partnery a který nutně vyžaduje oboustrannou spokojenost.

Nicméně nově nastolený kurz Soulu pocituje KLDR jako konfrontační a označila prezidenta Korejské republiky za „zrádce korejské jednoty“. Posléze došlo k nevýraznějšímu zhoršení vzájemných vztahů od roku 1998, což ostatně ještě zостřil jeden z prezidentových poradců, když mimoděk vyslovil záměr Soulu zmapovat jaderná centra na severu a preventivně je zničit. Výsledkem tak byla frustrace a další uzavření severokorejského režimu k dalšímu pokroku v korejské otázce. Navíc se severokorejské vedení zaměřilo na uzavřená jednání se Spojenými státy s cílem marginalizovat úlohu Korejské republiky v otázce jaderného programu (politika „*tongmi pongnam*“).

Prezident I Mjong-bak tak doposud nebyl schopen vytvořit symbolické spojení mezi svou administrativou a KLDR. Za současných podmínek považuje další přelomové mezikorejské summity za ztrátu času. Navíc se jasně ukazuje, že svou reciproční politikou pozbyl účinné páky a ekonomické nástroje, jimiž by mohl ovlivňovat vývoj korejské otázky. Bohužel také ztratil při realizaci své jestřábí politiky důvěru svých vlastních občanů, kteří začali ve světle nedávno proběhnuvších krizí upřednostňovat stabilitu a status quo.

Zklamání ze Spojených států

I Mjong-bak je všeobecně považován za proamerického prezidenta. Svou první zahraniční cestu ve funkci prezidenta vykonal do Spojených států, kde se v Bílém domě a posléze v Camp Davidu setkal s Georgem W. Bushem. Pro Spojené státy byl nový prezident příjemnou změnou, neboť byl jistou zárukou nekompromisního a s USA synchronizovanějšího postoje ke KLDR oproti administrativě předchozího prezidenta No Mu-hjona, jenž pokračoval v nastoleném kurzu „politiky slunečního svitu“ prezidenta Kim

Te-džunga od roku 1998. Ve vztazích s USA se tedy I Mjong-bak otevřeně distancoval od předchozí dekády s poukazem, že se nesla ve znamení nezávislosti Korejské republiky a současného oslabování vztahů se Spojenými státy. Ve své doktríně tak sice akcentuje nezávislost, ale zároveň i důležitost pevných vztahů s USA. Stratégové ovšem upozorňují na možný negativní vliv posílené koalice se Spojenými státy na vztahy s KLDR a Čínou. Další potíží pro jihokorejského prezidenta je, zda dokáže získat podporu hrdých a sebevědomých občanů, kteří vzhledem k silnému protiamerickému sentimentu nevitají podobné snahy s otevřenou náručí.

Prezident nově deklaruje tři fundamentální principy pro vztahy s USA – společná důvěra, hodnoty a mír. Jenže zatím nedokázal „nové partnerství“ se Spojenými státy koordinovat a prosadit. S Georgem W. Bushem podepsal pouze narychlo sepsaný a vágní dokument „Strategie aliance pro 21. století“, který nepřináší žádnou novou kvalitu do vzájemných vztahů. Po soulských protestech proti obnovení dovozu hověziho masa ze Spojených států, kdy se mimochodem prezidentova popularita propadla až k 17 procentům, byla navíc odložena červnová návštěva někdejšího amerického prezidenta Bushe v KR. Debata o budoucnosti amerických vojsk v Jižní Koreji byla rovněž odložena. Navíc demokraté se v Kongresu otevřeně stavěli proti uzavření vzájemné dohody o volném obchodu. I přes slova Baracka Obamy z návštěvy Soulu v listopadu roku 2009, že „Korea je jedním z nejbližších a nejváženějších spojenců USA“, je rovněž evidentní, že by vláda v Soulu uvítala případného republikánského prezidenta v Bílém domě mnohem srdečněji.

Korejská republika v roli Velké Británie v Evropě?

Dalším zajímavým momentem strategie I Mjong-baka je snaha zmírnit bezpečnostní dilema na Dálném východě. Prezident vychází z dobrých vztahů s Čínou a pragmatické snahy zlepšovat vztahy s Japonskem. Tím se chce stát jakýmsi mostem mezi tradičními soupeři Čínou a Ja-

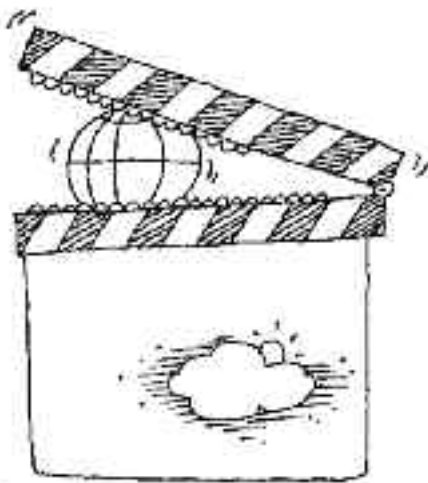
ponskem. Vytváří tak prostor pro vybalancovanou diplomacii na Dálném východě a zároveň obrací pozici „až třetí země ze tří“ (po Japonsku a Číně) ve vlastní výhodu. Přesto se však podobné aspirace Koreje setkávají se silnými pochybnostmi, neboť stále nemá vyřešen spor s Japonskem o fundamentální výklad dějin, nadále vede územní spor o drobný ostrůvek Tokdo (japonsky Takešima) a v ekonomické rovině došlo k pozastavení jednání o dohodě o volném obchodu mezi oběma partnery. Komentátoři navíc vyčítají prezidentovi jeho autoritativní a konzervativně náboženské přístupy, jež by mohly v konečném důsledku oslabit pozici Korejské republiky.

Koncept globální Koreje tak prozatím zůstává v rétorické rovině a osobnosti pragmatického prezidenta I Mjong-baka a vyvolává stále více sporných otázek. Navíc prezident přelétá mezi Čínou a Spojenými státy, a není tak zřejmé, jakým směrem se bude dále ubírat jeho zahraničněpolitická doktrína. Z výše uvedeného textu je ovšem patrné, že doba, kdy žil Ji Džun – charismatický korejský vyslanec v Japonsku, který spáchal v roce 1907 sebevraždu při ohlášení japonského úmyslu na kolonizaci Korejského poloostrova – definitivně odezněla. Dnes hrdá a ambiciózní Korejská republika reprezentovaná I Mjong-bakem předsedá skupině dvaceti nejvyspělejších ekonomik světa (G-20) a jako nejrychleji zotavující se ekonomika z proběhnuvší recese vyniká i na diplomatickém poli. Korejská republika se postupně transformuje z role pasivního následovatele do role aktivního tvůrce pravidel. Dnes osmašedesátiletý prezident je v polovině svého funkčního období. Protože dle ústavy nemůže být zvolen podruhé, nebude se muset ohlížet na svou popularitu a bude dále prosazovat doktrínu nezávislé a globální Koreje, a jistě tak do stojí pověsti odhodlaného a průbojného buldozeru.

Vladimír Beroun dokončuje inženýrské studium na Vysoké škole ekonomické v Praze. Absolvoval semestr na Soulské národní univerzitě v Korejské republice. vladimir.beroun@gmail.com

Korejská válka pohledem filmu

Michal Procházka

Je to šedesát let, co válka rozdělila Koreu na dva ideologicky antagonistické státy, mezi nimiž nebyla od zastavení bojů v roce 1953 podepsaná mírová smlouva. Vojenská konfrontace socialistického severu a kapitalistického jihu utvářela od počátku nejen charakter, ale také identitu nových zemí. A tomu napomáhala i kinematografie.

Paradoxem rozdělení poloostrova je, že sami Korejci se vnímají jako dva státy, ale jeden národ. Identita Korejské republiky (KR) i režimu v Korejské lidově demokratické republice (KLDŘ) není odvozená od vzájemných odlišností, ale ideologických důvodů, převzatých z vnějšku. Otázka, kdo je zodpovědný za rozdělení země, spoluutváří současné dilema korejské národnosti.

Vědomí národa utvářeného během třinácti století se ocitlo v rozporu. Pod ideologickým dohledem bipolárního světa vznikly dvě soupeřící reprezentace, které si nárokovaly celou zemi a neuznávaly druhý tábor. Pozdější vlády obou (!) Korej se však zároveň legitimovaly nacionalismem, ale také vymezením především

vůči vnějšímu nepříteli, ať už jím byl komunismus, či reminiscence kruté japonské okupace (do roku 1945). Samotná válka přinesla Korejcům další prožitek v jejich případě kruté historie. Mnoho Severokorejců stále věří komunistické propagandě, že američtí imperialisté zmasakrovali polovinu národa. Naopak společenská elita na jihu se utvářela monopolizací americké pomoci, určené k rekonstrukci země, zatímco se zaštiťovala obranou před válečnými zvěrstvy komunismu.

Čučche teorie

Severokorejský film se vyvíjel v rámci kimirsensovského režimu – zejména po druhém utužení moci v roce 1967 a procesu s rivalizující frakcí uvnitř Korejské

strany pracujících. Oficiální linie se vymezovala silným antiamerikanismem i protijaponskými resentimenty, neboť třídní vědomí nebylo ve zdecimované Koreji silné – a socialismus byl válkou velmi zjednodušený. Vždyť většina „revolučních filmů“ byla zasazena do doby japonské okupace v 30. letech a měla jasně protijaponské poselství. Kim Ir-sen prosadil tzv. čučche teorii, podle níž se ve středu vesmíru ocitl člověk, a nikoli Bůh. Podmínkou byla naprostá oddanost vůdci, jehož legitimita se odvíjela od účasti ve vítězném odboji proti Japoncům – co na tom, že byl dosazen k moci Sověty a Číňany. Filmy byly adaptacemi revolučních her, z nichž některé napsal sám Kim Ir-sen. Propagandistické vymývání mozků vštěpovalo lidem, že sami nic nezmohou. Jenom v kolektivu pod vedením Velkého vůdce mohou přežít proti nepřátelům.

Severokorejskou identitu dobře ilustruje film *Moře krve* (The Sea of Blood, 1969), připomínající Čapkovu Matku. Pod dohledem režiséra Čchō Ik-kjua tu sledujeme zrod revolučního vědomí u obyčejné venkovanky. Odsouzení nepřátel je zřejmé v návodném snímku *Rodina Čchō Hak-šin* (Choe Hakshin's Family, 1966), tvořící obrácený Jobův příběh. Otec rodiny je konfrontován s brutalitou Američanů, která se stupňuje a ústí ve znásilnění a vraždu jeho dcery, až je nucen poznat „pravou“ stránku jím obdivovaného Západu. Za vrchol filmového umění je na severu považován bájný film *Ostrov Wolmi* (Island Wolmi, 1982), fantazírující o bitvě Korejců, vyzbrojených jen čtyřmi puškami, kteří porazí padesátitiscovou armádu USA a uchrání vlast i svého vůdce. Snímek ilustruje jeho citát, podle něhož není nic, co by člověk, vyzbrojený pevnou vůlí a odhodláním, nezmoohl.

Květiny v pekle a partyzáni v horách

Vzhledem k vývoji obou společností odráží proměny vnímání války samotnými Korejci lépe jihokorejský film, jakkoli se tamní průmysl utvářel také pod vlivem propagandy, potlačující alternativní pohled na historii. Brzy po válce se začaly točit i akční válečné snímky, z nichž nejslav-

Záběr z filmu *Malý brod (Little Pond)*, který byl syrovou rekonstrukcí masakrů vesnického obyvatelstva prchajícího během korejské války na jih.

Foto archiv autora

nější je *Piagol* (1956). Film I Kang-Čcho-na evokuje barbarství, jehož se dopouštěli levicoví partyzáni kolem hory Čiri-san už po podepsání příměří. Do bojových operací čištění lesů od partyzánů je zasazeno krvavé melodrama Čchol-su (Kim Džin-Kju), jenž plánuje utéct s družkou ve zbraních, ale musí se postavit žárlivému komunistickému vůdci.

Produkce sloužila nové národní ideologii antikomunismu, o níž se opíraly vojenské režimy až do 80. let. Byla zavedena i cena sloužící filmům s „angažovaným“ poselstvím. Ovšem jihokorejské válečné filmy obsahovaly vedle arzenálového adrenalinu a zobrazení nepřítele silnou melodramatickou linii. Divoké boje doplňovaly rodinné zápletky, spory dvou

bratřů či milostné rošády, které často skrývaly národní sentiment rozděleného národa, ocitnuvšího se v neřešitelném konfliktu. Stojí za pozornost, že první polibek dala v tamní kinematografii severokorejská agentka. Stejně tak na *Piagolu* bylo překvapivé, že se tu poprvé objevili severokorejské vojáky jako lidské postavy, byť se nakonec navzájem povraždí. Nejsou to však už anonymní, chladnokrevné bestie k zabíjení.

Výjimečný byl stejně tak jihokorejský snímek Šin Sang-oka *Květiny v pekle* (Flower in the Hell, 1958), který i s pomocí dokumentárních záběrů evokoval bídu zničené společnosti, kde všichni přežívají pomocí měny amerických vojáků. Mistr melodramat, který byl později držen jako ru-

kojní v KLRD a natáčel i v tehdejší Československu, vyprávěl odvážný příběh kriminálního a prostitutky. Ten se zamotá ve chvíli, kdy za Jong-šikem přijíždí mladší bratr, aby ho přiměl k návratu k rodičům a poctivému životu. Ovšem naivní Tong-šik se zatím zamiluje do bratrovy prostituujiící se přítelkyně Sonii. Pozdvižení vyvolala scéna krádeže v americkém skladu, při které asistují korejské „erotické“ tanečnice, odvádějící pozornost cizinců, stejně jako obsazení idealizované krásy 50. let Čchö Un-i do role padlé ženy. Apokalyptický závěr korejského zápasu o přežití pak snese měřítko světového filmu. Žárlivý bratr tu v bahně ubije nevěrnou ženu, než se v expresivní katarzi národního studu a bolesti postaví mladšímu bratrovi.

Melodramata kolem války

K válečnému melodramatu se Shin Sang-ok vrátil v *Červeném šátku* (Red Muffler, 1964), připomínajícím korejský Top Gun. V kantýně letecké základny Kangreung se scházejí vojáci kolem barmanky Dži-sun (opět Čchö Un-i), vdovy po sestřeleném pilotovi, o níž se všichni rytířsky starají. Jejím kouzlu neodolá ani výstřední letec Ba Te-bong (hraje jej Čchö Mu-rjong) – zároveň v podtextu film odhaluje, jak snadno přejímala nacionalistická ideologie americké vzory. S nadsázkou lze říct, že Jižní Korea se vyvíjela „pod ochranou“ amerického vlivu, ačkoli schizofrenní vnímání střetu západní a tradiční kultury představuje dodnes nevyřešené trauma domácí společnosti. Příkladem je už korejská demokracie, vybudovaná podle amerického vzoru na monarchistických základech.

Jednoduchému antikomunismu se naopak proti tomu vymykal snímek *Bezcílná kulka* (Stray Bullet, 1961), ohlašující tzv. zlaté období korejského filmu. Natočen byl v období uvolnění mezi studentským povstáním z 19. dubna 1960 a pravicovým pučem Pak Čong-huiho ze 16. května 1961. Režisér Ju Hjun-mok těžil z vypjatých osudů dvou bratrů, vystihujících rozpad společnosti, která je stížena rozdělením i následky války. Příběh zaměstnance veřejné správy, který sehlává v úsilí uživit rodinu, a poznamenaného válečného veterána odvážně bilancuje i krizi korejského patriarchy. Převrácení morálních hodnot podtrhuje jejich mladší sestra, která se prostituuje s americkými vojáky. Vrchol dramatu přichází v okamžiku, kdy jeden z bratrů přijme v rozporu se svým přesvědčením sestřiny peníze, aby zaplatil operaci umírající matky. V nemocnici se ale ukáže, že matka už zemřela, takže si syn nechá alespoň vyoperovat zahnívající zub – symbol bolestné agónie společnosti. Trauma mužské společnosti 50. let může vy-

světlovat i pozdější potřebu silné „remasculinace“ příběhů, která se projevila v různých dramatech pomst a násilného sebeprosazení. V každém případě se domácí kinematografie vyvíjela jako prostředek více či méně zastřeného komentování narušené korejské společnosti.

Zavřený filmař I Man-i

Novou poezii vnesl do filmu prokletý i nedocenený režisér I Man-i, který se za pozitivní zpodobení komunistů v *Sedmi vězeňkyních* (Seven Women Prisoners, 1965) ocitl sám ve vězení. Ličil tu drama severokorejského velitele, který zajal sedm válečných doktorek z jihu. Když se čínští vojáci pokusí ženy znásilnit, voják se postaví na odpor – a pod dojmem útoku s ženami uteče na jih. Soucítí zvítězí nad ideologickým konfliktem. V době nástupu vojenského režimu 70. let natočil I Man-i poetické drama *Polní květina na bojišti* (Wild Flower in the battlefield, 1973), oživující trauma počátku války. Působivý byl útok severokorejských tanků, pronikajících přes odpor nepřipravené a nevyzbrojené armády až k pusanskému perimetru. Ačkoli šlo o státní objednávku s prověřeným příběhem, který měl „vyprá-

vět“ dějiny až po spojenecký výsadek v Inčchonu, I Man-ioví se podařilo zachytit i lidskou tvář tragédie. Jihokorejci nejsou vyobrazeni jako papíroví hrdinové, naopak se třeba v předvečer nepřátelské invaze lehkomyslně oddávají pití. Drama národního studu se zrcadlí ve scéně, v níž se jeden z vojáků zoufale vrhá s bombou v náručí pod kola nezastavitelných tanků. Film navíc nahlížíme očima chlapce, hledajícího sestru. Působivému začátku nového života na troskách bojiště nasvědčuje rozkvetlá louka ze závěru filmu.

Antikomunismus 70. let

Polovina Leeova filmu se odehrává v noci přízračné atmosféře, pocíťované při mučení naivních vesničanů, kteří bláhově odmítli utéct před Severokorejci. V ní se odrážela už doba 70. let, kdy režim znovu utužoval ideologii antikomunismu i pomocí populární kultury. Příkladem protikomunistického didaktismu je *Vlajkonos bez svého praporu* (The Banner Bearer Without a Flag, 1979) slavného režiséra Im Kwon-taeka, zasazený do doby těsně po osvobození od japonské okupace. Ten zdůrazňuje evidentní vinu severokorejských sil na bratrovražedném rozdělení národa i zničení země. Na postavě Sunika je vyobrazen komunismus jako pokušení krásných řečí, jemuž podléhají intelektuálové ze šedé zóny. Zvrat nastane v okamžiku, kdy jeden z propagátorů komunismu je odhalen jako zkorumpovaný pokrytec, který přes všechny řeči o národu a solidaritě studoval za okupace v Německu a vede nákladný, zhyralý život. Temnější varování se dostane diváko-

Vzhledem k vývoji obou společností odráží proměny vnímání války samotnými Korejci lépe jihokorejský film, jakkoli se tamní průmysl utvářel také pod vlivem propagandy, potlačující alternativní pohled na historii.

Zdroje

- Hyangjin Lee: Contemporary Korean cinema, Culture, Identity and Politics, Manchester University Press, 2001
- Korean Film Art, Korean Film Export and Import Corporation, 1985
- Lee Young-il: The History of Korean Cinema (Hanguk yeonghwa jeonsa), Samae Publishing Company, Seoul, 2002
- Darcy Paquet: South Korean Films About the Korean War (1950-53): A Tool for Reference. in www.koreanfilm.org/warfilms.html
- Cho Eun-sun: The Stray Bullet and the Crisis of Korean Masculinity, in sborník South Korean Golden Age Melodrama: Gender, Genre, and National Cinema, ed.: Kathleen McHugh a Nancy Abelmann, Detroit: Wayne State University Press, 2005
- Lee Man-hee, The forgotten master, in Korean cinema Today, May/ June 2009. str. 58-61

vi v souvislosti s postavou Hjong-una, který své ideologické zaprodání řeší sebevraždou!

Revize historie Jižní Koreje

Už *Polní květina na bojišti* I Man-ia však obnášela záběr, který byl předtím v korejské kinematografii nemyslitelný. Malý kluk potkává hladového severokorejského vojáka a přesvědčí jej, aby spolu přestali bojovat a dali se dohromady. Motivy touženého sblížení, které je fatálně nemožné, se objevují v jihokorejských filmech od konce 80. let, spojeného s nástupem politiky Ro Tche-ua a vlády přechodu od vojenského režimu k demokracii.

O potřebě přehodnotit chápání korejské konfrontace svědčil snímek *Jižní partyzáni* (Partisans of South Korea, 1990), který odhalil další tabuizované téma. Pravicové režimy mlčely o tom, jak rozsáhlé bylo partyzánské hnutí na jihu, neboť pilířem antikomunismu byla ideologická integrita Jižní Koreje. Příznávaly se nanejvýš ojedinelé skupinky kolem pohoří Tebek-san. Film Čchong Džijuna byl však adaptací autobiografického románu I-Te, který byl sám za války severokorejským partyzánem. Film vykresluje levicové bojovníky operující v týlu jižanských vojsk spíše jako lidské, váhající i omylné bytosti, snažící se pomáhat v nouzi vesničanům. Například za cenu vlastního rizika přesunou boje daleko od vesnice, aby nezpůsobili ztráty na civilistech.

Namísto národa rodina

Český divák bude znát jihokorejský snímek Pak Kwang-hyuna *Welcome to Dongmakgol* (2005), který svádí v další mírumilovné vesnici dohromady hned tři vojáky z jihu se třemi z komunistického severu a se zraněným americkým pilotem. Daleko od bojové linie padají v magickém ráji ideologické předsudky a antagonismy, zatímco historickou tragédií nahlížíme novou komediální optikou. Skvělá je scéna v dešti, kdy vojáci stojí proti sobě v bojovém postavení – k pobavení naivních vesničanů. Spojení

obou Korejí je naznačeno ve fraškovité grotesce honby na kance! Sympatie k místní vesnici pak dovede všechny vojáky k obětavému činu, když za cenu vlastních životů odkloní brutální bombardování americké armády.

V tomto humanistickém snímku je silně vyobrazení prehistorického, idylického

V tomto humanistickém snímku je silně vyobrazení prehistorického, idylického společenství, v němž se všichni Korejci vzdávají vzájemného nepřátelství, neboť odráží jejich hlubší náležitost k jednomu národu. Silný je prožitek objevování ztracené jednoty rodiny, kterou mohou vojáci v azylu dočasně zažívat. Mimochodem spojení rodinného sentimentu s fatální historií nabízí také snímek s 11 miliony diváků Teguk-gi (2004) Kang Je-gjua, evokující sílu pouta dvou rozdílných bratrů napříč korejskou válkou.

společenství, v němž se všichni Korejci vzdávají vzájemného nepřátelství, neboť odráží jejich hlubší náležitost k jednomu národu. Silný je prožitek objevování ztracené jednoty rodiny, kterou mohou vojáci v azylu dočasně zažívat. Mimochodem spojení rodinného sentimentu s fatální historií nabízí také snímek s 11 miliony di-

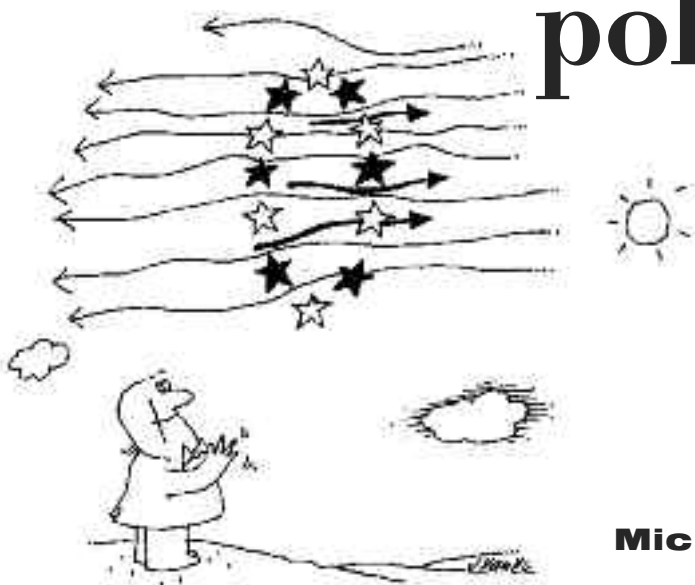
vojáci sílu pouta dvou rozdílných bratrů napříč korejskou válkou. Ten tvoří řada inspirací od příběhu Kaina a Ábela až po Jih proti severu.

Tragickou snahu o opětovné porozumění nalezneme i v artistním debutu profilového režiséra a obrazoborce kinematografie Jižní Koreje Pak Čchan-uka. Jeho *JSA: Joint Security Area* (2000) líčí pohraniční historky, odhalující pod povrchem všední, odosobněné služby z demilitarizované zóny zrod nečekaného přátelství čtveřice vojáků ze nepřátelených stran. Přes den po sobě plivají u demarkační čáry. V noci se tajně scházejí, nosí si čokoládové sušenky, říkají si vtipy a bratrsky popijí. Příběh nebezpečných sympatií, vyprávěný retrospektivně, však končí krvavou lázní, když jsou načapáni severokorejským velitelem. Vyšetřování vede symbolicky švýcarská vojačka-členka Dozorčí komise neutrálních států a zároveň dcera korejských emigrantů. Ovšem na tom, aby se odhalila pravda i ona touha po přátelství se znovunalezenými bratry, nemá nikdo zájem. Korejci si to nemohou dovolit. Je zakázaná, nemožná, hlídaná! Takový zápas můžeme popsat nikoli jako osudové nepřátelství, ale spíše jako soupeření o legitimitu vědomí pravého národa, stíženého krutou historií.

Na závěr stojí za zmínku, že na loňském pusanském festivalu měl premiéru jihokorejský snímek *Malý brod* (Little Pond, 2009), v němž divadelní režisér I Sang-u syrově rekonstruoval tabuizované masakry vesničanů, prchajících za korejské války přes bojovou linii na jih. V obavě před infiltrací partyzány zmasakrovala americká armáda v Nogunri a dalších místech několik stovek lidí, což Korejci oficiálně přiznali až v 90. letech. Jejich válka byla totiž především prvním bojištěm studené války, na němž měly zájem cizí mocnosti. A Korejcům trvalo několik desetiletí, než si dokázali uvědomit či přiznat, že byli akorát její oběti.

Michal Procházka je filmový publicista. mr-prochazka@centrum.cz

Nová éra v britské politice?

Michal Mravinač

Koalice konzervativní a liberální strany představuje skutečně ojedinělý fenomén v britské politice. Teprve plnění (či neplnění) koaličního programu však ukáže, zda máme před sebou skutečně novou éru.

Parlamentní volby ve Velké Británii, které se uskutečnily 6. května 2010, nepochybně vstoupí do historie buď jako počátek nové éry v britské politice, nebo jako monumentální promarněná šance na změnu. Po sečtení hlasů se ukázalo, že žádná ze stran nedokázala získat parlamentní většinu, čímž vznikl poprvé od roku 1974 tzv. „hung parliament“. Výsledkem frenetického volebního vyjednávání je první koaliční vláda ve Velké Británii od konce druhé světové války, která ukončila třináctileté panování „New Labour“. Tato vláda se zavázala k programu, jemuž dominují dvě témata: rychlé řešení obrovského veřejného dluhu a referendum o zásadní reformě politického systému. Právě realizace tohoto druhého závazku ukáže, zda se Liberální demokratům vyplatí kontroverzní sňatek s Konzervativní stranou.

Během krátkého období od vyhlášení voleb do jejich uskutečnění (volby byly vyhlášeny 6. dubna 2010) vzbudili Liberální demokraté nebyvalou pozornost veřejnosti i médií. Za náhlý nárůst jejich popularity strana vděčila především skvělým vy-

stupům předsedy Liberálních demokratů Nicka Clegga v živých televizních debatách. Tento „americký“ prvek medializace předvolební kampaně se na britské scéně objevil poprvé a vzbudil obrovský zájem veřejnosti. Spekulace o možnosti volebního patu, náhlý vzestup popularity Liberálních demokratů a neustálá mediální pozornost učinily z těchto voleb napínavý závod, který denně sledovali lidé všech věkových kategorií a sociálního zázemí.

Ve společnosti zavládla vzrušená atmosféra a očekávání skutečné změny přilákalo k urnám o 2,5 milionu voličů více

než v předchozích volbách v roce 2005. V některých volebních okrscích došlo k bizarním situacím, kdy se voliči doslova do-bývali do volebních místností, které nebyly připraveny na tak vysoký zájem. Jak během ranních hodin 7. května přicházely volební výsledky, začalo být zřejmé, že žádná ze stran nezíská většinu. Političtí komentátoři se předháněli v obrazných matematických predikcích koaličního potenciálu jednotlivých stran. Až do rezignace Gordona Browna v podvečerních hodinách 11. května nebylo zřejmé, zda se podaří sestavit stabilní vládu.

Vzhledem k podílu poslanců jednotlivých stran v parlamentu, je konzervativně-liberální koalice ze silového hlediska nejstabilnější variantou. Zároveň se však jedná o „sňatek z rozumu“ a obě strany musely v koaličních jednáních obětovat několik klíčových předvolebních slibů. To může do budoucna představovat skutečné dračí sémě a nejen odradit voliče, ale také potenciálně vyvolat odpor členské základny.

Koalice přejímá vedení země v kritickém momentě. Podle Evropské komise budou příští rok veřejné finance Velké Británie v ještě horším stavu, než je tomu v případě

Úsporná opatření a ekonomická reforma tvoří první pilíř vládního programu konzervativně-liberální koalice. Tím druhým pilířem je reforma politického systému včetně změny mechanismu voleb do Dolní sněmovny a přetvoření Sněmovny lordů na plně volenou instituci.

zle zkoušeného Řeka. Léta deficitního hospodaření laburistických vlád a nesmírně drahý záchranný balíček pro finanční sektor z loňského roku uvrhl státní finance do hlubokého dluhu. Velká Británie má také ze všech zemí Evropské unie nejvyšší úroveň zadluženosti domácností. Žít na dluh zde bylo mnoho let společenskou normou, která se nyní ukazuje jako silně problematická. Tuto zemi navíc rozděluje vztah k veřejné správě. Od roku 1997, kdy se labu-

risté chopili moci, výrazně stoupl počet zaměstnanců ve veřejném sektoru. Ve Vel-

Nový britský konzervativní premiér David Cameron a jeho liberální vicepremiér Nick Clegg symbolicky vstupují do sídla britské vlády na Downing Street No.10.

Suzanne Plunkett, Globe Media/Reuters

ké Británii dochází k masivnímu přerozdělování zdrojů mezi bohatým jihem a chudším severem země prostřednictvím výdajové politiky vlády. Některé regiony, například Severní Irsko, mají více než padesátiprocentní podíl zaměstnanosti ve veřejném sektoru. Právě výdaje veřejného sektoru jsou nyní terčem rozsáhlých úsporných opatření plánovaných koaliční vládou. Tato opatření nevyhnutelně dopadnou nejtvrději na nejhudší oblasti země.

Úsporná opatření a ekonomická reforma tvoří první pilíř vládního programu konzervativně-liberální koalice. Tím druhým pilířem je reforma politického systému včetně změny mechanismu voleb do Dolní sněmovny a přetvoření Sněmovny lordů na plně volenou instituci. Implementace tohoto programu však nevyhnutelně vyvolá třenice uvnitř koalice. Dopad úsporných opatření ve veřejném sektoru bude pocíťován nejvíce na periférii Velké Británie, kde mají Liberální

demokraté svou tradiční voličskou základnu.

Politická reforma je naproti tomu vynesený svatý grál Liberálních demokratů. Tato strana získala ve volbách 23 procenta hlasů, avšak díky většinovému volebnímu systému dokázala obsadit pouze 57 křesel v Dolní sněmovně. Konzervativní strana vyhrála 306 křesel s 36,1 procenta hlasů. Tento nepoměr mezi množstvím získaných hlasů a křesel je trnem v oku kritikům většinového volebního systému. Cílem Liberálních demokratů je uspořádat referendum o zavedení volebního mechanismu, který by více připomínal propočetní zastoupení, jak je známe v Česku. Konzervativní strana sice svolila k pořádání referenda, bude však vést masivní kampaň proti změně politického systému. Spoléhá přitom na to, že konzervativní Anglie, která tvoří dominantní složku voličské základny, ubrání tradiční volební systém před změnou.

Liberální strana vsadila vše na jednu kartu a poprvé od svého vzniku vstoupila do vlády. Vládní program je však dominován konzervativními zájmy. Pokud se podaří úspěšně provést plánovaná úsporná opatření, Konzervativní strana získá na popularitě více než liberálové. Pokud se tento plán ukáže jako propadák, vedení liberální strany bude obviňováno ze zaprodání vlastních principů pro vidinu moci. Pouze úspěch nebo selhání politické reformy ukáže, zda máme před sebou skutečně novou éru v britské politice, nebo pouhý výkyv z tradičních norem.

Michal Mravinač pracuje pro South East England Development Agency ve Velké Británii. V letech 2005–2008 vyučoval na Metropolitní univerzitě v Praze.

michalmravinac@seeda.co.uk

Lidé se vždy postaví proti pravdě, pokud je pravda namířena proti nim.
Claude Adrien Helvétius

Ze čtenářského deníku

29. 7. 1914: Obecný nepokoj, způsobený hrozivým chováním Rakouska vůči Srbsku, rázem nabývá určitých rysů. Ježto válka ta snadno bude mít v zápětí požár celé Evropy, jsou povoláváni nebo budou co nevidět povoláváni všichni schopní bojovníci. Jsou posléze za dveřmi ohlášené katalysmy?

30. 7. 1914: Rakousko právě začalo válku se Srbskem, což jistojistě poštvě všechno. Co si myslí o tom bídáku Františku Josefovi, kterému se dostalo tak častých a přísných výstrah v jeho hanebném konání, kterému by slušelo, aby se v osmdesáti letech připravoval na smrt, a který neváhá uvrhnouti na celou Evropu nejstrašlivější pohromy!

6. 9. 1914: Německé časopisy prohlašují, že tato válka jest hanebná. Belgičané a Francouzi se pokáleli hanebnostmi. Krutostmi jsou sami vinni. Vypalování měst a vesnic, znásilňování žen, vraždění dětí a starců, ubíjení, mučení raněných, vše to jest jejich dílem. Němci jsou dokonale něžní a velkodušní.

20. 10. 1914: Neviděti konce této děsné válce. Jest po bitvě na Marně a na Aisnē; teď usilují Němci zběsile, by nás zdolali od Dunkerque a Kalét, hodlajíce prý vraziti do Anglie, neboť vůdcové se podle všeho zbláznili a Vilém se kasá, že překoná Napoleona.

3. 1. 1915: Ujímá se podezření, že zavraždění arcivévody Františka Ferdinanda a jeho ženy, záminka k válce proti Srbsku, stavší se skoro ihned válkou světovou, bylo pouhou intrikou císařské politiky. *Potřebovali nějaké křivdy*. Spodiny historie budou poznány až na Soudě posledním, až bude slovo dáno císaři démonů.

Leon Bloy

Na prahu Apokalypsy. 1913–1914

(Kuncíř, Praha 1930,
přeložil Otto Albert Tichý)

Mezinárodní politika a karikatura

Dikobraz, 19/65, 13. května. Rudé právo, vydavatelství ÚV KSČ.

Strýček Sam s cylindrem v amerických barvách! Kdyby ho nebylo, co by si ideologická satira řízená v letech 1948–1989 z vltavského nábreží počala? *Dikobraz* bez strýčka Sama by byl jako Paříž bez Eiffelovy věže. Nikdo z českých kreslířů neuměl symbol imperialismu namalovat lépe než Jiří Žentel: jeho prvoplánové kresby nemusely mít popisek, text byl nadbytečný. A co látá strýček Sam na pytlí s názvem OAS (Organizace amerických států)? Po zavraždění dominikánského diktátora Trujilla (30. 5. 1961) vypukla v zemi občanská válka. Po převratu byl zvolen ve volbách Juan Bosch, ten byl sesazen pučem (září 1963). Šéf vojenské junty Cabral byl svržen 24. 4. 1965. Osmadvacátého dubna se vylodily vojenské jednotky USA a některých dalších amerických států (OAS). Devatenáctého května bylo v Dominikánské republice dosaženo příměří.

Homo politicus zaslechl...

Americký astrolog a psycholog Richard Tarnas, původně fyzik, hovoří o nutnosti „vědeckého výkladu vzájemného propojení natálních a tranzitních planetárních konfigurací s biografiemi a historickými událostmi“. Odtud už je jen krok k tomu, aby součástí všech společenských věd, včetně

mezinárodních vztahů, byla tzv. astrologická první pomoc. Však se taky nalézáme ve věku Vodnáře.

Pro lidstvo je rozhodující aktuální poloha Saturnu, Uranu nebo Pluta, nikoli postavení USA, Evropské unie, Číny či Ruska ve světovém koncertu. Záleží jen na tom, kdo bude mít lepší astrology.